

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

KUTSAL KİTAP'IN
KISA TARİHİ

—
J. Gresham Machen
James Oscar Boyd

Ahit Yayınları

Davutpaşa Cad. Kazım Dinçol San. Sit.
No 81/87, Topkapı, İstanbul, Türkiye
<https://ahityayinlari.com>
info@ahityayinlari.com

Kutsal Kitap'ın Kısa Tarihi

Yazar: J. Gresham Machen

Yazar: James Oscar Boyd

Özgün adı: A Brief Bible History: A Survey of the Old and New Testaments

Türkçesi © 2024 İzmir Protestan Kilisesi Derneği. Tüm hakları saklıdır.
Orijinali © 1922 The Westminster Press. 2017 yılında İngilizce metnin yayın hakları kamu malı haline gelmiştir. Bu yayının hiçbir bölümü, yayıncıların önceden izni alınmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt ya da başka herhangi bir yolla çoğaltılamaz, bir erişim sisteminde saklanamaz ya da iletilemez.

ISBN: 978-605-71023-4-8

ASIN: 605-71023-4-7

Sertifika No: 52351

Sürüm: master@g1.basim-4-gad3f615

URL: https://ahityayinlari.com/kitap_bbh

Çeviri: Toğrul Salamzade

Düzeltili: Sercan Ulutaş

Düzeltili: Çağdaş Coşkun

Dizgi: Caleb MacLennan

Bu kitapta kullanılan tüm Kutsal Kitap ayetleri, aksi belirtilmedikçe, Kutsal Kitap Türkçe Yeni Çeviri'den alınmıştır. Kutsal Kitap © The Bible Society in Turkey (Kitap-ı Mukaddes Şirketi), The Translation Trust (Yeni Yaşam Yayınları), 2001, 2008. Tüm yayın hakları Kitabı Mukaddes Şirketi'yle Yeni Yaşam Yayınları'na aittir ve izin ile kullanılmıştır.

Basım: Anadolu Ofset, +90 212 567 73 13

Davutpaşa Cad. Kazım Dinçol San. Sit.

No 81/87 Topkapı, İstanbul

1. Basım: Aralık 2024

İçindekiler

Giriş

13

ESKİ ANTLAŞMA DÖNEMLERİNDE KILISENİN GELİŞİMİ

1. Ders – İbrahim'den Önce	17
Yaratılış 1—11. Bölümler	17
2. Ders – Atalar	21
Yaratılış 12—50. Bölümler	21
3. Ders – Mısır Tutsaklığı ve Kurtuluş	25
Mısır'dan Çıkış 1. Bölüme	25
Mısır'dan Çıkış 5—15. Bölümler	26
4. Ders – Önder ve Yasa Verici Olarak Musa	29
Mısır'dan Çıkış 2—4. Bölümler	29
Mısır'dan Çıkış 16—24. Bölümler	30
Mısır'dan Çıkış 25. Bölümden, Çölde Sayım 36. Bölüme Kadar	30
Yasanın Tekrarı Kitabı	32
5. Ders – Kenan Zaferi ve Mesken Edinme	33
Yeşu Kitabı	33
6. Ders – Hâkimler Dönemi	37
Hâkimler ve Rut Kitabı	37
7. Ders – Samuel ve Saul: Peygamberlik ve Monarşi	41
Samuel'in İlk Kitabı	41
8. Ders – Davut ve Süleyman: Mezmurlar ve Özdeyişler	45
Samuel'in İkinci Kitabı; 1. Krallar 1—11. Bölümler; 1. Tarihler 10. Bölümden 2. Tarihler 9. Bölüme Ka-	

dar	45
Mezmurlar	47
Özdeyişler; Eyüp; Vaiz	47
9. Ders – İsrail Krallığı	51
1. Krallar 12. Bölümden 2. Krallar 17. Bölüme Kadar	51
Hoşca; Amos; Yunus	53
10. Ders – Yahuda Krallığı, Hizkiya'ya Kadar	55
1. Krallar 12. Bölümden 2. Krallar 17. Bölüme Dek;	
2. Tarihler 10ölümleri; Ovadya; Yoel; Mika; Yeşaya	
(bir kısmı)	55
11. Ders – Yahuda, Hizkiya'dan Sürgüne	59
2. Krallar 18—25. Bölümler; 2. Tarihler 29—36. Bö-	
lümmler; Yeşaya (bir kısmı); Nahum; Habakkuk; Se-	
fanya; Yeremya; Ağıtlar; Hezekiel 1—32. Bölümler	59
12. Ders – Sürgün ve Yeniden Yapılanma	63
Hezekiel 33—48. Bölümler; Daniel; Ezra 1—2. Bö-	
lümmler	63
13. Ders – Pers Yönetimi Altındaki Yahudi Devleti	67
Ezra 3—10. Bölümler; Ester; Nehemya; Hagay; Ze-	
keriya; Malaki	67
14. Ders – İsrail'in Dini Yaşamı	71
15. Ders – “Gelecek Olan”	75
MESİH'İN YAŞAMI VE YENİ ANTLAŞMA DÖNEMLERİNDE KİLİSENİN GELİŞİMİ	
16. Ders – Hazırlık	83
17. Ders – Rabbin Gelişi	87
Yuhanna 1:1-18	87
Luka 1:5-25,57-80	87
Luka 1:26-56	88
Matta 1:18-25	88
Luka 2:1-7	89

Luka 2:8–20	89
Luka 2:21–38; Matta 2:1–12	90
Matta 2:13–23	90
18. Ders – Vaftiz	93
Luka 2:40–50	93
Luka 2:51–52	93
Matta 3:1–12 ve Paralel Bölümler	94
Matta 3:13—4:11 ve Paralel Bölümler	95
19. Ders – Erken Dönem Yahudiye Hizmeti	97
Yuhanna 1:19–34	97
Yuhanna 1:35–51	97
Yuhanna 2:1–11	98
Yuhanna 2:12–22	98
Yuhanna 2:23–25	98
Yuhanna 3:1–15	99
Yuhanna 3:22–30	99
Yuhanna 4:1–42	100
20. Ders – Celile Hizmetinin Başlangıcı	101
Luka 4:16–30	101
Matta 4:18–22 ve Paralel Bölümler	102
Markos 1:21–39 ve Paralel Bölümler	103
Matta 9:1–8 ve Paralel Bölümler	103
21. Ders – Tanınma Dönemi	105
Matta 4:17	106
Matta 5:1–7 ve Paralel Bölümler	106
22. Ders – Dönüm Noktası	109
Markos 4:1–34 ve Paralel Bölümler	109
Matta 8:23–27 ve Paralel Bölümler	110
Matta 14:13–21 ve Paralel Bölümler	110
Matta 14:22–34 ve Paralel Bölümler	111
Yuhanna 6:22–71	111
23. Ders – Mesih Olarak İsa	113

Matta 15:21–39 ve Paralel Bölümler	113
Matta 16:13–20 ve Paralel Bölümler	113
24. Ders – Çarmıhın Önceden Bildirilmesi	117
Matta 16:21–28 ve Paralel Bölümler	117
Matta 17:1–13 ve Paralel Bölümler	118
Matta 17:14–20 ve Paralel Bölümler	118
Matta 18:1–6 ve Paralel Bölümler	119
Luka 10:1–24; Yuhanna 5. Bölüm	119
Matta 11:27 ve Paralel Bölümler	120
25. Ders – Son Yolculuklar	123
Yuhanna 9. Bölüm	123
Yuhanna 11:1–53	123
Yuhanna 11:54	124
Luka 19:2–10	125
Yuhanna 11:55–12:1	125
Matta 26:6–13 ve Paralel Bölümler	125
Matta 21:1–11 ve Paralel Bölümler	126
26. Ders – Tapıntaki Öğreti	127
Matta 21:12–19 ve Paralel Bölümler	127
Matta 21:23–32 ve Paralel Bölümler	128
Matta 21:33–46 ve Paralel Bölümler	128
Matta 22:1–14	129
Matta 22:15–40 ve Paralel Bölümler	129
Matta 22:41–46 ve Paralel Bölümler	129
Matta 23. Bölüm	130
Matta 24–25. Bölümler	130
27. Ders – Çarmıha Gerilme	133
Matta 26:1–5,14–16 ve Paralel Bölümler	133
Matta 26:17–19 ve Paralel Bölümler	133
Matta 26:20–35 ve Paralel Bölümler	134
Yuhanna 14–17. Bölümler	134
Matta 26:36–46 ve Paralel Bölümler	135
Matta 26:47–27:1	135
Matta 27:2–56 ve Paralel Bölümler	136

28. Ders – Diriliş	139
Matta 27:57–66	139
Matta 28:2–4,11–15	140
Matta 28:1 ve Paralel Bölümler; Yuhanna 20:2; Matta 28:5–10 ve Paralel Bölümler	140
Yuhanna 20:3–18	140
1. Korintliler 15:5; Luka 24:13–49; Yuhanna 20:19–23	141
Yuhanna 20:24–29	141
Yuhanna 21:1–24; 1. Korintliler 15:6; Matta 28:16–20	141
1. Korintliler 15:7; Elçilerin İşleri 1:1–11	142
29. Ders – Hristiyan Kilisesinin Başlangıçları	145
Elçilerin İşleri 1:12–26	146
Elçilerin İşleri 2. Bölüm	146
Elçilerin İşleri 3. Bölüm	147
Elçilerin İşleri 4. Bölüm	147
30. Ders – İlk Zulüm	149
Elçilerin İşleri 5:1–11	149
Elçilerin İşleri 5:12–42	149
Elçilerin İşleri 6:1–6	150
Elçilerin İşleri 6:7–8:3	150
Elçilerin İşleri 8:4–40	152
31. Ders – Pavlus’un İman Edişi	153
Elçilerin İşleri 9:1–19 ve Paralel Bölümler	154
32. Ders – Uluslara Verilen Müjde	157
Elçilerin İşleri 9:31–43	157
Elçilerin İşleri 10. Bölüm	157
Elçilerin İşleri 11:1–18	158
Elçilerin İşleri 9:19–30 ve Paralel Bölümler	159
Elçilerin İşleri 11:19–26	160
33. Ders – İlk Misyon Yolculuğu ve Elçisel Konsil	163
Elçilerin İşleri 11:27–12:25	163

Elçilerin İşleri 13—14. Bölümler	163
Yakup'un Mektubu	164
Elçilerin İşleri 15:1–35; Galatyalılar 2:1–10	165
34. Ders – İkinci Misyon Yolculuğu	167
Galatyalılar 2:11–21	167
Elçilerin İşleri 15:36—18:22	169
Selaniklilere Birinci ve İkinci Mektuplar	169
35. Ders – Üçüncü Misyon Yolculuğu: Galatyalılar Mektubu	173
Elçilerin İşleri 18:23—21:15	173
Galatyalılara Mektup	173
36. Ders – Üçüncü Misyon Yolculuğu: Korintliler ve Romalılar Mektubu	177
Birinci Korintliler Mektubu	177
İkinci Korintliler Mektubu	178
Romalılar Mektubu	179
37. Ders – Pavlus'un İlk Tutukluluğu	183
Elçilerin İşleri 21:15—28:31	183
Filimon'a Mektup	184
Koloseliler Mektubu	185
Efesliler Mektubu	185
Filipililer Mektubu	186
38. Ders – Elçisel Dönemin Bitişi	187
Pastoral Mektuplar	187
İbraniler Mektubu	188
Petrus'un İlk Mektubu	189
Petrus'un İkinci Mektubu; Yahuda'nın Mektubu	189
Yuhanna'nın Mektupları	189
Vahiy Kitabı	190

Giriş

Bu kitap, Tanrı'nın kurtaran lütfunu incelemektedir ve Tanrı'nın kurtarış amaçlarını geçmiş dönemlerden itibaren anlatan Eski Antlaşma tarihini açıklamakla birlikte, Rab-bimiz ve Kurtarıcımız İsa Mesih ve Kilisesindeki insanlar ve insan ırkı için bu amacın genişlediğini ve derinleştiğini açıklayan Yeni Antlaşma tarihini inceler.

Bu kitapta yer alan bölümler aynı zamanda *Öğretmene Öğretmek, Öğretmen Eğitiminde İlk Kitap*'ın bir parçası olarak da mevcuttur ve çağdaş okuyucu için kısa bir Kutsal Kitap tarihi talebini sağlamak üzere bu biçimde yayınlanmıştır.

Harold McA. Robinson.

KISIM I

ESKİ ANTLAŞMA DÖNEMLERİNDE KİLİSENİN GELİŞİMİ

James Oscar Boyd

DERS BİR

İbrahim'den Önce

Yaratılış 1—11. Bölümler

Yerkürede Eski Antlaşma'da geçen birçok olayı kapsayan bölge, Asya kıtasının güneybatısı, Avrupa'nın güneydoğusu ve Afrika'nın kuzeydoğusuna komşu olan ve yaklaşık üç bin altı yüz elli kilometre karelik bir arazidir. Bu bölge, Doğu Yarım Küre'de üç kıtanın birleştiği bölgedir. Aşağı yukarı Anadolu, Mezopotamya, Aram, Filistin, Arabistan ve Mısır dâhil olmakla, diğer birkaç bölgeyi ve o bölgelerde bulunan adaları da kapsamaktadır.

Tüm bu sınırların en merkezindeki küçük kıyı şeridi, doğusunda çöl ve batısında Akdeniz olan, Aram ve Filistin olarak bilinen bölgedir. Bölgenin uzunluğu yaklaşık altı yüz kırk beş kilometre olup, genişliği ise seksen ile yüz altmış kilometre arası değişkenlik göstermektedir. O bölgeye haklı olarak “dünyanın köprüsü” denilmesinin nedeni, iki büyük kıtayı, Asya ve Afrika kıtalarını birleştirmesiydi. Filistin'in toprakları birleştirdiği gibi güneyinde bulunan Süveyş Kanalı da denizleri birleştirmektedir. Geçmişten günümüze dek, bu toprak parçası ulusların yollarının kesiştiği nokta olarak kalmıştır.

Filistin, uzunca bir süredir “Kutsal Toprak” diye bilinmektedir, çünkü Kutsal Kitap'taki olayların birçoğu orada gerçekleşmiştir. Ancak buna rağmen, Kutsal Kitap tarihinin Filistin'le sınırlı olduğunu varsaymak yanlış olur. Yaratılış kitabı, on ikinci bölüme gelmeden, okuyucuya

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

Kenan ülkesini (yani Filistin'i) tanıtmaz. Tanrı halkının tarihi İbrahim'le başlamış gibi görünür ve Tanrı tarafından Kenan ülkesine gönderilen kişi de İbrahim'in ta kendisidir. İbrahim'in hikâyesi ikinci derste ele alınacak fakat Kutsal Kitap İbrahim'in hayatından önce, Yaratılış kitabının ilk on bir bölümünde, İbrahim ve onun soyundan gelen kişiler için arka plan oluşturmak üzere kulağa tanıdık gelen hikâyelerden oluşmaktadır.

Arka planın yeri, Dicle ve Fırat nehirlerinin merkezinde yer almaktadır. Her iki nehirden Yaratılış 2:14 ayetinde, ilk ebeveynlerimizin yaşadığı Aden Bahçesi'nden geçen üçüncü ve dördüncü nehir olarak söz edilir. Bahçe, bugün Mezopotamya olarak bilinen bölgenin güney ucundaydı. Bu nehrin kuzey ucunda, Ararat (Ağrı) Dağı olarak bilinen görkemli bir dağ vardır. Fakat "Ararat dağları" hakkında ilk kez Yaratılış 8:4'te, Nuh'un gemisinin tufandan sonra oturduğu yer özel bir zirve olarak değil, antik dönemde Urartu (Ararat) olarak bilinen Mezopotamya'nın dağlık bölgeleri olarak bahsedilmektedir. İnsanlık tarihinin ilk draması, kuzeyde Mezopotamya, güneyde Basra Körfezi, doğuda İran'ın dağlık bölgeleri ve batıda ise Aram Çölü arasındaki bölgede başlamıştır.

O drama bir trajediydi. Trajedi olmasının nedeni, insanın günahıydı. Yaratılış 1. bölümdeki muhteşem şiirin altı kıtalık nakaratı vardı, "Tanrı iyi olduğunu gördü." En iyisi ise Tanrı'nın en üstün yapıtı olan insandı — insan, "O'nun benzerliğinde," O'nun suretinde yaratıldı. Tanrı, insanı yarattığı altıncı "gün," kendi eserine "baktı ve her şeyin çok iyi olduğunu gördü." Dahası var: Tanrı sevecen olduğu için insanı "bahçeye" yerleştirdi ve insanın bahçeye "bakıp işlemesi" ile ilgili buyruk verdi (2:15). Âdem kendisine "yetki" verildiği hayvanlar aleminden daha farklıydı. Böylece ona yardımcı olarak bir kadın yaratıldı, öyle ki toplumun en temel birimi bir erkek, bir kadın ve çocuklarından oluşsun. Âdem ayrıca kökeni itaatsizlik, sonucu ise ölüm olan günaha karşı uyarıldı.

Tüm bunlar bizi ayartıyı, kadın ve erkeğin çaresiz düşüşünü, korkularını ve cezalarını anlamamıza hazırlıyor

Ders Bir: İbrahim'den Önce

(3. bölüm). Günahın, Kayın'ın kardeşi Habil'i öldürmesinden başlayarak onların soyundan olan herkese bulaşması ve Tanrının evrensel tufanla hepsini silip süpürene kadar yayılması bizi şaşırtmamalıdır (4 ve 6. bölümler).

Tanrı'nın kendi yaratmış olduğu akılsız ve isyankâr yaratıklarına karşı hissettiği sevgi, onların dönmek üzere gitmelerine izin vermeyecekti. Günahlarının onları sonsuza dek mahrum bıraktığı bahçenin kapılarında Tanrı, günah aracılığıyla ölümü ve dünyaya günahı getiren yılanın başının “ezileceğini” (Romalılar 16:20) önceden bildirmişti (Yaratılış 3:15). “Kadının soyu” –gelecekteki “İnsanoğlu”– aracılığıyla günahlı insan ölümden kurtulabilecekti. Ve katledilmiş Habil'in yerine “bağışlanan” çocuk olan Şit'ten itibaren, Tanrı'nın vaadine iman eden insanlar oldu (5. bölüm). Hanok'un “Tanrı yolunda” yürüdüğünü ve sonra ortadan kaybolduğunu (24. ayet); Lemek'in, üzerine gelen Tanrı lanetinin nesilden nesile kalkacağına dair umudunun olduğunu (29. ayet); Nuh'un ise Âdem'in aksine Tanrı'nın buyruklarını yerine getirdiğini görüyoruz (6:22).

Tufandan sağ kurtulan sadece Nuh ve sekiz kişilik ailesiydi. Tufan sona erdikten sonra, Tanrı bir daha “tüm canlıları” yok etmeyeceğine dair söz verdi (9:11). Fakat sonrasında insanlar Tanrı'nın yargılarına rağmen O'ndan korkmadıkları için Tanrı, tıpkı Tufandan önce olduğu gibi Nuh'un soyundan olanlara da öfkeleni. Kibirleri, kendilerine tapmaları için bir kule inşa etmek üzere onları harekete geçirdi. Ancak Tanrı, ortak maksatları günah olan insanların artık birlikte çalışamayacaklarını gösterdi; günahla olan birliklerini dillerini karıştırarak bozdu (11. bölüm) ve dünyanın dört bir yanına dağıttı (10. bölüm). Bu ikinci hüsrana, Nuh'un soyundan gelen ve Tanrı'nın vaatlerine sadık bir biçimde yaşayan Sam aracılığıyla sevince dönüştü (11:10). Kutsal Kitap, erken bölümlerinin son kalem darbelerinde bizlere Terah ailesini tanıtır ve böylece Terah'ın oğlu “Tanrı'nın dostu” İbrahim'le daha yakından tanışmamızın yolunu hazırlar.

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

Sorular

1. Eski Antlaşma'nın geçtiği bölge ne kadar büyüktür ve nerededir?
2. Bulunduğu bölge itibariyle Filistin'i özel kılan şey nedir?
3. Filistin'e varmadan önce Yaratılış bölümü bize hikâyenin ne kadarını anlatır?
4. Haritada, insanlık tarihinin en erken dönem olaylarının nerede geçtiğini gösteriniz.
5. Yaratılış kitabının ilk iki bölümünün, günah ve günahı izleyen ölüm trajedisini nasıl hazırladığını gösteriniz.
6. Umudun ve imanın parlak yönleri, Âdem'den Nuh'a kadar olan dönemde nasıl görüldü?
7. Tufan'ın, diğer insanların günahlarını ve Tanrı'ya olan imanlarını nasıl etkiledi?
8. Tanrı'nın, "iman edenlerin atası" olmak üzere seçtiği kişinin soyağacını çıkarınız.

D E R S İ K İ

Atalar

Yaratılış 12—50. Bölümler

Tanrı'nın tüm insanlığı kurtarıp bereketlendirme amacı çok güzel bir biçimde gerçekleşecekti. O, tek bir adamı bir ulusun atası yapmak üzere belirledi ve “çağırıldı.” Ve bu adamdan türeyen ulus aracılığıyla Tanrı tüm dünyayı bereketlendirmeyi amaçlıyordu.

O adam İbrahim, ulus ise İsrail'di. Tanrı, Kutsal Kitap'ta vaat (Galatyalılar 3:17), kutsama (14. ayet) veya antlaşma (17. ayet) diye geçen amacını açıkladı. Tüm şartlar Yaratılış kitabı boyunca tekrar tekrar beyan edildi, ancak temeli Tanrı'nın İbrahim'e Yaratılış 12:3'te söylediği ilk sözde yatar, “Yeryüzündeki bütün halklar senin aracılığınla kutsanacak.”

Bu vaade inanmak imanla mümkündü. Görünürde olan her şey ve tüm olasılıklar tam tersini söylüyordu. Lakin İbrahim ve soyundan gelenler için vaadin dini değeri tam da imanda yatıyordu. Vaade, vaadi verenin güvenilir olduğuna dair inançlarına dayanarak inanmaları gerekiyordu. Ve yahut O Kişiye, kişisel Yahve'ye, Tanrıları olan Kişiye inanmalıydı. O'na tamamen güvenmek zorundalardı. Bunu yaparak, “O'nu tanıyacaktı.” Ve O'nu tanımaları için O kendisini onlara açıklamalıydı. Yaratılış bölümü boyunca Tanrı'nın İbrahim'e ve diğer iman atalarına “göründüğünü” veya “konuştuğunu” okumamızın nedeni de budur. Bunu her ne şekilde yaptıysa, Tanrı devamlı olarak kendini onlara tanıtmaya çalışıyordu, çünkü böylesine bir bilgi yalnızca iman temelinde var

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

olabilirdi. O'na olan imanları O'nun sözüne dayanıyordu ve O'nun sözüne dayanan iman sayesinde, günümüze dek geçerli olan doğru dinin, bu dünyada var olmasını sağlayan güç verilmiştir. İbrahim'in Tanrısı, bizim Tanrımızdır.

Tanrı'nın kutsama vaadi, İbrahim'in çok sayıdaki hizmetçilerinden (Yaratılış 14:14) ve sahip olduğu hayvanlardan dolayı değil, İbrahim'in ailesindeki “ilk oğulluk hakkıyla” alakalıydı. Şüphe çocuğu olan İsmail kaybetti; iman çocuğu İshak bu hakkı elde etti (Galatyalılar 4:23). Esav “kutsal değerlere saygısızlık eden” (İbraniler 12:16) adam olduğu için ilk oğulluk hakkını “küçümsedi” ancak Yakup o hakkı ücret karşılığı ve hileyle elde edebilmek için komplo kurdu (Yaratılış 25:31). Yakup bu hakkı oğullarına miras olarak bıraktı (49. bölüm) ve Musa miras aldığı geleneğin ebediyen uygulanmasını ve korunmasını unutulmaz şiirle halka aktardı (Yasa'nın Tekrarı 32).

Terah'ın oğlu İbrahim, Kenan ülkesine eşi Sara, yeğeni Lut ve çok sayıdaki hizmetçisi ile girdiği zaman, Tanrısının buyruğuna itaat ediyordu. Ülkeye, Tanrı'nın o toprakları ona, onunla gelenlere ve soyundan olanlara vereceği ile ilgili vaadinden sonra dâhil oluyordu (Yaratılış 13:14-17). Lakin İbrahim, kendisine Vaat Edilen Toprağa, Amerika kıtasına göç etmiş Pilgrim Atalar gibi yerleşmedi. Kenan ülkesi, İbrahim'in, İshak'ın ve Yakup'un “soyuna” miras olarak vaat edilse de, kendi başlarına tek karış toprak bile ele geçirmedi. Hivron'un güneyinde, Makpela Tarlasındaki mağara (Yaratılış 23. bölüm) ve Kenan ülkesinin merkezindeki “omuz” (*şekem*) veya Şekem'in (Yakup'un Kuyusu) yanındaki küçük toprak parçası dışında, “Kutsal Toprak” olarak nitelendirilebilecek herhangi başka bir bölgeyi ele geçirmedi. İbrahim dolanıp duruyor, hatta Mısır'a bile gidip geliyordu. İshak bazen Hivron'da, bazen de bölgenin en güneyindeki Beer-Şeva kentinde geziniyordu. Yakup, vaktinin büyük bir çoğunluğunu Mezopotamya'da geçirdi ve yaşı ilerleyince Mısır'a gitti. Yakup'un oğullarından biri olan Yusuf'un Tanrı'nın inayeti ile yeni bir ülkeye unutulmaz bir biçimde götürülmesiyle

Ders İki: Atalar

(Yaratılış 37. bölüm), babası ve kardeşleri de onun peşinden, Mısır'da onlar için lütüfkârca hazırlanmış olan yere gittiler (Yaratılış 50:20).

Tek bir kişiden oluşmuş olan ulusun büyümesiyle birlikte, Tanrı'nın o ulusun hangi yöne doğru büyümesini istediğine dair olan iradesini görüyoruz. İbrahim'in ailesinden bazıları da dâhil, hiçbiri gelecekte Tanrı halkının bir parçası olmayacaklardı. Böylelikle İbrahim'in yeğeni Lut, yanına kendi ailesini, Ammonluları ve Moavlıları da alarak ondan uzaklaşıp yolunu ayırdı. Tıpkı İbrahim'in oğulları arasından İsmail'in kovulup, Sara'nın oğlu İshak'ın seçilmiş olması gibi. Ve İshak'ın iki oğlu olan Esav ve Yakup arasında da Yakup seçilmiştir. Yakup'un on iki oğlu da Tanrı'nın amacına dâhil edilmiş ve bu nedenle o ulusa Yakup'un, Yabbuk nehri kenarında "Rab'bin meleği" ile yaptığı güreş deneyimi sonrası almış olduğu "İsrail" adı verilmiştir (Yaratılış 32:22). Onun on iki oğlu, gelecekteki ulusun "on iki oymağının" başlarını oluşturacaklardı (Elçilerin İşleri 26:7).

Lut, İsmail ve Esav seçilmiş olmasalar da, gelecek ulusun kanının Terah'ın soyundan gelmesine büyük özen gösterildi. Bu üç adam da ecnebi kadınlarla evlendiler: Lut muhtemelen Sodom'lu, İsmail Mısır'lı, Esav ise Hitit'li eş aldı. İshak'ın annesi Sara'ydı, Yakup'un annesi Rebeka ve Yakup'un ok iki oğlundan sekizinin annesi Rahel'di ve tüm bu kadınlar kocalarının da ait oldukları Terah evine aittiler. Gerçekten de Yaratılış bölümünün büyük bir kısmında, İshak ve Yakup'un birlikte yaşadıkları halklardan olan kadınlarla evlenmelerine nasıl engel olunduğu açıklanmaktadır.

Kitabın Yusuf ve kardeşleri hakkında söz ettiği son çeyreği, bu "ataların" ve Tanrılarının, Tanrı ve Musa'nın halkı ile ilişkilendirilmesiyle ilgilidir. İbrahim ve Sara'yı korumak için ve daha sonra da Yusuf'un günlerinde "Yusuf hakkında bilgisi olmayan" Firavun'a karşı gücünü gösteren Tanrı, Yusuf'u kuyunun dibinden yükselterek ona Mısır'da büyük onur ve yetki kazandıran ve Yusuf aracılığıyla Yakup

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

ve tüm ailesini ölümden kurtaran da aynı Tanrı'dır. Onların Mısır'da uzun süre ikamet etmelerinin Tanrı'nın halkı için ne anlam ifade ettiği bir sonraki bölümde açıklanacaktır.

Sorular

1. Tanrı'nın dünyayı kutsayacağı ile ilgili tasarısını İbrahim'e açıklayan vaat neydi?
2. İbrahim, Tanrı'nın vaadine nasıl inandı? Kendisinin veya soyundan gelenlerin iman edip etmemeleri ne gibi bir fark yarattı?
3. İman ataları kendilerine verilen "Kutsal Toprak" vaadinin yerine geldiğini gördüler mi? Yaratılış 15:13-16 ve İbrani-ler 11:9-10,14-16 ayetlerini dikkatlice okuyunuz.
4. Sıradan bir "soyağacı" çıkararak, Terah ailesinin soyundan gelen ve Yaratılış bölümünde büyük öneme sahip olanları gösteriniz. Direkt olarak "Vaat" soyundan olanların altını çiziniz.
5. İshak ve Yakup'un, kendi aileleri dışındakilerle evlenmeleri nasıl engellendi?
6. Yusuf'un "Siz bana kötülük düşündünüz, ama Tanrı bugün olduğu gibi birçok halkın yaşamını korumak için o kötülüğü iyiliğe çevirdi" (Yaratılış 50:20), sözlerini açıklayınız.

DERS ÜÇ

Mısır Tutsaklığı ve Kurtuluş

Mısır'dan Çıkış 1. Bölüm

Tanrı, peygamber Hoşea aracılığıyla Hoşea 11:1'de şöyle dedi, “Çocukluğunda sevdim İsrail'i, oğlumun Mısır'dan çağırdım.” (Ayrıca bkz. Matta 2:15). Tanrı halkının Mısır'da ikamet etmelerinin sevecen ve ilahi bir amacı vardı. Peki, neydi o amaç? O dönemin, İsrail tarihindeki önemi neydi?

Açıkçası büyüme olarak görülüyor. Yakup'la birlikte Mısır'a gitmiş olan “yetmiş kişi” (Mısır'dan Çıkış 1:5), o dönemki dünyada var olan diğer ulusların arasında yer alabilecek biçimde çoğaldılar. Bu büyümenin yer aldığı bölgenin doğasını araştırın. Mısır yerleşik bir ülkeydi; on iki oymağın coğrafi ve sosyal açıdan asla birleşemeyecekleri Filistin ülkesi gibi değildi. Ancak baskı görmelerine rağmen, içeriden ve dışarıdan gelecek olan tehlike ve saldırılardan korunmuş durumdaydılar — daha sonra bu büyüme ve çoğalma döneminin devamıyla, bu tarz tehlikeler Mısır'daki temel güvenliği yavaş yavaş sarsmaya başladı.

Mısır, İsrail için bir bekleme dönemi idi. Tüm bu büyüme kısa sürede gerçekleşmedi. Bu büyüme tam dört yüz otuz yılda gerçekleşti (Mısır'dan Çıkış 12:40–41). Bu uzun süreç, iman atalarının ve Musa'nın döneminde, sonu aydınlık olan karanlık tünel gibi görünse de, Tanrı halkının beklemek dışında yapabileceği başka bir şey yoktu. Onlar Tanrı'nın vermiş olduğu vadin sahipleriydiler, ancak vadin Tanrı'nın kendi bileceği zamanda, Tanrı'nın bir önder atamasıyla,

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

ulusal kaderin belirleneceği anda gerçekleşmesini beklemeleri gerekiyordu. Hoşea 11:1'de ifade edildiği gibi, bu “oğul,” Baba'nın “çağrısını” alıncaya dek beklemeliydi. Mısır'da geçirdikleri dönem, İsraililerin zihinlerinde kalıcı bir intiba bıraktı. O dönem, Tanrı'nın gri bir duvara kendi renkli yüce kurtuluşunu çizdiği bir dönemdi. Kurtuluşu Tanrı bilip tasarladığı için kendisini onlara sık sık “Seni Mısır'dan, köle olduğun ülkeden çıkararak Tanrının RAB benim” diye tanıtıyordu.

Üçüncü olarak, Mısır'da geçirdikleri bu dönem, İsraililer için bir ceza dönemi idi. “Yusuf hakkında bilgisi olmayan yeni bir kral Mısır'da tahta” (Mısır'dan Çıkış 1:8) çıktığı zaman, Yakup soyundan olanlara karşı yapılan baskılar başlayınca, onlar da herkes tarafından bilindiği üzere acı çekmeye, tutsak edilmeye ve umutsuz olmaya başlamışlardı (14. ayet). Her doğan erkek çocuğun öldürülmesi buyruğu verilince (22. ayet), Mısırlıların asıl niyetinin soykırım olduğu görüldü. “İnsan için boyunduruğu gençken taşımak iyidir” eğer bu doğruysa, demek ki İsraililer'in tahsilini almış oldukları okul disiplini gerçekten iyiydi. Doğru, sonraki hikâyeleri okuduğumuz zaman, insanların son derece döneke olduklarını aşikârdır. Buna rağmen, İsrail'in mukayese edilebileceği başka bir ulus da yoktur. Ve pek muhtemeldir ki, Musa ve Yeşu'nun önder oldukları dönemde, ilahi vahyi alarak benimseyecek ağırbaşlı başka bir halk da olmayacaktı. “Halkının çektiği acıları” görüp, “ettikleri feryadı” işiten ve kurtarılmalrı için Musa'yı gönderen Tanrı, bu ulusun yüreğine kurtuluşu tarihsel kayıt olarak yazmıştır. Ulusal tarihlerinde Tanrı'nın gücünü ve lütfunu hatırlatan ve asla inkâr edemeyecekleri ve unutmayacakları bir hikâye vardır.

Mısır'dan Çıkış 5—15. Bölümler

Bu bölümlerin hepsi, İsrail'in Mısır'da yaşadıkları ile ilgilidir. Bir sonraki ders, Tanrı'nın önder olmak üzere seçtiği kişinin karakteri ve yaptıklarıyla ilgili olacaktır. Musa'nın

Ders Üç: Mısır Tutsaklığı ve Kurtuluş

imkânsız gibi görünen, büyük köle ordusunu efendilerinin ülkesinden çıkarma görevini başarıyla yerine getirmesi, Firavun ve halkının zihinlerinde Tanrı'nın gücüyle ilgili izlenimleri aracılığıyla gerçekleşmiştir. Bu devamlı, birleşik ve gittikçe artan bir izlenimdi. Elbette, doğüstü araçlar olmadan böyle bir izlenim oluşmazdı. Bu nedenle Mısır'dan Çıkış kitabının mucizelerle dolu olması bizi şaşırtmamalıdır. Şüphesiz başlarına gelen “belalar” yaşadıkları coğrafyaya yabancı değildi. Ve İsrail'in Kızıldeniz'den geçtikleri yüce kurtuluş olayındaki anlatıya göre (Mısır'dan Çıkış 14:21), kuru topraktan geçişleri, koyun sığ olan bölgesinde esen güçlü rüzgârla çekilen sulardan dolayı gerçekleşmiştir; rüzgârın gücü azaldığında sular yeniden koya dolmaktaydı.

Bununla birlikte, yaşanan olaylarda, O'nun kendi özel amaçlarını gerçekleştirmek üzere kullandığı araçlarda “Tanrı'nın elini” yok saymak mümkün değildir. Musa'nın Firavuna sözünü ettiği belalar, Musa'nın bildirdiği zamanda, bildirdiği biçimde ve bildirdiği sırayla geldiler. Bunlar, kralın inatçı yüreğini nihai biçimde etkileyen şeylerdi. Ve İsrail'e önlerindeki sulara doğru yürümelerinin buyrulduğu ve Mısırlıların “İsraililer ülkede şaşkın şaşkın dolaşıyorlardır, çöl onları kuşatmıştır” (Mısır'dan Çıkış 14:3) dedikleri anda — Tanrı'nın buyruğuyla doğu rüzgârı esmeye başladı; İsrail güvenli biçimde geçtikten sonra ise rüzgâr dindi. Böyle şeyler “olmaz.” Hâlbuki olanlar, İsrail'de, Mısır'da ve o dönemdeki uluslarda derin bir etki yarattı; hepsi tüm o olanların İsrail'in Tanrısının işi olduğu konusunda hemfikirdi (Mısır'dan Çıkış 15:11,14–16; Yeşaya 2:10).

Musa ve Harun Tanrı'nın ismiyle onlara geldiklerinde, aslında onları gönderenin atalarının Tanrısı olduğunu bilmeleri halk için son derece önemliydi. Halkın ve önderlerinin hissettikleri bu ihtiyaçtan dolayı, Tanrı kendi isminin Yavhe olduğunu (“Ben'im” anlamına geliyor Mısır'dan Çıkış 3:14–15) Musa'ya bildirmiş ve bunu İsraililere de beyan etmesini buyurmuştu; öyle ki, O'nun “İbrahim'in, İshak'ın ve

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

Yakup'un Tanrısı" olduğunu ve böylece Musa'nın, atalarına uzun bir süre önce vaat edilenleri onlar için gerçekleştirmek üzere geldiğini bilebilsinler. Fısıh gecesi, Tanrı'nın İbrahim'e verdiği sözün gerçekleşeceği andı (Mısır'dan Çıkış 13:10-11). Sözün nasıl gerçekleştiği ve sonrasında da nasıl tamamlandığı sonraki derslerimizde açıklanacaktır.

Sorular

1. İsraililerin çoğalarak, aileden ulusa dönüşmeleri için Mısır'ın Filistin'e göre ne gibi avantajları vardı?
2. İsrail için kendi tarihinin başlangıcındaki olumsuz bekleyişin ne gibi bir değeri vardı?
3. Gelişim sürecinden geçerken yaşanan zorlukların halk olarak İsrail'de ve bireysel olarak bir insanda yarattığı etkiyi karşılaştırınız.
4. Mısır'ın başına gelen on belayı sırasına göre yazınız. Ne kadar "doğal" nitelendirilebilirler?
5. Doğu rüzgarı Kızıldeniz'de estiği zaman, Tanrı İsrailileri Mısırlıların ordusundan kurtarmak için ne yaptı?
6. Kutsal Kitap'ın bu aşamasında onca mucize görmemiz bizi niçin şaşırtmamalıdır?
7. Tanrı, kendisini insanların zihinlerinde atalarının Tanrısı olarak nasıl tanımlıyor? Tanrı'nın kişisel ismi nedir?

DERS DÖRT

Önder ve Yasa Verici Olarak Musa

Mısır'dan Çıkış 2—4. Bölümler

İsrail'in yüzyıllar boyunca Mısır'da beklemeleri gereken şeylerden biri de önderdi. Tanrı'nın belirlemiş olduğu an gelip çattığı zaman, Tanrı bu halk için önder olmak üzere Musa'yı yetiştirdi.

Musa'nın bebek iken nasıl saklandığı ve Firavun'un sarayında kültürün tüm avantajlarından faydalanarak nasıl yetiştirildiği çocukluğumuzun en etkileyici öykülerinden biridir (Mısır'dan Çıkış 2:1–10). Fakat pek çok insan, öykünün devamında kırk yaşına gelmiş bu adamın, Firavun'un gazabından kaçtığını bilmez. Musa, “kardeşlerinden” biriyle, bir İsrailiyle iletişim kurdu ancak onlar henüz buna hazır değillerdi ve onun önder olabileceğini kavrayamamışlardı. Musa, Mısırlı bir kölecibaşını öldürdükten sonra, tek seçeneği kaçmak oldu (krş. 11–15. ayetler).

Hayatının ikinci kırk yılını (Elçilerin İşleri 7:23,30; Mısır'dan Çıkış 7:7) Kızıldeniz'in doğusundaki çöllerde – İbranilerin Midyanlıların ülkesi olarak bildikleri bölgede geçirdi. Orada, Midyanlı kâhin olan Reuel'in kızı ile evlendi. (Yitro, muhtemelen Reuel'in unvanıydı ve “ekselans” anlamına gelirdi). Musa, koyunlarını Horev (Sina) adındaki dağlarda güderken, yanan bir çalıda atalarının Tanrısından, Tanrı ve halkı için gelecekte yapacakları ile ilgili kişisel vahiy aldı (Mısır'dan Çıkış 3:1—4:17). İsrail'i Mısır'daki kölelikten kurtarmak ve atalarına vaat edilmiş olan toprağa götürmek

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

üzere görevlendirildi.

Böylesine bir önderlik için çok yumuşak huylu olsa da, Musa Yahve'nin huzurundan ve yardımından emin oldu. Firavun'u, Tanrı'nın taleplerini yerine getirmek üzere ikna etmesi için gerekli olan olağanüstü güçlerle donatıldı ve bu seferlik hitabet sorunu yaşayan Musa'ya yardımcı olarak, hitabet becerisine sahip olan kardeşi Harun verildi.

Mısır'dan Çıkış 16—24. Bölümler

İki kardeşin, imkânsız gibi görülen Mısır'ı kazanma ve ayrıca ruhsuz ve düzensiz köleler yığınına zorlu bir girişimle bir araya toplama görevini nasıl başarıyla tamamladıkları, Mısır'dan Çıkış kitabının ilk bölümlerinde yazmaktadır. Ancak Musa'nın önderlik görevi, İsrail ile birlikte Kızıldeniz'i aşmalarıyla başladı. Kendi yargıçlık görevini hafifletmek amacıyla bir grup insan toplayıp onları atadı. Yol rotası belirledi ve çölde İsrail'in geçmesine engel olmaya kalkan kabilelerle mücadele eden savaşçıların ruhlarını güçlendirdi.

Fakat hepsinden öte Musa, Yahve ile İbraniler arasında Sina Dağı'nda yapılmış olan “antlaşmanın” “aracısıdır” (İbraniler 9:19,21). Tanrı'nın doğasını açıklayan ve İbrani anayasasını oluşturacak olan On Emrin esasında (Mısır'dan Çıkış 20:2–17; Yasa'nın Tekrarı 5:6–21) insanlar; O'nun, kendilerinin Tanrısı olacağına ve atalarına verdiği vaatleri gerçekleştirecek olan Tanrıları Yahve'ye tapınacaklarına dair söz verdiler. Bu antlaşma, dönemin kuralları temelinde dinsel kurbanların sunulduğu, sunak ve kâhinliğin doğru anlaşıldığı dönemlerde mühürlendi.

Mısır'dan Çıkış 25. Bölümden, Çölde Sayım 36. Bölüme Kadar

Tanrı'yla dağda geçirdiği uzun zamandan sonra Musa, tapınma evi yapılmasını buyurdu. Tapınma evinin taşınabilir

Ders Dört: Önder ve Yasa Verici Olarak Musa

olması gerekiyordu; öyle ki, gözle görülebilir olsun ve yolculuklarında onlarla birlikte götürülebilir ve nereye kurulursa kurulsun, on iki oymağın dini birliklerini yansitsin. Harun ve oğulları, yeni tapınağın resmi kâhinleri olacak ve giyimleri de buyurulduğu gibi olacaktı. Kurbanlar çok ince ayrıntılar göz önünde bulundurularak sunulurlardı ve yine benzer ayrıntılar kâhinlerin, yiyecek ve sağlık konularında törensel temizlik ve kirlilik sorunlarına karar vermelerini sağlardı.

Tüm bu yasa ve kurallar, büyük ölçüde Levililer’de yazılmıştır ve Musa –yalnızken veya kardeşiyle birlikte– aracılığıyla verilmiştir. Halkın arasındaki her kesimden bu özel önderliğe karşı çıkanların olması şaşırtıcı değildir. Harun’un ailesinden bile ilahi buyruklara karşı çıkanlar vardı ve yaptıklarının ölümcül sonuçlarını o anda aldılar (Levililer 10:1–7). Benzer ceza, Harun’un evini kıskanan Levililerin ve diğer oymaklardan da aynı haklara veya Musa’nın üstünlüğüne sahip olduğunu iddia edenlerin üzerine de geldi (Çölde Sayım 16–17. bölümler). Kulu Musa’yı Firavuna karşı koruyan Tanrı’nın, Musa aracılığıyla temsil edilen kendi yetkisine, İsrail ordugâhında meydan okunmasına izin vermesi gerçekten çok garip olurdu. O, kurtarmak için cezalandırdı.

Tanrı, Şabat günü ve sünnet gibi önceki devrin eski geleneklerini İsrail’e verdiği yasaya dahil ettiği gibi, insanların kendisine tüm yıl boyunca tapınmaları için onlarla ayrıntılarla donatılmış bayramlar ve haclar aracılığıyla konuştu. Gerçekten de, yedi vakit ilkesi yedinci yıl ve hatta ellinci yıl (yedinci yedi yıldan sonraki yıl), sosyal ve ekonomik işlevlerden dolayı kutsal sayılırdı (Levililer 25. bölüm).

Böylece bir ulus olarak düzenli ve donanımlı olup Sina’dan ayrıldıkları zaman (Çölde Sayım 10:11), daha farklı bir önderlik talep ettiler — askeri liderlik ve devlet adamı istediler. Bu niteliklerin hepsinin Musa’da mevcut olduğunu gördüler. Onlara Sina yarımadasındaki yolculukta öncülük

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

eden, tüm homurdanmalarına ve yinelenen sorunlarına, Harun'la kendisinin Vaat Edilen Toprağa girememelerine mal olan tek bir durum hariç, adeta ilahi bir sabırla katlandılar (Çölde Sayım 20:10–12).

Toprağın, Moav Sıradağları'ndaki Pisga Dağı'nın tepesinde Musa, son olarak kendilerini Kenan tepelerinden ayıran Şeria Irmağı'nın bulunduğu derin vadiye baktı. Bu nehrin ve aktığı Kızıldeniz'in ötesinde, İbrahim'in soyuna vaat edilmiş toprak vardı. Musa'ya, halkı vaat edilen toprağın kapılarına kadar öncülük etme izni verildi; ancak onları kapıdan geçirme izni küçük yardımcısı Yeşu'ya verildi.

Yasanın Tekrarı Kitabı

Yetkisini bir başkasına, hayatını da Yaratıcısına teslim etmeden önce yaşlı Musa, Tanrı'nın yasının yüce ilkelerini İsrail halkına bir kez daha tekrarladı. Yasayı tüm yürekleriyle kabul etmelerini, yeni denemelerle gelecek olan yeni hayatlarına uygulamalarını ve en değerli miras olarak nesilden nesile çocuklarına aktarmalarını istemişti. “Yasanın ikinci kez verilmesi” anlamı taşıyan Yasa'nın Tekrarı kitabının amacı ve temeli budur. Sina Yasası bu sefer nutuksal biçimde, ismi ebediyen Yasa ve onu kendisine veren Tanrı ile anılacak olan o “Tanrı adamının” duygu yoğunluğu ve ruhuyla tekrarlandı.

Sorular

1. Musa'nın Mısır'da ve Midyan ülkesinde geçirdiği kırkar yıl, liderlik konusunda onu nasıl hazırladı?
2. Sina'da temellenmiş olan İbrani Devlet Anayasası neydi? O anayasa nasıl tasdik edildi?
3. Tapınma çadırı, Musa'nın yaşadığı dönemdeki İsrail'in dini gereksinimlerini nasıl karşıladı?
4. Musa'nın Yasınının, eski ilke olan Şabat ilkesini alıp İsraililerin hayatlarına nasıl uyguladığını gösteriniz.
5. Musa'nın önderliği nerede sona erdi ve halka verdiği en son hizmet ne oldu?

D E R S B E Ő

Kenan Zaferi ve Mesken Edinme

Yeşu Kitabı

Harun'un ölümünden sonra oğlu Elazar onun yerine baş kâhin oldu. Fakat Musa öldüğünde, İsrail'in siyasi ve ahlaki önderliğini devralan kişi oğlu olmadı, çünkü bu görev irsi değildi. Bu iş için Tanrı tarafından belirlenmiş olan kişi, Efrayimli Yeşu'ydu. Zorlu bir askeri girişimi yönetebilecek bir kişi olduğundan (Mısır'dan Çıkış 17:9–14), Kenan'ı kişisel olarak bildiğinden (Çölde Sayım 13:8,16; 14:6,30,38) ve Musa ile geçirdiği uzun ve yakın zamandan dolayı (Mısır'dan Çıkış 33:11; Çölde Sayım 11:28; Yasa'nın Tekrarı 34:9; Yeşaya 1:1) bu iş için uygun birisiydi. Onun yaptıklarının kaydedildiği Yeşu kitabı, doğal olarak ikiye ayrılmıştır; ilk kısmı zafer (1–12. bölümler), ikinci kısmı ise mesken edinmek (13–22. bölümler). Diğer iki bölüm ise (23 ve 24. bölümler) Yeşu'nun veda nutkunu içermektedir.

Musa'nın ölümünden önce iki buçuk oymak, Ürdün'ün doğusunda Amor krallarından, Sihon ve Og'dan ele geçirdikleri ve kendileri için belirlenmiş olan bölgeleri artık almıŐlardı. Fakat bu oymakların savaŐçıları, diğer oymaklarla iş birliği yapıp mirası elde edinceye dek birlikte mücadele etmeyi kabul etmiŐlerdi. Böylece büyük ordu Ürdün'ün Kızıldeniz'e aktığı yere yakın bir yerden geçtiği zaman, Ruben, Gad ve Manaşşe savaŐçıları onların peşinden gittiler. Daha evvel Kızıldeniz'de tüm ulusların yüreğine korku salmış olan Yahve; İsrail'i, düşmanları mahvetme amacıyla

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

yaptığı muhteşem müdahaleyle yine kurtardı ve bunu, tüm ordu karşıya batıdaki kuru topraktan geçinceye dek, Şeria Irmağı'nın akışını yavaşlatarak yaptı.

Her şey bittiği anda kendilerini, öteki dağ ülkesine geçiş emri verilen Eriha kentinin karşısında buldular. Eriha'nın zayıflıklarını öğrenmek üzere gönderilmiş olan casuslar, kentin sakinlerini görünce paniğe kapıldılar ve İbranileri Tanrı'nın sözüne inanmaya davet ettiler ve Tanrı, henüz mücadelelerinin başlangıcında kan dökülmeden zafer kazanacaklarını Yeşu aracılığıyla beyan etti. Eriha kenti, saldırı yapılmadan düştü ve kentin içindeki herkes ve her şey Yahve'nin vermiş olduğu kesin buyrukla kendisine “adandı.” Tüm mal varlıkları bile “adanmalıydı” ve böylece büyükbaş hayvanlar ve yiyecekler tapınağın hazinesine eklendi. İstisnai durum, casusları kurtarmış olan Rahav ve ailesi için geçerliydi. Akan isimli bir adam ganimeti şahsi zimmetine geçirme yasağını çiğnedi. Açgözlülük ve hile, İsrail'in Eriha zaferinin ardından Ay kentinde yaşadığı yenilgiden sonra ortaya çıktı ve kutsal ganimeti şahsi malı gibi kullanmasından dolayı suça ortak olan herkes infaz edildi.

Ay kentini ikinci kez alma girişimi başarıyla sonuçlandı. Ürdün harmanına doğru giden vadide Eriha'nın üstte, Ay kentinin altta olmasıyla ve bu iki kentin ele geçirilmesiyle, Yeşu yenilgi yaşayacağından korkmadan herhangi bir yere saldırabilecek durumdaydı. Orta, güney ve kuzey bölgeleri, askeri itinayla yönetilecekti. Ülkenin tam ortasında en çok tehdit altında kendilerinin olduğunu düşünen kentler, tehdidi önlemek amacıyla ilk adımları attılar. Başlarında Givon kenti olmakla birlikte, Yeruşalim'in kuzeyindeki beş kent, hile yaparak Yeşu'yla barış antlaşması yaptılar. Givonlular Yeşu'yu kandırarak, uzak bir diyardan ittifak kurma amacıyla geldiklerini söylediler. Yeşu'nun gururu okşanmıştı ve bu nedenle kandırıldı. Bunun sonuçları ağır oldu çünkü Kenanlılar, vasallık konumuna düşseler de, ülkenin tam ortasında ittifak olarak kalmaya devam ettiler ve böylece güney bölgesi kuzey İsrail'den ayrıldı.

Ders Beş: Kenan Zaferi ve Mesken Edinme

Yeruşalim kralı tarafından yönetilen güney Givon bölgesindeki büyük kentlerin birliği, bir saldırı yapma hazırlığındaydı. Fakat onların, artık İsrail’le ittifak içinde olan Givonlulara karşı tasarladıkları saldırı, Yeşu’nun hızlı davranıp kentlerini fethedip mağlup etmesiyle ve krallarını öldürerek ellerine geçirdikleri her şeyi “adamlarıyla” sonuçlandı.

Benzer bir tasarı kuzeyde de, Kenan ordularının baş karargâhı olan Hasor kentinde gerçekleşti. Celile Denizi’nden birkaç kilometre uzaklıktaki küçük göl olan “Merom sularında” Yeşu’nun ani saldırısı düşmanlarını, sahip oldukları atlılar ve savaş arabaları gibi avantajlarından mahrum bıraktı ve bunun sonucunda tüm Kenanlılar ve “adanmış” kentlerdeki savaştan kaçamayan herkes kılıçtan geçirildi.

Böylece kuzeydeki Hermon Dağ’ından, güneydeki çöle kadar tüm bölge temizlendi ve İbrani savaşçı tarafından son derece zayıfatıldı. Artık sıra her şeyin oymaklar arasında paylaşılmasına geldi. Bu da, Yeşu ve Elazar’ın talimatı doğrultusunda gerçekleşti. Yahuda ve Yusuf, en güçlü iki oymaktı ve birisinin güneye, diğerinin de dağlık bölge olan kuzeye yerleştirilmesine karar verildi. Levililerin mirası “Rab idi,” yani dini ondalık vergileri ve O’nun varlığı “karddeşlerinin arasında,” bölgede bulunan her kentte varlığını sürdürecekti. Diğer yedi batı oymağından belirlenmiş üçer temsilci, tüm bölgeyi yedi eşit parçaya bölüştürdüler. Bu topraklar Şilo’da, buluşma çadırının önünde paylaşıldılar. Doğu oymakları, Şeria Irmağı’ndan kendi topraklarına geri dönerken, tüm Yakup oğullarının birliğine “tanıklık” etmesi amacıyla, nehrin sığ bölgesine bir sunak inşa ettiler, ancak Şeria Irmağı’nın derin vadisi, onları birbirlerinden ayıracaktı.

İbrahim’in, Kenan’da ilk sunağı yaptığı Şekem’de Yeşu, orta dağlık bölgelerindeki Efrayim Dağı’nın kontrolünü ele alır almaz, insanlar ile onların Tanrısı arasındaki antlaşmayı yeniledi. İnsanlara yalnızca Musa’nın Yasasını okumakla kalmadı, ancak aynı zamanda yasada yazılanların kalıcı ve

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

herkese açık olması amacıyla onu taş levhalara kazıdı. Ve şimdi, zafer kazanıldı ve son günlerine yaklaşan Yeşu, kutsal antlaşmayı halka yeniden anımsatarak, Tanrı'ya ve O'nun tek tapınağına sadık kalmalarını buyurdu.

Sorular

1. Musa'dan sonra İsrail'in önderi olmak üzere Yeşu hangi yönden uygundu?
2. Ürdün'ün doğusunu miras alan oymak hangisiydi? Onlar, (a) başlangıçta ve (b) zafer tamamlandıktan sonra İsrail'in birlik duygusunu nasıl ifade ettiler?
3. İsrail'in, Kenanlılar ve onların sahip olduklarına karşı sert tutumlarına gerekçe olarak ne söylenebilir?
4. Yeşu'nun sefer planı neydi? Eriha ve Ay kentlerinin ele geçirilmesinin bu planla ne ilgisi var?
5. Givonlular Yeşu'yu nasıl ve neden kandırdılar? Onlarla yaptığı antlaşmanın uzun soluklu zararı nedir?
6. Her oymağa kalan mirasın sınırlarını haritada belirtiniz.

D E R S A L T I

Hâkimler Dönemi

Hâkimler ve Rut Kitabı

Mısır'da, İsrail büyüyerek aile olmaktan çıkıp halk oldu. Çölde halk bir ulus oldu. Ulus, zafer kazanarak bir toprağa sahip oldu. Fakat zaferin sonrasında gelen Hâkimler döneminde, bu istikrarlı gelişim aksamaya başladı. O dönemde neler oldu?

Oymaklar arasındaki birliğin intizamsızlık yaşadığı görülüyordu. Birinin düştüğü tehlike her biri için trajediye dönüşünceye dek, kendi kökenlerinin farkında olmalarına rağmen, ortak bekaları için yapacakları işlerde ün ve haklar konusunda birbirlerine yardım edemeyecek kadar takıntılılardı.

İbranilerin ele geçirdikleri bölgenin doğası, bu bölücülük eğilimine kapı açtı. Dağdan yaklaşık dokuz yüz on metre aşağıda bulunan Ürdün Vadisi'ndeki yarık, doğu azınlığını batı çoğunluğundan ayırmaktaydı. Batıda dağ eteğindeki tepeleri denizden ayıran bir ova vardı. Bu ovada yalnızca İsrail'in birlik olmasıyla mağlup edilebilecek Filistliler gibi düşmanlar yoktu, ancak çabucak değişmiş İbrani göçmenler de vardı. Denizden Ürdün'e doğru dağ kuşağının hemen karşısında, deniz seviyesinden Ürdün'ün alt seviyesine kadar değişen neredeyse kırılmamış bir ova (Esdraelon) uzanıyordu. Bu da kuzey (Celile) dağında yaşayanları, güneydekilerden (Efrayim) ayırıyordu. Kuzeyle güney arasındaki iletişimin, çetin, dar ve engebeli tepeler dışında, dağların büyüklüğü ve

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

vadilerin derinliğinden dolayı Hevron, Yeruşalim, Şekem ve Yizreel'den geçen ana yol ile sağlandığı herhangi bir haritada görülebilir.

Bu koşullar göz önünde bulundurularak, İbrani ulusunun bölünmesine engel olacak olumlu yalnızca tek bir güç vardı. Bu güç, Yahve'nin diniydi ve bu dinin etkisi, insanlar sadık oldukları sürece görülebilirdi. Harun'un soyundan gelen ve doğal olarak Musa ve Sina'da yaşananları hatırlayan bir baş kâhin vardı. Tek bir Tapınak vardı, Antlaşma Sandığı ve sözün beyanı yapılır, yılda üç kez de hac ziyareti gerçekleştirilirdi. Tüm İbraniler için tek bir Yasa vardı; diğer tüm ulusların yasalarından çok farklıydı ve tek ahlaki ve ruhsal Tanrı'nın doğasını ve iradesini açıklardı. Tüm bunlar onların "teokratik" yani Tanrı tarafından yönetilen güçlü bir ulus olmaları için sağlanmıştı. Lakin insanlar sadık kalmadılar. Bu kez Hâkimler döneminde hataya düştüler.

Bu dönemi anlatan Hâkimler kitabı, bazılarının İsrail'in belirli düşmanlarıyla bağlantılı olduğu uzun bir isim listesini verir ve kurtarılan bazı oymaklar veya oymak grupları olduğunu ve belirli yıl aralıklarında, kurtarıcının halkı "yar-gıladığını" yazmaktadır. Bu listelerde en çok göze çarpan isimler, kuzeyde Debora ve Gidyon, Ürdün'ün (Gilad) doğusundan Yiftah ve güneyde de Şimşon'dur. Diğer hâkimlerin birçoğu bizim için isimden biraz fazlasını ifade ederler. Debora'nın dikkat çekmesinin nedeni sadece kadın olması değil, ancak aynı zamanda Barak'ın Karmel Dağı'nın yakınlarında Kenanlıları mağlup etmesi sonucunda söylediği harika zafer "şarkısıdır." Gidyon stratejileri, kararlılığı ve kazandığı zafer sonucunda kendisine teklif edilen ancak "Size RAB önderlik edecek" (8:23) diyerek kabul etmediği krallık ile akıllarda kaldı. Oğlu Avimelek, Şekem kenti ve çevresinde kral olarak belirlenmiş ancak işlediği günahlardan dolayı helak olmuştu (9:6, 56). Yiftah genellikle doğu Ürdün bölgesine odaklı bir biçimde hizmet etmişti, ancak İsrail için duyduğu "üzüntü" onun İbrani dayanışmasını sergilemektedir. Şimşon'un resmedilmeye değer hikâyesi, ufak tefek aşklar ve nefretler,

Ders Altı: Hâkimler Dönemi

bilmeceler ve şakalar ile dolu olmakla birlikte, tamahkarlığının kurbanı olarak ölmüştür. Fakat ne Şimşon ne de ondan sonra gelen hiç kimse kalıcı hiçbir şey gerçekleştirmemiştir.

Hâkimler kitabını çalışırken dikkat edilmesi gereken iki şey vardır. Birincisi, kitapta bir hâkimin hikâyesinin diğerinden sonra gelmesi, zamansal olarak da öyle olduğu anlamına gelmez. Hâkimler 10:7 ayeti, farklı dönemlerde ve farklı düşmanlar tarafından yapılan baskıları aynı anda olmuş gibi yazmakta ve hikâyenin sonunda her bir hâkime verilen zamanın, bu sürenin toplamını bulmak için güvenli bir biçimde eklenemeyeceğini göstermektedir. Ve ikincisi, verilen zamanlar (yaklaşık kırk veya seksen yıl), kronolojik tablo çıkarmak üzere kesin bir yıl sayısı olarak değil, ancak tersine “yuvarlak sayı” olarak ele alınmalıdır. Aynı biçimde 1. Krallar 6:1 ayetinde dört yüz seksen yıl olarak verilmiş yıl sayısı, aslında Mısır’dan Çıkış döneminden Süleyman’a kadar geçmiş zamanı ifade etmek amacıyla on iki kere kırk yıl şeklinde ifade edilmiştir. Çünkü bizler başlangıçta halkın çölde geçirdikleri kırk yılı ve Süleyman’ın krallığından hemen önceki Eli (1. Samuel 4:18), Saul (Elçilerin İşleri 13:21) ve Davut (1. Krallar 2:11) için üç tane kırk yıllık dönemi çıkarırsak, o halde Hâkimler dönemi için sekiz tane kırk yıllık dönem olmuş olur. Sekiz çarpı kırk, üç yüz yirmi eder. Bu üç yüz yirmi yıl da, Hâkimler 11:26’da Yiftah tarafından, kendi günlerini Musa’nın günlerinden ayırmak amacıyla üç yüz yıl olarak yazılmıştır. Bu şartlar altında, okuduğumuz önemli şahsiyetlerin kesin tarihlerini belirtmeden, arkeolojinin getireceği yeni aydınlanmaları beklemek bilgece bir tutum olacaktır.

Hâkimler kitabında üç tane ek vardır. Birincisi, 17 ve 18. bölümlerin dâhil olmasıyla bize, Dan oymağından olanların en kuzeye nasıl yerleştiklerini ve Kenan’ın kuzey sınırı –“Dan’dan Beer-Şeva’ya”– olarak kabul edilen Dan kentindeki putperest tapınağın kökenini açıklar. İkinci ek, Hâkimler kitabının üç bölümünü kapsar ve Benyamın

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

oymağı ile diğer oymaklar arasında “Giva’da işlenen günah” (Hoşea 10:9) yüzünden çıkan iç savaşı ele almaktadır. Üçüncü ek ise, Kutsal Kitap’ta başka bir kitap olmuş Moavlı Rut’un hikâyesidir. Hikâye, çekiciliğinin yanı sıra, Beytlehem ailesinin yakında ülkeye büyük kral Davut’u bahşedeceğini açıklaması hususunda dikkat çekmektedir.

Sorular

1. Yeşu jenerasyonunun ölümüyle, İbrani birliğinin bozulmasına neden olan şeyler nelerdi?
2. Oymakları bir arada tutmaya zorlayan güçler neydi? O güçler niçin yetersizdi?
3. İsrail’i o dönem yöneten kişiler nasıl belirlenirdi? O “hâkimler” günümüzde bildiğimiz hâkimler gibi miydiler? Bunun yanı sıra neler vardı?
4. Üç oymak grubu, ortak önderlerinin bir araya gelmesiyle ne yapmaya çalıştılar? Bu grupların her birine ait seçkin birer hâkimin sömürülerini anlatınız.
5. Dönemin kronolojisini kurmak için bu kitaptaki rakamları hangi düşünceyle kullanmalıyız?
6. Rut kitabı ile Hâkimler kitabının kapanış bölümü arasındaki ilişkiyi belirtiniz. Rut’u tarihsel olarak ayrıcalıklı kılan şey neydi?

DERS YEDİ

Samuel ve Saul: Peygamberlik ve Monarşi

Samuel'in İlk Kitabı

Son Hâkim olarak kimi zaman Eli, kimi zaman da Samuel olduğu söylenir. Fakat bu hâkimlerin hiçbiri Gidyon veya Şimşon kadar özel olmadı. Eli baş kâhindi, ancak kendi döneminde hâkimlik de yaptı. Sameul bir peygamberdi ve aynı zamanda Eli'nin ölümü ve Saul'un yükselişi ile “İsrail'i yargıladı.” Her iki adam da, Hâkimler döneminin monarşi dönemine geçiş süresi içerisinde yaşadılar. Ve bu iki isim birbirleriyle yakından ilişkilidir çünkü Samuel, Eli'nin rehberliği altında Şilo'daki tapınakta büyüdü.

Hanna'nın hikâyesi ve küçük oğlunu ömrünü Tanrı'nın evinde geçirmesi (1. Samuel 1:28) için Tanrı'ya adamaya karar vermesi (1. Samuel 1:11; krş. Çölde Sayım 6:1–8) genç ve yaşlı herkes için özgün bir cezbesi vardır. Bu, çetin bir dönemde kişisel dindarlığın nasıl olduğunu gösterir ve böylece bizim o dönem hakkındaki düşüncelerimizi doğru biçimde şekillendirir. Başlangıçta, çok erken dönemlerde (1. Samuel 3:1—4:1), Samuel İsrail'in Tanrısının seçilmiş ve kabul edilmiş sözcüsü oldu.

Peygamberin –Tanrı için konuşan kişinin– temel tanımı budur. Mısır'dan Çıkış 4:16 öğreticidir çünkü Musa'nın Harun için sanki “Tanrı gibi” olduğunu ve Harun'un da Musa'nın “ağzı” olduğunu söyleyerek, peygamber olacak kişinin de Tanrı'nın ağzı veya sözcüsü olduğunu da belirtir. Elbette, bir peygamber aynı zamanda gerçekleşecek olan

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

olayları önceden bildirir. Ve söylediklerinin gerçekleşmesi, onun gerçekten de Tanrı tarafından görevlendirildiğinin hem teorik (Yasa'nın Tekrarı 18:22) hem de uygulamalı (Ye-şaya 44:26) örneğidir. Fakat peygamberleri asıl önemli kılan şey, Samuel gibi kendi dönemindeki insanlara bildireceği mesajdı. Onlar, doğruluk vaizleri, günaha karşı uyarıcılar, ulusun vicdanı ve Rabbin andaçlarıydılar.

Samuel için büyük onur, yalnızca İbrani peygamberlerden biri olması değil –dünyanın gelmiş geçmiş en harika ekibine ait olmak– ancak aynı zamanda peygamberlik düzeninin temelini oluşturan kişi olmasıdır. Peygamberlik düzeninden söz ederken peygamberlerin kendi ilkelerinin doğası ve amaçları konusunda aynı düşüncede olmalarını kastediyoruz. Samuel'in çevresine topladığı insanlar, kendisiyle aynı ruhta olan ve “RABbin Sözü'nün” onayladığı güçlü tanıklığını kendisiyle paylaşan kişilerdi. Görülen o ki, onlar da tıpkı iki asır sonra yaşamış olan İlyas ve Elişa gibi beraber yaşamışlardı (1. Samuel 19:20). Topluma açık ve özel tapınmalarında müzik aletleri kullandılar (10:5). Dini çabalarının yanı sıra, vatansever azme sahiptiler. Aslında İsrail'in Tanrısına inanmak, İsrail'e bağlayan bir bağa sahip olmak demekti, yani sıradan bir insan için vatanseverlik ve din aynı şeylermiş gibi algılanma tehlikesi vardı.

Bu nedenle Samuel'in döneminde Samuel'in etkin hale getirdiği güçlerin, ulusun tarihini değiştirecek iki harekete neden olduğunu görmek şaşırtıcı olmamalıdır: dışsal bağımsızlık hareketi ve içsel monarşi hareketi. Dini uyanış yaşayan İbranilerin, onları baskı altına alan Filistlilere karşı gelmemeleri imkânsızdı. Daha iyi ordulara ve stratejilere karşı aldıkları başarısız sonuçlar, “diğer uluslarda olduğu gibi” bir kral istemelerine neden oldu.

Samuel, Tanrı'nın vekili ve ulusun önderi olarak ilk kralı belirleyen, kutsayan ve adayın kişiydi. Samuel büyük kahramanlıklar yapmasına rağmen, mütevazı tavırlar sergileyen Benyamin oymağından Saul'u seçti (9:2, 21). Saul'un seçilmesi içsel karşı durmalara ve bireysel isyanlara rağmen –başarıyla

Ders Yedi: Samuel ve Saul: Peygamberlik ve Monarşi

kazandığı zaferden sonra– birçok kişi tarafından iyi karşılandı (10:27; 11:12–15).

İlk kralın askeri çabası, Ammonlulara karşı oldu. Ancak garnizonları İsrail'in dağlarında onları kontrol etmek üzere kurulmuş olan Filistliler cephesinden gelen daha büyük bir tehdit söz konusuydu. Bu şartlar doğrultusunda, Saul ihtiyatlı davrandı çünkü gücü azdı ve askeri donanımı yetersizdi. Fakat tüm İsrail'in beklediği inisiyatifi, Saul'un oğlu Yonatan gösterdi. Yonatan, babasının haberi olmadan kendi silahıyla, Tanrı'nın isteği ve düşmanın rahatından dolayı (14:12), yalnızca kendi doğal güçlerine güvenen Filistlilerin garnizonuna saldırdı. Böylece düşman cephesinde panik başladı ve kısa süre sonra yalnızca Saul'un küçük ordusu değil, ancak aynı zamanda tüm İbrani halkı saklandıkları yerden çıkarak baskıcılara karşı tetikte beklemeye başladı. Mikmas zaferi karşı konulmazdı, dağlık ülke Filistlilerden temizlendi ve bağımsız insanlar ilk krallarının hükümlerinin keyfini çıkarmaya başladılar.

Ne yazık ki Saul, krallık yapmak üzere donanımlı bir karaktere ve kişisel kahramanlığa sahip olmadığını gösterdi. Hasetçiliğin, yetki iddiasında olan henüz yeni ve zayıf bir kralda görülmesi doğaldır ve bu haset, Saul'da somurtkanlık ve öfkeye neden olan bir hastalıkla büyümüştü. Eski günlerde sahip olduğu alçakgönüllülüğün ve tevazunun yerini haset, gösteriş ve gaddarlık almıştı. Hatta Saul, kendisinin kral olarak belirlenmesinin dayanağı olan Tanrı'nın buyruklarını bile önemsemiyordu. Çünkü Samuel onu yaptığı itaatsizlikten dolayı azarlamalıydı ancak bunu yapmasına engel olan tek şey, Saul'un ondan kendisini herkesin önünde küçük düşürmemesine dair ettiği ricaydı (15:30).

Saul'un yüreğinde, Yahuda'daki Beytlehem'de yaşayan, önce sevdiği daha sonra ise hizmetine aldığı (16:21) Davut'un ünü ve başarısına karşı haset vardı (18:8). Yonatan, babasının varisi olmasına rağmen ve Davut'un, Yahve'nin seçimiyle tahta geçmek üzere belirlendiğinden haberdar olsa da (20:15,

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

31), Davut'u arkadaşı olarak kabul edip sevdi. Fakat Saul, gizlice Davut'tan kurtulma planları başarısız olunca, açık bir biçimde onun peşine düştü. Saul'un hayatının geri kalanı, Gilboa Dağında Filistliler ile girdiği ve sonucunda Davut'a taht kapısını açtığı savaşta ölünceye dek, büyük bir kinle Davut'u kovalamakla geçti.

Sorular

1. Hâkimlerden krallara geçiş sürecinde Samuel ile birlikte İsrail'in önderliğini kim paylaşıyordu ve onun Samuel ile olan ilişkisi neydi?
2. Peygamber neydi? Peygamberlik düzeni neydi? Samuel'in hizmeti ve onu diğer peygamberlerden ayıran şey neydi?
3. Kral talep edilmesine neden olan niyet neydi ve Tanrı'nın temsilcisi olan Samuel'in bu talebe karşı tutumu nasıldı?
4. Saul'un karakterini kısaca açıklayınız. İsrail için neler başardı? Nelerde başarısız oldu?
5. Beceri ve karakter temelinde, Saul ve Yonatan'ı karşılaştırın.

D E R S S E K İ Z

Davut ve Süleyman: Mezmurlar ve Özdeyişler

Samuel'in İkinci Kitabı; 1. Krallar 1—11. Bölümler; 1. Tarihler 10. Bölümden 2. Tarihler 9. Bölüme Kadar

Saul'un oğullarından biri İş-Boşet, babasının ve kardeşlerinin savaşta ölmelerinden kısa bir süre sonra babası Saul'un varisi olup tahta çıkma girişiminde bulundu. Fakat hem akrabası hem de ordu komutanı olan Avner, Yahuda kralı olarak Hevron'da krallık yapan İşay oğlu Davut'a karşı gelince, tüm oymaklar onun yolunu izlediler. İş-Boşet ve Avner helak oldular.

Sahip olduğu yeni unvanla, Davut acilen Hevron'un yerine daha iyi konumda ve daha güçlü, ulusun merkezinde olabilecek yeni bir başkent seçilmesini buyurdu. Eski evi Beytlehem'in sekiz kilometre kuzeyinde bulunan Yevus Kalesi'ni Kenanlılar'dan alarak ele geçirdi ve kaleyi genişletti, güçlendirdi ve güzelleştirdi. Ona eskiden denildiği gibi "Yeruşalim" adını verdi ve kenti İsrail'in siyasi ve dini başkenti haline getirdi.

Eli'nin günlerinde Filistliler tarafından ele geçirilen Antlaşma Sandığı geri alındı ve yıllarca özel bir yerde saklanarak, ulusal dinin kalbi ve simgesi olarak nitelendirildi. Bu nedenle Davut onu önce Yeruşalim'e getirdi ve eskiden konulduğu yere, yani Musa'nın tapınma çadırında bırakmak yerine, esenlik hissedeceği zaman inşa edeceği muhteşem tapınağa koymaya karar verip, geçici olarak çadıra yerleştirdi. Lakin savaş Davut'un günleri boyunca devam etti ve Tanrı'nın

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

buyruğuyla tapınağın, bazı hazırlık faaliyetlerinden dolayı Davut'un varisi Süleyman tarafından inşa edilmesine karar verildi.

Davut, savaşta zafer kazanırdı. Başarısı, İsrail'in sınırlarının genişlemesinde, bölgedeki yabancı güçlerin tamamen – bir süreliğine– boyun eğmelerinde ve Sur kralı Hiram ile ittifak kurmasının sonucunda büyük binaların inşa edilmesinde görünüyordu. Diğer hükümdarlar gibi avlunun merkezini oluşturan bir kraliyet sarayı kuruldu ve Davut'un avlusu da, ailesi de gücün, zenginliğin, kıskançlığın ve bölücülüğün yıkıcı etkisini yaşadılar. Davut'un en çok sevdiği oğlu Avşalom, babasının sevgisine ona karşı isyan başlatarak karşılık verdi. İsyân başarısız oldu; ta ki yaşlı kral geçici sürgüne gönderilinceye ve ülkede iç savaş çıkıncaya dek.

Davut, Süleyman'ın kendi varisi olmasına karar verdi, ancak Süleyman tahta ihtilafa maruz kalmadan geçemedi. Davut'un diğer oğlu olan Adoniya güçlü desteğe sahip olmasına rağmen tahtı ele geçirmekte başarısız oldu. Süleyman'ın kırk yıllık hükümdarlığı, İbrani tarihinin altın çağıydı — o çağdan sonra doğmuş olan herkesin geriye bakıp anımsadığı çağ. Ticaretin, inşaatın, sanatın ve edebiyatın hızlı gelişmesi, ülke içindeki huzuru ve diğer kültürlerle olan bağlarını yansıttı. Ancak sanatla putperestlik; inşaatla şatafat; ticaretle lüks geldi. Yeruşalim'in görkemi Süleyman'ın dediği gibi, “gümüş ... taş değerine düştü... sedir ağaçları ... yabanıl incir ağaçları kadar bollaştı” (1. Krallar 10:27) ve kendi içinde bozulma tohumları barındırdı.

Ne var ki, Davut'un ve Süleyman'ın karakterlerini yansıtan ve onların isimleriyle anılan –Mezmurlar Davut'un ismiyle, Özdeyişler Süleyman'ın ismi ile– iki büyük eser vardır. Krallığın bitmesi, tapınağın ve sarayın yıkılmasından bu yana uzun zaman geçti, ancak Mezmurlar ve Özdeyişler kitabı birleşmiş monarşinin ölümsüz eserleri olarak kaldı.

Ders Sekiz: Davut ve Süleyman: Mezmurlar ve Özdeyişler

Mezmurlar

Mezmurlar kitabı, farklı uzunluklarda, ölçülerde ve tarz-
larda olan yüz elli tane şiirden oluşan bir eserdir. Şimdiki
düzenlemeyle beş kitaba ayrılmıştır ancak kitabın düze-
ninin, yaşadığımız günden çok önce düzenlendiğine dair
kanıtlar vardır. Erken yazıların tarzı ve içeriği göz önünde
bulundurularak, “Davut’un mezmuru” olarak nitelendirilmiş
mezmurların hiçbirinin, Davut’un eseri olmadığını ileri
süremeyeceğimiz gibi, hepsinin gerçekten de Davut’un ka-
leminden olduğunu söylemek sağlıklı olmaz. Aynı biçimde
Samuel kitabının anlatısından ve erken dönemde yazılmış
olan Amos 6:5, geç dönemde yazılmış olan Tarihler (1. Ta-
rihler 15:16—16:43,25. bölüm) kitaplarındaki geleneklerden
yola çıkarak, Davut’un hem yetenekli bir müzisyen hem
de halka açık müzikli tapınma yaptığını görmek mümkün.
Bu nedenle, bazı dini şiirlerin ona atfedilmiş olması bizleri
şaşırtmamalıdır; çünkü onlar yalnızca onun dindarlığının ve
uygun olmasının kanıtı değil, ancak aynı zamanda bireysel
şiir olmasına rağmen tapınakta herkesin kullanabileceği
biçimde uyarlanmıştır.

Mezmurlar, şiirlerdir. Bu şiirler yalnızca özde değil,
ancak şiirsel şekle de sahiptirler. Mezmurlarda kafiye eksik
olmasına rağmen şiirlerimizin çoğunda olduğu gibi kesin bir
şekilde ölçülme de, ritim vardır. İbrani şiirsel biçiminin
en dikkat çekici yönü paralel yapıya sahip olmasıdır: İki
tamamlayıcı çizgi tek bir düşünceyi tamamlamak için bir
araya gelir, ikincisi ya ilkini tekrarlar, tamamlar, vurgular,
tasvir eder ya da tezat oluşturur.

Özdeyişler; Eyüp; Vaiz

Özdeyişler kitabı da şiir kitabı olarak nitelendirilmekte-
dir. Bunlar lirik (duygusal kendini ifade etme) yerine, esasen
didaktik (yani, öğretim amaçlı) olsalar da, Hikmet kitapları

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

neredeyse tamamen ritmik paralellikte yazılmıştır ve sıradan nesir ifadesine uygun olmayan birçok madde içerir. Kutsal Kitap'ın İngilizce çevirilerinden biri olan Revised Version'da baskı şekli İngilizce okuyucusuna bir bakışta hangi parçaların ne tür olduğunu ve şiirlerin ne olduğunu gösterir (krş. ör: Eyüp 2. bölüm ve Eyüp 3. bölüm), ancak yine de aralarında katı bir çizgi çizilemez (krş. ör: Vaiz 7. bölüm ve Özdeyişler).

Ülke toplumunun öğretmenleri “bilge” olarak bilinirlerdi (bkz. Yer. 18:18) ve kökenlerini, hikmeti Krallar kitabında kanıtlanmış olan ve “özdeyişler,” yani öğretmek üzere akılda kalıcı özlü ve geneli ahlaki olan sözleri yazmış Kral Süleyman'a dayandırıyorlardı (Özdeyişler 24:23; 25:1; 1. Krallar 4:29–34). Fakat bilgeliğin en temel teması, Tanrı'nın işlerinde ve yollarında gördüğümüz ahlaki yönetimdir. Tüm insanlar, eski zamanlardaki gibi günümüze kadar olan gizemler, refah içindeki günahkârlar ve acı çeken azizler gibi inkâr edilemez gerçeklerle, adil ve iyi bir Tanrı'ya olan inancını uyumlulaştırmaya çalıştıklarında, Eyüp (acı çeken Tanrı adamı olmanın ne anlama geldiği) ve Vaiz (hayatın sunabildiği deneyimlerin ve gözlemlerin anlamsızlığı) gibi kitapların yazılmasına yol açtılar. Hikmet kitapları arasında, tıpkı Mezmurlarda olduğu gibi yalnızca tek ismi taşıyan kişi tarafından –asil kurucu– yazıldığı varsayılmamalıdır. Süleyman da Davut gibi, yeni başlangıçlar yaptı; diğerleri topladılar, düzenlediler, geliştirdiler ve tamamladılar.

Sorular

1. Davut ilk olarak hangi oymakta ve kentte kral olarak egemen oldu? Tüm İsrail'in kralı olduğunda yeni başkenti güvenlik altına nasıl aldı? O kenti nasıl ve niçin dini başkent olarak da kabul etti?
2. Davut'un devam eden savaşlarının avantajları ve dezavantajları nelerdir ve onun diğer kralların sahip olduğu avlulara özenmesi, ona, ailesine ve halkına ne gibi şeylere mal oldu?

Ders Sekiz: Davut ve Süleyman: Mezmurlar ve Özdeyişler

3. Dini şiirlerin gelişmesinde Davut'un rolü neydi? İbrani şiir tarzları genel anlamda bildiğiniz şiir tarzlarından ne açıdan farklıdır? Eski Antlaşma'nın tam olarak şiirsel tarzda yazılmış kitaplarını sıralayınız.
4. İlk tapınağı kim kurdu? İsrail'de "bilge" kimdi? Efendileri olarak kime boyun eğerdiler ve onların yazılılarıyla neyi tamamlamak istiyorlardı?

DERS DOKUZ

İsrail Krallığı

1. Krallar 12. Bölümden 2. Krallar 17. Bölüme Kadar

Süleyman'ın ölümüyle tüm oymaklar İsrail Krallığı ve Yahuda Krallığı şeklinde ikiye bölündüler. Tahta geçen Rehavam, hiçbir zaman Yahuda oymağı gibi Davut'un evine bağlı olmayan Efrayim'in ve diğer kuzey oymakların sadakatini tamamen ortadan kaldıran bir baskı ve hatta zulüm politikası ilan etti. Önceki yıllarda bile Süleyman'ın krallığına karşı gelmiş olan Nevat oğlu Yarovam'ın önderliğinin altındaki on oymak, Efrayim'de Rehavam'a başkaldırıp ayrılarak, kendi devletlerini kurdular.

Rehavam, bu bölünmeyi engelleyecek kadar güçlü olmadığını gördü ve kendisiyle birlikte, Davut'un soyundan gelen herkes, küçük Yahuda bölgesinin sınırlarıyla yetinmek zorunda kaldılar. Şüphesiz, Yerusâlim'de tüm ulusun herkese açık bir biçimde tapınabileceği yerleri vardı. Onların bu avantajını ellerinden almak isteyen Yarovam, halkı için dini tapınma başkenti olarak Beytel'i kurdu. Yarovam muhtemelen Mısırlıların buzağıya tapınma örneğinden etkilenmişti (çünkü Süleyman'ın hükümdarlığı döneminde Mısır'da kaldı) ve böylece altın buzağılar yapıp onları kuzeydeki Dan'da bulunan Beytel'deki sunağa yerleştirdi. (bkz. 5. ders sonu.) Bu yerlerde ve bu kötü güç sembollerinin altında, Yarovam kendi halkını Yahve'ye tapınmaları için topladı. Çok eski ulusal bir din olmasına rağmen Musa'nın Yasasındaki şekillere tapma yasağı çiğneniyordu.

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

Menfaate dayalı bir saltanat varlığını fazla sürdürmedi. Yarovam'ın hükümranlığından iki yıl sonra oğlu öldürüldü. Bu zorba da, tahtı Yarovam hanedanlığının elinde tuttuğu süre kadar sahip olmayı başaramadı. Nihayet ordu komutanı Omri'nin hanedanlığı dört kral sağlamayı başardı. Omri'nin oğlu Ahav, dört kraldan en uzun süre tahtta kalan ve kuzey monarklarından, hakkında en çok şey bildiğimiz kral oldu. Böyle olmasının nedeni, Ahav'ın peygamber İlyas ile arasındaki ilişkiydi. Ahav'ın ismi, kraliçesi ve aynı zamanda Sur prensesi olan ve İsrail'e Baal'a tapınma fikrini sunan ve ulusal dine mensup insanlara zulmeden İzebel ile anılır.

Sur ile yapılan ittifak ve Ahav'ın kızının Yahuda prensi ile evlenmesi, İsrail'i kuzeyden ve güneyden sağlama aldı ve Ahav'ın babasının doğudaki Moav ve Aram'a karşı olan siyasetini rahatça izleyebilmesini sağladı. Ahav'ın Aram'a karşı yaptıkları savaşta ölümüyle, Moav'da başkaldırı başladı ve Ahav'ın iki oğlu, Yeruşalim'de Davut'un hanedanlığından destek almalarına rağmen Omri hanedanlığını tehdit eden mahvoluşu defedemediler. Yehu, kraliyet ailesine yakın olan herkese diz çöktürerek tahtı kaptı ve ünlü bir öndere sahip olan ordu tarafından desteklendi. Başkaldırısına ilham verenler, Yahve'nin peygamberleriydi ve asıl amacı eski ulusal din uğruna Baal'a yapılan ibadetleri ortadan kaldırmaktı. Yehu, İzebel'in yabancı tanrılarının izleyicilerini yok etse de, o ve ondan sonra gelen oğulları, Beytel ve Dan'da putperest tapınakların kurulmasını teşvik etmeye devam ettiler ve böylece Kutsal Yazılar'daki bu söz ona ait olmuş oldu: "Yarovam'ın İsrail'i sürüklediği günahlardan ayrılmadı."

Moav kralı Meşa (2. Krallar 3:4), kendisine baskı yapan ve tahttan indirilerek İsrail halkının gücünü azaltan kral Omri hanedanlığını görebilecek kadar çok yaşadı (bkz. herhangi bir Kutsal Kitap sözlüğünde "Moavlı Taş" makalesi). Yehu'nun oğlu Yehoahaz, İsrail'in Aram topraklarındaki en büyük yenilgisine şahit oldu. Ancak bu, Meşa'nın tüm gidişatın iyiye gittiği ile övünmesinden kısa süre sonra oldu. Yehu'nun torunu Yoaş, ölüm döşeginde bile peygamber Elişa tarafından

Ders Dokuz: İsrail Krallığı

teşvik edilerek, Yehu ailesinin dördüncü kralı olan ikinci Yerohamın hükümranlığı döneminde gücünün en zirve noktasını gördü. Krallar Kitabında bu hükümranlılık hakkında pek az şey yazıyorsa da, Süleyman'ın egemenliğinden sonra hiçbir kral, o denli geniş sınırlı İsrail'i yönetmemiştir. O dönem, tamamen yıkılıştan önceki görkem patlamasıydı.

Kuzey Krallığın kurucusu birinci Yehoram ile son başarılı kral ikinci Yehoram dönemi arasında kralların kısa özeti denebilecek bir tarih yatıyor. Bu tarih, Yahve'nin peygamberlerinin tarihidir.

Hoşea; Amos; Yunus

Peygamber düzeninin yükselişi ile ilgili Samuel dönemi hakkında daha önce bahsedilmişti (7. Ders). Ulusun girdiği her bir buhran döneminde, halk veya yönetici olan kişi için Tanrı kendi sözünü duyurabilecek önemli bir elçi yetiştiriyor. Fakat putperest mabetlerle ve zorba prenslerle dolu olan Kuzey Krallığında bile ülke, Tanrı'ya adanmışlık ateşiyle bağlı olan alçakgönüllü, isimsiz ve çekirdek imanlılar tarafından ayakta kalmayı başarmıştır (1. Krallar 18:4; 19:18).

En büyük isimler İlyas ve Elişa'dır. İsrail'i Tanrı'ya sadık olarak tutmak için büyük mücadele veren bu iki adamdan biri, diğersinin varisiydi. Onların yaşadıkları dönem, yer yüzündeki Tanrı'nın Krallığı tarihinde, muhtemelen doğru dinin en zayıf olduğu dönemdi. Bu nedenle böyle sert ve güçlü adamların, yalnızca Musa, Samuel ve Davut'un Tanrısı uğruna savaşmak için değil, aynı zamanda imanlıları teşvik etmeye ve putperestlerle günahkârları şaşırtmaya yönelik mucizeler ve belirtiler gerçekleştirmeleri için, olağanüstü bir güçle donatılmış olmaları şaşırtıcı değildir. Dikkate değer mucizelerin amacı da budur.

İlyas ve Elişa hiçbir şey yazmadılar. Ancak onların yaptıkları peygamberlikleri, isimlerini taşıyan kitaba aktaran

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

ve yüzyıl sonra aynı ruhla harekete geçen Hoşea ve Amos yazdı. Özellikle üst sınıflarda günahın kınanması, günahın yol açacağı yargılanmanın geleceğine dair beyan edilmesi, insanın gerçek tövbesi ve Tanrı'nın lütfuyla gelecek olan –yakın gelecekte olmasa da– bağışlanma, esenlik ve refahla ilgili görkemli vaat — tüm bunlar, onların etkili bildirilerinin temelidir. Hoşea, Tanrı'nın sevgisi ve İsrail'in sadakatsizliğini resmeden dikkate layık sabırlı koca ve sadakatsiz karısı benzetmesiyle ön plana çıkıyor. Amos, Yahudalı bir çobandı ve kuzeydeki kralı ve ait olmadığı halkı sözleriyle topa tutarak, aniden şaşırtıcı bir biçimde son derece önemli dini öğretileri hasıraltı eden kişilere karşı konuşmaya başlıyor. Örneğin, 3. bölüm 2. ayete bakın; Amos, Yahve ile İsrail arasında benzersiz bir ilişki kuruyor, ancak bunu insanların düşündüklerinin aksine İsrail'i Yahve'nin gazabından korumak için değil, İsrail'in işlediği tüm günahlarının mutlak bir kesinlikle cezalandırılacağı için yapıyor. Kuzey Krallığının bu iki peygamberinin, Yarovam'ın iki yüzyıl önce başlattığı isyanın ve işlediği günahın bedeli olarak, tamamen yıkımı öngörme gibi üzücü bir görevleri vardı.

Sorular

1. On oymak Davut'un evinden ne zaman, neden ve kimin yönetimi altında ayrıldı?
2. Birinci Yarovam ile ikinci Yarovam'a kadar olan İsrail krallarının tarihlerini özetleyiniz.
3. Kuzey Krallığının olağanüstü peygamberleri kimlerdi ve bildirilerinin temeli neydi?

D E R S Ö N

Yahuda Krallığı, Hizkiya'ya Kadar

*1. Krallar 12. Bölümden 2. Krallar 17. Bölüme Dek;
2. Taribler 10ölümleri; Ovadya; Yoel; Mika; Yeşaya (bir kısmı)*

Yarovam'ın ve on kuzey oymağının isyanı, Davut'un torunu olan Rehavam'ın egemenlik gücünü büyük ölçüde azalttı. Korkunç hükümlerlik sona erdiği zaman, Yahuda daha da ezilerek Süleyman'ın Yeruşalim'de biriktirdiği tüm hazineyi yağmalayan, Mısır'ın yirmi ikinci hanedanlığından olan Şişak'ın işgaline maruz kaldı. Rehavam'ın ölümünden ve oğlu Aviyam'ın kısa süreli hükümlerliğinden sonra, Yahuda başarılı bir biçimde Asa ve Yehoşafat tarafından yönetildi; her biri babalarına esenlikle, uzun süreli ve tamamen refah içerisinde varislik yapmışlardı. Şişak kadar yıkıcı olduğu tehlikesiyle güneyden gelen ve Asa tarafından püskürtülen başka bir saldırı da "Kuslu Zerah" tarafından gerçekleştirildi. Dini ve sivil olmak üzere dâhili reformlar, bu güçlü yöneticiler tarafından yapıldı.

Kuzey ile güney arasındaki doğal rekabet ve intizamsız savaş, Rehavam yönetimi altındaki bölünmeden dolayı başladı ve Yehoşafat'ın kral Ahav ile ittifak olup, kızı Atalya'yı oğlu Yoram'a eş olarak almasıyla sonlandırıldı. Samiriye ve Yeruşalim kralları, Aram ve Moav'a karşı birleştiler ve geçici bir başarıyla yeni politikalarını taçlandırıdılar. Fakat Yahve'nin peygamberleri Davut'un tahtında oturan krala, devamlı olarak Baal'a tapanlarla girdikleri ittifakın doğru din

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

için tehlikeli olduğunu söyleyip durdular.

Uyarılarının kanıtlarla doğrulanması uzun sürmedi. Yoram'ın kraliçesi Atalya, yalnızca Ahav'ın değil ancak aynı zamanda Yerus alim'e Sur'lu annesinin k tu ruhlarını ve putperest alışkanlıklarını getiren İzebel'in de kızıydı. Oğlu kral Ahazyaya hayatını, İsrail'in kralı olan amcası Yehoram'la yakın ilişkisinden dolayı kaybetti; çünkü Yehu, aynı anda iki kralı, Yahuda'nın prenslerini ve Ahazyaya'nın ellerini koyabileceği tüm erkek akrabalarını ortadan kaldırdı. Yerus alim'deki eski zorba Atalya, kendi gücünü korumak amacıyla kendi etine ve kanına, yani Ahazyaya'nın çocuklarına karşı gelerek hepsini öldürdü. Torunları arasında yalnızca Yoaş, teyzesi ve dadısı tarafından saklanarak, zalim kraliçeden kaçabilmişti. Altı yıl sonra bu çocuk, baş kâhin Yehoyada tarafından Tapınak avlularında kral ilan edildi. Atalya infaz edildi ve Yahuda'da Baal'a tapınma yasaklanıp, Yahve'nin Tapınağı onarılarak yeni bir çağ başlatılmış oldu.

Yoaş, Yerus alim Aram ordusunun tehdidi altındayken, çok zayıf olduğu için yapabileceği tek Şey Aram kralına rüşvet vermektir ve bu komplonun sonucunda öldü. Oğlu Amatsya da hükümranlığına iyi başladı, ancak daha sonra Kuzey Krallığını ele geçirmeye çalıştı ve aynı akıbeti paylaştı. Tahta Azaryaya  ıktı, ancak uzun bir dönem, hükümranlığının yarısı boyunca kendisi ve krallığı varlığını, İsrail'in güçlü önderi ikinci Yarovam'ın vasal devleti olarak sürdürdü. Azaryaya'nın hükümranlığı döneminin diğer yarısı ise –c zama yakalanarak ayrı yaşaması ve acınacak duruma düşmesine rağmen– büyük refah içinde sürdü. Azaryaya, hükümranlığı oğlu Yotam'la birlikte yürütmeye başladı ve Yotam'ın on altı yıllık hükümranlığı boyunca –Azaryaya'nın uzun süren temsili hükümranlığı döneminde– başkentinde içinde ve dışında epey binanın inşa edilmesi küçük krallığı zorlu günlere hazırlarken, aynı dönemde Filistliler, Ammonlular ve Araplar savaşta mağlup edildiler.

Dicle Nehri'nin üzerindeki, başkenti Ninova Őehri olan güçlü Asur krallığı, Tanrı'nın imansız insanları cezalandırmak için kullandığı bir araçtı. Aram krallıklarının ötesinde, İsrail'in

Ders On: Yahuda Krallığı, Hizkiya'ya Kadar

kuzeydeki en yakın komşusu, ilk bakışta algılanmasa da, daha sonra tehdit olduğu anlaşılan Asur krallığıydı. Asur güçlü olduğu zaman, Aram güçsüzdü ve Samiriye kralı rahat nefes alabilirdi. Fakat öyle bir gün geldi ki, Ninova'daki tahta Tilgat-Pileser adında (bkz. 2. Krallar 15:19,29) birisi çıktı ve o anda hem Aram'ın hem de İsrail'in akıbeti değişti.

Kısa süre önce ölmüş olan Yotam'ın oğlu Ahaz, Asurluların Yahuda'yı, güçlerini birleştirerek Yerusulim'i ele geçirip Davut'un tahtına sahip olmayı tasarlayan İsrail kralı Pekah'ın ve Aram kralı Resin'den kurtardığını gördü. Ahaz, Yahuda'nın hasımlarına saldırmak üzere bir ordu gönderen Tiglat-Pileser'in desteğini aldı. Aram perişan olmuştu, ülke halkı İsrail'in doğu ve kuzey bölgelerine sürüldü (Gilad ve Celile), Fenike ve Filist bölgeleri yağmalandı ve Ahaz, diğer kralların arasında bizzat Şam'a, karşı konulmaz krala giderek ona biat etti.

Asur'un korunan kralı Hoşea, Efrayim ve Manaşşe'nin merkezi dağlık bölgeleriyle kısıtlanmış olan Kuzey Krallığında birkaç yıl hükümlanlık yaptı. Fakat kendisi ve akılsız danışmanları, dönemin yazılarını okuyamadıkları için Mısır'dan yardım istediler ve isyan başladı. Bu sefer son yakındı. Artık Asur kralı olan Şalmaneser, Samiriye'ye karşı geldi ve yaklaşık üç yıl süren kuşatma sonucunda onu ele geçirdi ve yok etti. Asur'un acımasız tehcir yasalarından dolayı halkın tümü sürüldü ve onların yerine o bölgeye yeni bir halk getirildi. Yaklaşık iki yüzyıl boyunca ayakta kalan Kuzey Krallık böylelikle yıkıldı. Böylece, Samiriyeliler olarak bilinen ırkları karışmış insanlar, Kutsal Toprağın merkezine yerleştiler.

İsrail'in korkunç sonunun, Yahuda kralları ve halkı arasındaki etkisi tahmin edilebilir. Yahuda'nın çağdaş peygamberleri Mika ve Yeşaya'nın yazdıklarında, Tanrı'nın Yahuda'ya İsrail enkazı üzerinden nasıl konuştuğu görülebilir. Ahaz'ın Yahve'den ilahi yardım istemek yerine, Asur'dan insani yardım bekleme tasarısı başarısız oldu. Aram ve

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

Samiriye'nin yıkılmasıyla, Yerus alim ve Asur arasındaki tüm sınırlar ortadan kalktı. Ve Hizkiya'nın h k mranlığında –Ahaz'dan hemen sonra– Ninovalı gaddar hükümdar, Yahudayı ele geçirmeye karar verdi. Kralın, peygamberin ve halkın bu buhranı nasıl karşıladıkları, bir sonraki dersin konusudur çünkü tüm bunlar, Güney Krallığın İbranilerin bir ulus olarak Filistin'de sahip oldukları tek Şey olduğu döneme aittir.

Sorular

1. Yahuda krallığı ile İsrail krallığı arasındaki ilişkiler genel anlamda nasıldı?
2. Bu ilişkileri bir süreliğine donduran kimdi? Nasıl? Yahuda'nın siyaseti ve dini üzerinde ne gibi sonuçları oldu?
3. Yoaş kimdi ve tahta nasıl geçti?
4. Yahuda'nın Asur krallığı ile ilk yakın ilişkisi hangi durumda olmuştur? Yeşaya 7:1–9'da yazan Ahaz'ın siyaseti iřđında tartışınız.
5. Kuzey Krallığının düşüş aşamaları nelerdi? Mağlup edilmiş insanlara ne oldu ve onların yerine kim geçti? Bkz. 2. Krallar 17. bölüm.

D E R S O N B İ R

Yahuda, Hizkiya'dan Sürgüne

2. Krallar 18—25. Bölümler; 2. Taribler 29—36. Bölümler; Yeşaya (bir kısmı); Nahum; Habakkuk; Sefanya; Yereya; Ağıtlar; Hezekiel 1—32. Bölümler

Yahuda her ne kadar Kuzey Krallık yıkılmadan önce bulunduğu durumdaki gibi görünse de, hiç öyle değildi. Hizkiya'nın babası Ahaz'a karşı gelerek Aram ve İsrail ile girdiği savaşta Asur'un yardımını isteyince, ortaya çok farklı bir durum çıkmış oldu. Artık Asur devleti ile Yahuda arasında “tampon devlet” kalmamıştı. Ve Yeruslaim'in Asur'un tüm gücünü hissetmesi, Samiriye'nin yıkılışından yalnızca yirmi yıl sonra oldu. Ninova'yı Asya'nın sahibi yapan, Yeruslaim'e ordular göndererek Hizkiya'dan başkentini teslim etmesini talep eden Sanherib, listedeki altı büyük kral arasından dördüncüsüdür.¹

Bu kralı yöneten ise başka bir ruhtu. İnancı Yahve'de olmadığı için başarısız olan Ahaz'a, Pekah ve Resin'e karşı direnmesini söyleyen büyük peygamber Yeşaya, Ahaz'ın oğlunun daha büyük bir buhranda İsrail'in Tanrısına imanı olduğunu gördü. Bu imana karşılık olarak Yeşaya Tanrı tarafından, kralın ve halkın büyük kurtuluşa erişeceklerini onlara bildirmek üzere görevlendirildi. Görünüşe göre hiçbir umut yoktu. Fakat Tanrı'nın emrinde olan kaynaklar sınırsızdır ve bir anda “Yahve'nin meleği” Asur ordusunun gururunu

1. Tiglat-Pileser, M.Ö. 745–727; Şalmaneser, 727–722; Sargon, 722–705; Sanherib, 705–681; Esarhaddon, 680–668; Asurbanipal, 668–626.

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

yerle bir etti ve çekilmelerini sağladı (2. Krallar 19:35). Bu olayları kayda geçiren antik dönem kraliyet yazmanlarının, kendi kraliyet kahramanlarının mağlubiyetlerini yazmak gibi bir gelenekleri yoktu. Ancak Sanherib hakkındaki kayıtların satır aralarında, Asur ordusunun Kutsal Kitap'ta bahsedildiği gibi büyük bir facia yaşadığı yazılmıştır. Yahve, halkının O'na olan imanını ödüllendirmiştir.

Mesih'ten önce yedinci yüzyıl yani bu olaydan hemen sonrası, Asur krallığının en zirveye çıkmasına ve Basra Körfezindeki halk olan ve geçmiş dönemlerin en büyük görkemini antik Babil'i yöneterek elde etmiş olan Kildaniler tarafından aniden yıkıldığına tanık olmuştur. Zaten Hizkiya'nın hükümrانlığında bile bu Kildaniler, Melodak-Baladan önderliğinde, Ninova'nın büyüklüğüne meydan okumuş ve bunu yaparak batıda kendilerine müttefik devletler bulmaya çalışmışlardı. Yahuda kralı gurura kapılıp, Kildani temsilcilere kendi hazinelerini gösterince, Yeşaya, Yahuda'nın son yıkımının ileriki günlerde bu kaynaktan geleceğine ve önceden tahmin edebilecekleri gibi Ninova'dan gelmeyeceğine dair uyarıda bulunmuştur.

Hizkiya'nın varisi Manaşşe, gerçekten de bir süreliğine Babil'e esir olarak götürüldü, ancak onu esir alan kişi Asur kralıydı (2. Tarihler 33:11). Manaşşe, kendi büyük kötülüğünden dolayı cezalandırılmıştı çünkü Davut'un soyundan gelen en kötü adam olarak resmedilirdi; putperest ve korkunç bir zalim. Buna rağmen hükümrانlığı uzun sürdü ve sonunda tövbe edip Yahve'ye döndüğünü söyledi. Ancak tövbe etmesi, oğlu Amon'un kötü yolları izlemesine engel olmadı. Halkın iki yıl içerisinde başkaldırması, Amon'u tahtından etti, ne var ki, tahta genç oğlu Yoşiya geçti. Yoşiya'nın hükümrانlığı, Yahuda tarihinde önemli bir yere sahiptir.

Krallar, Tarihler ve Peygamberlerden mümkün olan her şeyi derleyen Yoşiya, devamlı ve gittikçe artan biçimde ülkenin putperestlikten arınmasını sağlıyor ve yalnızca Hizkiya ve Davut'un günlerinde olduğu gibi pak bir ibadet değil, ancak aynı zamanda Musa'nın Yasasına kusursuzca riayet edilmesini

Ders On Bir: Yahuda, Hizkiya'dan Sürgüne

isteyen Yahuda'daki bir grubun etkisi altında kalıyordu. Yahudadaki reformasyonun doruk noktasına, M.Ö. 622 yılında, yani Yoşiya on sekiz yaşındayken, kralın ve ulusun tümü “resmi birlik antlaşmasına” dâhil olarak Musa'nın Yasasına hem dini hem de sosyal açıdan uyma kararı aldığıında ulaşıldı.

Çalışanlar Tapınağı onarıırken bulunan Yasa kitabı, kendisini diğer kâhinlerle birlikte bu reforma adayın baş kâhin Hilkiya'nın elinden geçti. Ve Yahve'nin hakiki peygamberlerinin bu konuda ne düşündüğü, örneğin Yeremya 11. bölümde peygamberin, Yeruşalim sokakları ve Yahuda kentlerinde şu peygamberlik sözlerini duyurduğu, “Bu antlaşmanın koşullarını dinleyin, onlara uyun” sözlerinde görülebilir.

Eski İsrail krallığının bulunduğu bölgede Yahve'nin Yasasını sevenler olduğundan dolayı, Yoşiya Yeruşalim'i eski İsrail krallığı topraklarıyla birleştirmek istedi ve Beytel'deki putperest sunağı yıkıp, rahiplerini öldürdü. Aslında yeni vatanseverlik dalgası, Yahuda kralı Yoşiya'nın Mısır'la girdiği savaşta, Firavun Necho'nun ordusu tarafından ülkenin kuzeyindeki Megiddo'da öldürülmesiyle parçalandı.

Yoşiya'nın dört varisi de zayıftı ve Davut'un soyuna layık değillerdi. Yoşiya'nın varisi olarak tahta halk tarafından getirilmiş olan Yehoahaz, Necho tarafından indirildi ve diğer oğul Yehoyakim on bir yıl boyunca hükümlanlık sürdü. Ancak hükümlanlığının ilk yıllarında, Asya'nın efendisi Nebukadnessar'ın kendi gücünü artırmasıyla Kildanilerin Filistin'e seferleri başladı ve Mısırlıları Karkamış'ta (M.Ö. 605) mağlup etmesiyle gücünü güneye doğru da artırınca, Yehoyakim Nebukadnessar'a boyun eğmeye razı oldu ve görünüşe göre verimsiz hayatını kurtarmaya çalışırken de yitirdi. Yahuda'nın çok sayıda önderi, asilleri, kâhinleri, askerleri ve zanaatkârları ülkeden Yehoyakim ve üç aylığına babasının tacını takmış olan oğluyula birlikte M.Ö. 598'de sürüldü.

Bununla birlikte, on bir yıl boyunca Yahuda'nın kalıntısı,

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

Yoşiya'nın üçüncü oğlu ve Davut'un tahta oturma sırasında sonuncu olan Sidkiya'nın altında zayıf bir devlet var olmaya devam etti. Babil kralı için yemin etmesine rağmen, peygamberleri Yeremya ve Hezekiel aracılığıyla Yahve'nin açık uyarıları karşısında, bu zayıf ve inançsız kral Babil'e başkaldırdı ve Mısır ordusuna güvenerek kuşatmaya direnmeye hazırlandı. Ancak Yeruslaim'in sonu, tıpkı Samiriye'nin sonu gibi gelmişti ve Kildani ordusu kuzey duvarındaki oyuktan kente girdi; kral kaçtı ve yakalandı, kör edildi ve sürüldü ve tüm kent, evler, duvarlar, kapılar ve hatta Tapınak –Süleyman'ın dört yüz yıl boyunca var olan ünlü Tapınağı– M.Ö. 587'de tamamen darmadağın edildi. Yüksek sınıflardan kalanların hepsi, Yeruslaim'in nüfusu ve büyük kasabalarla birlikte, yaptıkları putperestlik ve itaatsizliğin sonucu olarak, Yasada bile tehdit olarak bulunan ve peygamberlerin birçoğu tarafından son derece büyük ceza olarak öngörülen sürgünün başlaması için Babil'e götürüldü.

Sorular

1. Samiriye'nin düşüşü, Yahuda Krallığını nasıl etkiledi?
2. Hizkiya, Sanherib'in tehditlerine nasıl karşılık verdi? Sonuç ne oldu?
3. Dini reformasyonu hangi kral başlattı? Yahuda'ya sunulan antlaşmanın temeli neydi? Sonu nasıl oldu?
4. Kildanilerin Yahuda ile olan ilişkilerinin Hizkiya, Yehoyakim ve Sidkiya dönemlerinde nasıl olduğunu açıklayınız.
5. Yeruslaim ne zaman yıkıldı? Yıkım beklenmedik bir şekilde ve hiç uyarı yapılmadan mı gerçekleşti?

D E R S   O N   İ K İ

Sürgün ve Yeniden Yapılanma

Hezekiel 33—48. Bölümler; Daniel; Ezra 1—2. Bölümler

Kuzey oymakları Asurlular tarafından sürüldüklerinde diğer kalabalık ulusların arasında kendi kimliklerini kaybettiler. Aralarından yalnızca bazı bireyler Yahuda'nın özüne bağlı kaldılar. O andan itibaren yalnızca tek bir oymak görünür bir şekilde durarak, İbraniye eşdeğer sayılan “Yahudi” (Yahudalı anlamına gelir) ulusunu temsil etmiştir. Pavlus, kendisinin Benyamin oymağından olduğunu söyledi; yaşlı peygamber Anna, Aşer oymağına ait olduğunu söyledi (Luka 2:36) ve tüm kâhinler de elbette Levi oymağındandırlar; fakat yine de Yeni Antlaşma dönemlerinde tüm bu İsraililere genel olarak “Yahudi” denirdi.

Yeruşalim yıkıldığı zaman, Yahuda diğer uluslar arasında kendi kimliğini kaybetmedi. Aralarında peygamber Yeremya'nın da bulunduğu sürgün edilmeyen Yahudiler, özel Yahudi bir asilzadenin, Mispâ'da kralın temsilcisi olarak yöneticilik yapmış olan Gedalya'nın idaresi altına girdiler. Birçok firari, kendileri için yararlı olduğunu fark edince, onun yönetiminde yaşamak üzere geri döndüler. Fakat Gedalya, Amon kralı tarafından verilen emir üzerine Davut'un evinden olan bir prens tarafından öldürüldü ve sonrasında bu prens, Amon kralı tarafından kabul edilip korundu. Diğer Yahudi önderler kendilerine yapılan bu hakarettten sonra, Babil kralının ulaşabileceği yerde olmaktan korkmuş ve Yeremya'nın uyarılarına rağmen Mısır'a gitmişlerdi. Bu

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

gidiş Filistin bölgesindeki düzenli Yahudi yaşamının tümünü yaklaşık yarım yüzyıl boyunca bitirdi.

Ne var ki Babil'de, o zaman geçmeden uzun süre önce Yahuda'nın bir ulus olarak ayrı bir kimliğin siyasi açıdan tanınmasına neden olan bir olay meydana geldi. O olay, Nebukadnessar'ın varisi ve Babil kralı olan Marduk'un, Yehoyakin'i hapisten çıkarmasıydı. Daha önce dediğimiz gibi Yehoyakin, Davut'un soyundan gelen ve babası Yehoyakim'in ölümünden sonra onun tahtını yalnızca üç ay yönetebilmiş ve sonrasında da M.Ö. 598 yılında Babil'e sürgün edilmiş başarısız bir prensi. O andan itibaren, Nebukadnessar'ın uzun süreli hükümdarlığı boyunca Babil'de hapsedilmişti. Lakin şimdi yalnızca serbest bırakılmakla kalmamış, ancak aynı zamanda ömrü boyunca kraliyet hazinesinden maaş almış ve Babil'de tutsak edilen diğer prenslerden daha üstün sayılmıştı.

Bu M.Ö. 562 yılında oldu ve birçok Yahudi'nin kalbi, Davut'un evine olan eski sadakat alevlendikçe yeni umutla atlama başladı ve eski Yasa ve Peygamberler aracılığıyla verilen vaat sözleri, Sürgün peygamberi olan Hezekiel tarafından tekrarlandı. Doğuştan kâhin olan bu adam, Yehoyakin'le aynı zamanda Babil'e götürülmüştü ve tüm o kötü günlerde yurttaşlarına seslenmişti; önce Yerusâlim yıkılmadan önceki bir kısım insana, M.Ö. 587'den sonra ise aynı felaketin ortağı olan diğer tüm insanlara seslenmiştir. Yeremya ile birlikte kral Sidkiya'ya, Nebukadnessar'a ettiği yemini anımsatınca, sesi Yerusâlim'e bile ulaştı. Yehoyakin'in yükselişi ve ulusal umudu körüklemesiyle Hezekiel umut peygamberi oldu. O, Yahve'nin soluğunun ölüm vadisindeki kuru kemiklere can verdiğini gördü (Hezekiel 37. bölüm). Ve fazlasıyla iyimser kişileri uyararak, yalnızca Tanrı'nın taştan yüreklerini alıp etten yürek vermesi ve putperestlik kirinden temizlenmeleri için üzerlerine temiz su serpmesiyle, aralarında Tanrı'nın egemen olacağı yeni bir topluluk olabileceklerini beyan etti (Hezekiel 36:25–26). Böyle bir topluluğun dışsal olarak nasıl görülebileceği ile ilgili ayrıntıları Hezekiel, uzun, detaylı ve açıklamalı biçimde kitabının son kısımlarında belirtmiştir

Ders On İki: Sürgün ve Yeniden Yapılanma

(Hezekiel 40—48. bölümler).

Sürgün Yahudisi başka bir adam daha vardı ve o hep-sinden çok farklıydı. Daniel, Nebukadnessar'ın ordusuyla Yahudiler ilk çatıştıkları sırada (M.Ö. 605), Yahuda'dan Babil'e götürülmüş soylu bir genç olup, kralın huzuruna getirilerek onun rüyalarını başarılı biçimde yorumlamasının ardından, tıpkı Yusuf'un Mısır'da yaptığı gibi kralın ilgisini çekmişti (Daniel 2. bölüm). Sahip olduğu siyasi konumdan dolayı şüphesiz kardeşlerinin, sürülmüş Yahudiler'in yararına hizmet etti. Muhtemelen, Yehoyakin'in onlara bunu borçlu olduğunu düşünüyordu. Her halükarda Kildani devletinin son hükümdarı Belşassar, Daniel'in onun hakkındaki yıkım uyarısını korkusuzca beyan etmesine rağmen Daniel'i görevden almadı (5. bölüm). Kildanilerden sonra Babil'in efendileri Persler olduklarında bile bazı resmilerin, onun Yahudi imanını kendisine karşı kullanmalarına rağmen Daniel hala yüksek mevkide kalmaya devam etti (6. bölüm). Aslında, Pers kralı Koreş'in Ezra 1:2-4; 6:3-5 ayetlerinde koruma kanunu çıkartarak Yahudiler'e yaptığı iyiliğin nedenini anlamanın en iyi yolu, kralın güvenilir danışmanı olan Daniel'in kendisinden önce yaşamış olan Yeremya ve Yahudilerin Tanrısı Yahve'nin diğer sözcülerinin söylediklerini anımsattığını bilmektir.

Kuşkusuz, her şey Yahudilerin istediği gibi oldu. Filistin bölgesine dönmek isteyen herkes teşvik ve müsaade edildi. Onlar Babil'i terk etmek istemeyen veya terk edemeyen kardeşleri tarafından armağanlarla desteklendiler. Nebukadnessar'ın onlardan almış olduğu eski kapları tapınakta kullanmak üzere geri götürdüler. En iyisi de şu ki, Yahve'nin Tapınağını eski zamanlardaki durumuna getirmek üzere kraliyet izni almış olmaları ve tüm giderlerin Pers kralına ait olmasıdır, yani vergiye tabi tutulmamaları ve masrafların tümünün karşılanmasıdır. Başlarında eski kraliyet hanedanlığının prensi ve Nebukadnessar'ın elli yıl önce infaz ettiği baş kâhinin, baş kâhin torunu vardı. Toplam insan sayısı

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

kırk iki bin üç yüz altmıştı ve yeterince köle ile birlikte sayı yaklaşık olarak elli bine tekabül ediyordu.

Amaçlarının üç bölümü vardı: Kutsal Toprağı yeniden ele geçirmek, Yerusâlim'i eski haline döndürmek ve Süleyman'ın Tapınağını ait olduğu yerde inşa etmek. Üçünün de adlandırıldıkları sırayla aynı oranda derecelendirilmesi gerekir. Fakat inançlı bir Yahudi için öyle değildi. Onun için en önemlisi, Tanrı'nın kutsal evinin yeniden inşa edilmesiydi, öyle ki Yasanın buyurduğu kurbanlar sunulmaya devam edebilsin, ulusun günahlarına kefaretilsin ve Tanrı kendi halkı arasında yaşamaya devam etsin. Diğer tüm şeyler bu büyük amaca ulaşıldıktan sonra gerçekleşmeliydi. O dönemdeki hareketlerin temelinde yatan Museviliğin kökeni, bu nihai amaç kavranmadığı sürece anlaşılabilir. Museviliğin yeni koşullar altında nasıl geliştiği, bir sonraki dersin konusu olacaktır.

Sorular

1. "Yahudi" ne anlama gelir?
2. Saul'un günlerinden sonra Filistin bölgesindeki İbraniler devleti ilk defa nasıl bir İbrani tarafından yok edildi?
3. Sürgün edilmiş Yahudileri bunalımdan çıkararak ilk siyasi olay neydi?
4. Hezekiel'i Daniel ile kişilik, mevki ve kitle bakımından karşılaştırınız.
5. Koreş Babil'i M.Ö. 539 yılında ele geçirdiğinde, Yahudiler için ne ve nasıl yaptı?
6. Koreş yönetiminde Filistin'e dönen kaç tane Yahudi vardı ve nihai amaçları neydi?

D E R S O N Ü Ç

Pers Yönetimi Altındaki Yahudi Devleti

Ezra 3—10. Bölümler; Ester; Nehemya; Hagay; Zekeriya; Malaki

İki yüzyıl boyunca Yahuda da tıpkı Asya'nın geri kalanı gibi her tarih öğrencisinin isimlerine aşina olduğu Koreş, Darius, Serhas, Artahşasta gibi kralların yönettiği Pers krallığının yönetimi altındaydı. Eski Antlaşma, Perslerin egemen olduğu iki yüzyılı (M.Ö. 539–430) ele alır; ancak diğer yüzyılda (M.Ö. 430–332) Yahudiler hakkında öğrenmek için ise Mısır'da bulunan bazı belgelere, klasik tarihsel rastgele bilgilere ve Hristiyanlığın ilk yüzyılında yaşamış olan Yahudi tarihçi Josephus'un kısa anlatılarına başvurabilmekteyiz.

Kutsal Kitap'taki kitaplar tarafından ele alınmış yüzyıl boyunca bile sözü edilen dönemleri birbirinden ayıran bazı sessiz zamanlar mevcuttur. İlk sırada, Yahudilerin yıkık Tapınağı yeniden bina etmelerinde onlara önderlik eden sosyal ve dini liderler Zerubbabil ve Yeşu'nun dönemi gelir. Bu hikâye bizi, aralarında on yedi yıllık bir boşluk olsa bile, Koreş'in Babil'i ele geçirdiği M.Ö. 538 yılından, Ezra kitabının ilk altı bölümünde geçen Büyük Darius'un altıncı yılı olan M.Ö. 515 yılına kadar götürmektedir. Bu dönemi anlamamız için Hagay ve Zekeriya kitaplarındaki –Zekeriya kitabının son altı bölümü başka bir dönemden söz etse de peygamberliklere de sahibiz.

Yeni Tapınağın yapımının tamamlanmasından sonra Ya-

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

huda, dönem sahnesinden iniyor ve Ezra 4:6 ayeti hariç elli yedi yıl boyunca adı hiç geçmiyor. Ne var ki, Ester'in ilginç hikâyesi bu yıllara aittir; çünkü Kutsal Kitap'ın Ahaşveroş'u, Yunan tarihinin Serhas'ıdır — Salamis ve Plataea'yı mağlup eden o kibirli, kalleş ve şehvetli kralın ta kendisi. Yahudiler, onun Asya'dan Avrupa'ya geçerken büyük ordusunun parçası olmalıydılar. Ancak Ester kitabındaki olaylar, Filistin'den uzak bir bölgede, Pers krallığının başkenti Şuş'ta geçmekteydi.

Bir sonraki yedi yıllık hükümlanlık döneminde – I. Artahşasta'nın hükümlanlığında– Yahuda, “bilgin” kâhin Ezra'nın küçük bir grup Yahudi'yi Babil'den Yerusâlim'e getirmesiyle yeniden sahneye çıkıyor. Bu olay Ezra kitabının son dört bölümünde yer almaktadır; birçoğu bir yıldan daha kısa bir süre yi kapsayan kişisel hatıralar tarzında yazılmıştır.

Perde Ezra kitabının sonunda aniden kapanırken, Nehemya kitabının başında yeniden ansızın açılır. Fakat Ezra dördüncü bölümde Samiriyeliler ile Persler arasındaki mektuplaşmanın, aslında Ezra ile kitapları arasındaki on üç yıllık fasılda gerçekleştiğine inanmamamız için hiçbir neden yok. Çünkü iki bilmeceyi çözenin tek yolu budur: birincisi, “öbür bölgelerden çıkıp bize gelen Yahudiler Yerusâlim'e” (Ezra 4:12) yerleşen adamlar Ezra ve arkadaşları değillerse, kimlerdir (7. bölüm)? Ve ikincisi, eğer Yahudilerin düşmanları “hemen Yerusâlim'e Yahudilerin yanına” gidip “zorla onları” durdurmadılarsa (Ezra 4:23), bunu öğrendiğinde Yerusâlim ve Nehemya'nın viran olmuş duygu durumları (Nehemya 1:3) nasıl açıklanabilir?

Bazı insanlar peygamber Malaki'yi de, Nehemya gelmeden önceki döneme sıkıştırmaya çalışıyorlar. Fakat Eski Antlaşma'nın son peygamberini, Nehemya'nın görevinin sonuna eklemek daha doğru bir adım olur. Nehemya ile Malaki'nin ortak olarak birçok noktada kesiştiklerini, kitabın son kısmında –Yerusâlim'e yaptığı ziyaretinde söz ettiği kısımda– (Nehemya 13. bölüm) görüyoruz. Nehemya 13:6 ile Nehemya 1:1'i karşılaştırınız.

Koreş'in hükümdarlığı döneminde sunağın kurulması ve

Ders On Üç: Pers Yönetimi Altındaki Yahudi Devleti

kurbanların yeniden sunulmasıyla büyük bir geri dönüş yaşandı. Ne var ki, Tapınağı yeniden inşa etme çalışmaları ve hatta köşe taşının yerleştirilmesi kötü başlangıcın kanıtıydı, çünkü yeni gelenleri kıskanarak öfkelenen ve Yahudilerle birlikte ibadet etmeyi reddeden Samiriyeliler, işlerini sürdürmemeleri için onları engellemekte başarılı oldular (Ezra 3:1—4:5).

Tüm bunlar, Darius'un hükümrانlığının ikinci yılından önce, küçük bir topluluğun, Hagay ve Zekeriya tarafından bencilliklerinden ve uyuşukluklarından teşvik edildikleri ve yerel muhaliflerin karşısında, kraliyet desteği ile tamamlandıkları yeni Tapınağın inşa edilmesinden yaklaşık yirmi yıl sonra, M.Ö. 520 yılında gerçekleşti. (4:24–6:15).

Elli yedi yıl sonra, Artahşasta'nın yedinci yılında (M.Ö. 458) Ezra, beş yüz kişi, geniş çaplı hazineler ve kitabının yedinci bölümünde olan kraliyet fermanının onayladığı üzere büyük ayrıcalıklarla geldi. Kralın desteğiyle ona Tanrı'nın Yasasını, tüm sakinlerin bağlı kalacağı ülke yasası olarak sunma izni verilmişti; öyle ki içeriği öğretilsin, uyamayanlar cezalandırılsın. Ezra'nın yargılaması gereken bu reformları – Yasanın da yasaklamış olduğu Yahudi ve Yahudi olmayanlar arasındaki evlilikleri sona erdirmesi– istisnai güçleri kullanarak nasıl yaptığı, kendi ifadeleriyle 9. ve 10. bölümlerde yazmaktadır. Bu da, Malaki'nin de aynı durumda hissettiği şevki anlamamıza yardımcı olur (Malaki 2:11). Aynı yasanın, Ezra'nın başlattığı mücadeleden sonra bile yirmi beş yıl boyunca devam etmesi, Nehemya'nın yazılarında görüldüğü üzere bu reformun zorluğunu ortaya çıkarıyor (Nehemya 13:23–27).

Ezra 4:8–23 ayetlerinde bahsedilen Yerusâlim'in tahkim edilmesinin başarısız olmasından sonra, Artahşasta yönetimindeki yüksek rütbeli Yahudi olan Nehemya, kralından, kendisinin Yerusâlim'in duvarlarını ve kapılarını yeniden inşa etmesi için bir süreliğine Yahuda valisi yapıldığına dair bir mektup alır. Samiriyelilerin ve Filistin çevresindeki diğer

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

halkların, bölgeye geri dönen Yahudilere karşı besledikleri düşmanlığı, Sanballat ve diğer resmi ve özel rütbedeki adamlar Nehemya'nın amacına karşı en zirvede yaşıyorlardı. Ancak büyük enerji ve cesaretle, ortak bir vatanseverlik hizmetine karışan kişisel bir temyiz ve örnekle Nehemya, elli iki günde yıkılmış duvarları ve geçitleri inşa etti, sosyal reformlar yaptı (5. bölüm) ve tüm insanlarla Ezra'nın okuduğu ve izah ettiği Yasaya uymaları için bir antlaşma yaptı (8–10. bölümler). Küçük ulusta var olan, onu itibarsızlaştırmak ve hatta katletmek üzere düşmanla el birliği yapmış olan unsurların hepsi yok edildi veya engellendi. Samiriyelilerin kendilerine özgü tarikatının kökeni, Nehemya'nın Sanballatın kızıyla evlenen baş kâhinin torununu sürgün etme konusundaki titizliğiyle bağlantılıdır. Kâhinliğe karşı sadakatsizlik; Malaki'nin kendi ulusunu itham ettiği konulardan biri olmakla birlikte, aynı zamanda büyük reformcu “İlyasın” günahlı insanları Tanrı'nın gelişine hazırlayacağına dair verdiği vaadin temelini oluşturmaktadır.

Sorular

1. Tapınak, dönüşten ne kadar süre sonra tamamlandı? Yapımına kim engel oldu? Kim yardım etti?
2. Ester kitabının konusu ve tarihi nedir?
3. Yahudilerin Ezra yönetimi altında Yeruşalim'e dönmele-riyle, Zerubbabil önderliğinde dönmelerini (a) tarih, (b) sayılar, (c) amaç ve sonuç açısından karşılaştırınız.
4. Nehemya'nın hikâyesini anlatınız: dönüş sebebini, düş- manlarını, başarılarını. Ezra ona nasıl yardım etti?
5. Sürgünden sonra, bu dönemin üç peygamberinin hizmet-lerini, sırasıyla yardım ettikleri önderler ve hareketlerle ilişkilendiriniz.

D E R S O N D Ö R T

İsrail'in Dini Yaşamı

Genellikle medeniyetin, sanatını ve yazısını Yunanistan'a, yasa ve düzenini Roma'ya, dinini ve etiğini Filistin'e borçlu olduğu söylenir. Bu kısmen doğrudur; ancak İsrail'in buna olan katkılarının, "din konusunda uzman" olmalarından dolayı değil, ancak "tüm halkların en azını" alan ve ondan vahyin koruyucusu ve tüm dünya için kurtuluşunun beşiği yapan Tanrısının ısrarlı lütfuna bağlıydı. Ne var ki İbraniler, iki unsurdan dolayı –kuratan Tanrı ve doğruluk Yasasıyla– övünmeye başlamışlardı ve bu boş bir övünme değildi. Böylece Musa, Yasa'nın Tekrarı'nda etkili bir biçimde şu soruyu sorar: "Tanrımız RAB her çağırdığımızda bize yakın olur. Tanrısı kendisine böylesine yakın olan başka bir büyük ulus var mı? Bugün size verdiğim bu yasa gibi adil kuralları, ilkeleri olan başka bir büyük ulus var mı?" (Yasa'nın Tekrarı 4:7–8).

İsrail'de gelişen dinin iki boyutu vardı: içsel ve dışsal boyut. İçsel boyutu, Yahve'ye olan imandan ve halkın gönlünde, saygı ve sevgi duygularıyla birlikte bu imandan doğan sadakat ve takdis amaçlarıyla beslenen bir inançtan oluşuyordu. Dışsal boyutu ise, eylemle ifade etmek ve Tanrı ile halkı arasındaki ilişkiyi sembolize etmek için uyarlanmış belirli nesnelere ve törenlere oluşuyordu.

Fakat konu din olduğunda yapılan başka bir ayırım daha vardır ve o da, bireysel din ile ulusal din arasındaki ayırımdır. İbrani ulusunun her bir bireyi, Tanrı'yla kişisel bir ilişkiye sahipti. Tanrı'nın Yasası o kişiye bireysel olarak "yapmayacaksın" diye seslenmiştir. Ancak daha üst bir seviyeye

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

çıkarak Musa, Yasanın sözlerini o birey için daha akılda kalıcı düzeye çıkarmıştır, “Tanrın RAB’bi bütün yüreğinle... seveceksin.” Ancak İsrail’in tümü, sözcülerinin sürekli olarak her türlü figürle resimlemeye ve zenginleştirmeye çalıştığı Tanrı ile bir ilişki kurdu. Tanrı, İsrail için “Kaya,” “Sahip” veya “Satın alan,” “Kurtarıcı,” “Baba” idi — Yeşaya’nın söylediği gibi “kocan, seni yaratandır.” Hoşea ve Hezekiel de Tanrı’nın İsrail ile olan ilişkisini evlilik ilişkisine benzetirler.

Ancak tüm içsel boyutun yalnızca bireysel, dışsal boyutun ise yalnızca ulusal olduğunu düşünmek doğru olmaz. Törenselleşmiş yasada yalnızca kefarete gününde olduğu gibi ulusal çaplı kurbanlar değil, fakat aynı zamanda her insan için, halka arz edilmiş, ancak özel olarak planlanmış ve sağlanan kişisel bir fedakârlık yoluyla Tanrı’ya olan bağlılığını, adanmışlığını, minnettarlığını veya yükümlülüğünü açıkça ifade etmesi sağlanmıştır. Diğer taraftan ise bireysel derin ifadelerin kullanıldığı Mezmurlar ve peygamberlerin sözlerini, o ifadelerin ulusun genel dini yaşantısına temel oluşturduğunu fark edinceye dek anlayamayız. Bu nedenle kendisini kasteden Davut, “RAB çobanımdır” diye yazmıştır; böylece halkın tümü mezmurdaki bu cümleyi alıp, ibadetlerinde İsrail’in Tanrı’ya olan güvenini ifade etmek amacıyla kullanabilirlerdi.

Dini yaşantının çeşitliliği arasındaki gerçek ilişkinin bozulmasının en büyük sebebi günahdır. Teorik olarak tapınma çadırındaki veya Tapınaktaki her bir nesne, içsel düşüncenin, duygunun veya niyetin dışsal ifadesini simgeliyordu. Sunakta yakılan her kurban için kurbanı sunan kişinin, Tanrı’nın “kendisini arayanları ödüllendireceğine” (İbraniler 11:6) iman ederek O’na yaklaşması gerekiyordu. Ancak sunuyu sunan kişi, öfkeli Tanrı’nın beğenisini kazanabileceği veya daha da kötüsü, yapmak üzere planladığı kötülükler için “hoşgörü” elde edebileceği kadar çok armağan ve kurban getirme tehlikesi içindeydi. Yeremya şu sözleriyle bu durumu ifade ediyor, “Çalmak, adam öldürmek, zina etmek, yalan yere ant içmek ... bütün bu iğrençlikleri yapmak için mi bana ait olan tapınağa gelip önümde duruyor, güvenlikteyiz diyorsunuz?”

Ders On Dört: İsrail'in Dini Yaşamı

(Yeremya 7:9–10).

Tanrı'ya özel olarak ibadet eden kişi, ibadeti suistimal etme tehlikesi içerisindeyse, kurban sunma ve törenler konusunda yetkin kişiler olan kâhinler, tüm görevlerini bir tür yetki çerçevesindeki sihir olarak görme konusunda daha da büyük tehlikeyle karşı karşıyalardır. “Bu dışsal eylemi gerçekleştir, içsel fayda da kendiliğinden gelecektir.” “Bu kuzuyu sun ve günahın kötülüğünü düşünme; çünkü kuzu, günahın resmi bedelidir.” Evet ve hatta: “Git ve bir daha yap, ancak başka bir kuzu getirmeyi de unutma!” Malaki, kendi günlerinde yaşayan kâhinleri tembelliklerinden, alaycılıklarından ve doyumsuzluklarından dolayı azarladı ve Yahve'nin adıyla, “Ne olurdu, sunağımda boşuna ateş yakmayasınız diye aranızda [tapınağın] kapılarını kapatan biri olsaydı!” (Malaki 1:10) diye haykırdı.

İbrani tarihinin tümü boyunca peygamberlerin ve mezmurcuların, törensel dinin günahlı biçimde saptırılmasına karşı geldikleri görülür. Örneğin bkz. 1. Samuel 15:22; Mezmur 40:6–8; 50; Yeşaya 1:10–17; Mika 6:6–8.

Ancak yine de peygamberlerin saf ve ruhsal bir dini, kâhinlerin ise dışsal ve resmi bir dini desteklediklerini varsaymak doğru olmaz. Yeremya, Hezekiel, Zekeriya gibi bazı büyük peygamberler, kâhinlerdi. Ve peygamberlerin de mükemmel söylevci ve aldatıcı olabilecekleri, örneğin Mika 3:5–8 ayetlerinden görülebilir.

İbrani peygamberler, özellikle Amos ve Hoşea, “etik tek tanrıcılığın mucitleri,” yani insanın ahlaki ideali ve insandan ahlaka uygun yaşamasını talep eden ve Tanrı'ya tutarlı biçimde ibadet eden dinin kâşifleri olarak tarif edilirler. Ancak aslında bu, Eski Antlaşma dininin en başlangıçtan itibaren temelini oluşturmaktadır (bkz. İbraniler 11. bölüm). Ve özellikle bu törensel yasa dâhil olmakla, Yasanın tümünün temelidir. Zira bu Yasa, günahla suistimal edilerek değil, ancak tapındaki her bir şeyin, sunakta sunulan her bir kurbanın, buyurulan her bir törenin ve ritüelin altında

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

yatan doğruluk, kutsallık, tövbe ve paydaşlık ilkelerine göre değerlendirilmelidir. Sonuçta, kâhinler peygamberlerin dostlarıydı ve Tapınakta merkezleşmiş olan dışsal din, o dönemde İsrail'in kişisel ve ulusal imanının ifadesiydi. Öyle olmamış olsaydı, Mezmur 24; 42; 65; 84; 122 gibi mezmurlar asla yazılmaz, korunmaz ve kullanılmazdı.

Sorular

1. İsrail neyin temelinde “övünüyordu?” Bkz. Romalılar 9:4–5
2. Bireysel olduğu gibi ulusal dinin de İsrail'de kendisini dışsal ve de ruhsal olarak, ulusal ve bireysel olan dini törenler aracılığıyla ifade etmesini benzetme ile anlatınız.
3. Peygamberlerin devamlı olarak karşı geldikleri, kurbanın günahlı biçimde suistimali nedir? Başlı başına Tapınağı, sunağı, kâhinliği ve törensel yasayı mı kınadılar?
4. Tüm peygamberler ruhsal düşünceye sahipler miydi? Tüm kâhinler yalnızca “işlerinin erbabı” mıydılar? Tarihten, peygamberlerin ve kâhinlerin birlik içinde oldukları dönemleri belirtiniz.

D E R S O N B E Ş

“Gelecek Olan”

Eski Antlaşma, ilerisini işaret eder. Bizde bıraktığı bütün izlenim, bitmemiş olduğudur. Tarihi, kendisinin de ötesinde devam eder. Dini, beklenti dinidir. Tüm ilkeleri örnekseldir; yani kendilerinden daha fazlasını temsil ederler, çünkü kendi içlerinde kusurlu görünen şeylerin düzenine aittirler.

Önceki dersimizde, kâhinin ve peygamberin, İsrail’de kendi konumuna sahip olduğunu gördük. Fakat kâhin de peygamber de, o zamanlar hiç bulunmayan ideal koşullar altında gerçekleşmesi için mükemmel kâhinliği ve mükemmel peygamberliği temsil etmekteydiler. Örneğin, Harun –Levililer 16. bölümde buyurulduğu gibi– her yıl bir kere ulusun günahları için kefarete sağladığı zaman, keçinin kanını halkın günahları için sunmadan önce kendi günahları için boğanın kanını sunmak zorundaydı. Ancak onun durumunda Tanrı ile günahlı insanlar arasında aracı olarak, günahsız olması gerekirdi; boğanın kanı ve beyaz, pak kaftan, bir anlık onun varsayılan günahsızlığını simgeliyordu. Tanrı’nın halkı için simgesel olarak daha mükemmel, gerçekten de günahsız insan olan bir baş kâhini — hiç sunağa, kurbanı ve kendisini kişisel günahından arınmış gibi gösterecek giysiye ihtiyacı olmayan bir kâhini temsil ettiği kesindi (Bzk. İbraniler 5—10. bölümler, özellikle 7:26–28).

Musa da, gelecekte bir peygamberde Tanrı ile halkının arasında ideal iletişimin gerçekleşeceğini farkına varıyor. “Tanrınız RAB” diyor “size aranızdan, kendi kardeşlerinizden benim gibi bir peygamber çıkaracak” (Yasa’nın Tekrarı 18:15–19). Bu ideal peygamber, hakikati mükemmel

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

biçimde duyuracak ve mükemmel bir biçimde insanlara iletacaktır. Bu vaat temelinde birçok kişi Rabbimizi “peygamber” olarak nitelendirdi, yani O, Musa'nın vaat ettiği kusursuz peygamberdi (Yuhanna 1:21,25; 7:40).

Fakat Eski Antlaşma dönemlerinde, insanların düşünceleriyle ilişkilendirilen ve peygamber veya kâhinden daha büyük olan bir ilke daha vardı. Bu ilke, krallık ilkesiydi. Teorik olarak Tanrı, İsrail'in tek Kralıydı (Yeşaya 33:22). Ancak günahlı ve bitkin halkının yakarılarının sonucunda Samuel'e, onlar için “bir kral seç” diye buyruk verdi. Samuel, kral olması gereken erkeklerin günahkârlığı nedeniyle monarşinin getireceği kötülükler konusunda onları uyarırken, yine de doğası gereği benzersiz olan bir taht kurdu. İsrail'in kralı, Yahve'nin ayrıcalıklı temsilcisiydi. Tanrı için yönetiyordu. Tanrı'nın halkı üzerindeki yüce yetkinin uygulanması için ayrılan, dindar olduğu kadar yurtsever adanmışlık haklarına sahip bir “mesh edilişi” vardı. Örneğin bkz. Mezmur 21; 101.

Saul, Tanrı'nın buyruklarına uymadıktan sonra Samuel Tanrı'nın yönlendirmesiyle ve insani yargının aksine, İşay'ın oğlu Davut'u mesh etti. Bu adam kendisini günahsız insan veya ideal kral olarak değil, ancak Tanrı'nın yüreğinin ardınca giden biri olarak kanıtladı (Elçilerin İşleri 13:22), çünkü baskın amacı Tanrı'nın isteğini yerine getirmektir. Bu nedenle Davut'a 2. Samuel 7. bölümde harika bir vaat verildi. Kısaca ifade etmek gerekirse bu vaat, Davut'un “evine” Tanrı'nın yeryüzündeki Krallığı üzerinde –yani, soyu bir bütün olarak ele alındı– verilecek olan geri alınmaz, sonsuz “antlaşma” vaadiydi.

İnsanların, Yeşaya'nın “Davut'a söz verdiğim kalıcı iyilikler” olarak sözünü ettiği bu antlaşmanın büyüklüğünü gittikçe daha iyi nasıl anladıklarının hikâyesi, Eski Antlaşma'nın özel “Mesihsel Peygamberlikler” konusunu şekillendirmektedir. Mezmurlar ve peygamberlik yazılarında, Yahve'nin Davut'un soyundan gelecek olan mükemmel Kral ile İsrail'de ve İsrail aracılığıyla nihayet uzun süredir ertelenmiş kendi iradesini gerçekleştirecekti. Bu Adam, genellikle “Mesih” olarak adlan-

Ders On Beş: “Gelecek Olan”

dırılır çünkü “Mesih,” “Mesh edilmiş” anlamına gelmektedir. Diğer insanlar da bir göreve atandıkları sırada yağla mesh edilirdi; krallar her zaman mesh edilirdi ve mesh edilme fikri özellikle krallık ile ilgili bir fikirdir. Rabbimizin görünmesiyle, bu mükemmel, vaat edilmiş ve özlemle beklenen “Gelecek Olan”ın yapması gereken hiçbir iş, İsrail’i Tanrı’nın belirlemiş olduğu Kral gibi yönetmesinden daha üstün değildi. Bu nedenle Nasıralı İsa, O’nun sözlerine inanan herkes tarafından “Mesih” olarak bilinir ve o inanlılara da “Mesihçiler” adı verilmiştir. Mesih’in unvanı, İsa’yı bedensel olarak ait olduğu soyla, Davut’la ilişkilendirir ve aynı zamanda mirasçısı ve tamamlayıcısı olduğu Davut’un vaadi ile de ilişkilendirir.

Böylece İsrail’in gözünü dikip baktığı “Gelecek Olan”ın (Luka 7:19; Yuhanna 11:27), peygamber, kâhin ve kral olduğunu gördük. Var oldukları tüm konumlarda ve gerçekleştirdikleri çeşitli görevlerde, halk içinden seçilen O’yu — bu nedenle bu Adam “Tanrı’nın kullarına hizmet eden” Kişiydi. Fakat bu kadar da değil. Bu vaatlerin yanında, Yahve’nin bizzat kendisinin de gelip insanların arasında yaşayacağı vaadi de vardı. Kutsallar Kutsalı, vahiy ve kefarete için Sandığı ve Bağışlanma Kapağı ile Tanrı’nın insanlar arasındaki mükemmel varlığının ta kendisiydi. Mezmur ve peygamber aracılığıyla bizler de bu vaadi izleyebiliyoruz. Bu günahkârlar için bir tehdit ve baskı görenler için ise görkemli bir umuttur. En nihayetinde, Malaki kitabında şu sözleri okuyoruz, “Aradığınız Rab ansızın tapınağına gelecek” (Malaki 3:1,5). “O’nun yolunu hazırlaması” için “elçisinin” gelmesi ve sonrasında ise İsrail’in Rabbi bizzat yargı ve kurtarış için gelmelidir. Ayrıca bkz. Mezmur 96:13; 98:9.

Daha sonraki gerçeklerin ışığında şimdi bize görüldüğü gibi, bu iki vadin nasıl birleştirileceği eski İsrail’in adamlarına o kadar açık değildi. Ancak Nasıralı İsa’ya yalnızca “bedensel açıdan Davut Oğlu” olarak değil, ancak

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

gökten gelen Rab Tanrı olarak “iki farklı doğada ve sonsuza dek tek bir kişi” olduğuna inanarak tapınan bizler, geriye dönüp, “Kutsal Ruh tarafından konuşturulan ve harekete geçirilen o insanların, o eski peygamberliklerine bakabiliriz.(2. Petrus 1:21). Aslında onlarda, Tanrı'nın bu yüce (Ye-şaya 7:14) Davut Oğlunu, gerçekten de”aramızda” anlamına gelen “İmmanuel” yapma amacını görebiliyoruz. Tanrı O'na, “Harika Öğütçü, Güçlü Tanrı, Ebedi Baba, Esenlik Önderi” gibi isimler verdi; çünkü tüm bu isimlerin özelliklerine sahip olacaktı (Yeşaya 9:6), zira “Davut'un kenti” küçük Beytlehem'de doğmuş olan Çocuk, yalnızca “İsrail'in önderi” değil, ancak aynı zamanda “kökeni öncesizliğe, zamanın başlangıcına” dayanandır (Mika 5:2).

Sorular

1. İsrail'deki kâhinler ve peygamberler, mükemmel Kâhine ve Peygambere nasıl işaret ederlerdi?
2. İsrail'in kralı ve Yahve arasındaki bağlantı neydi? Buna göre kimin “evinde” sonsuz olacaktı? Bu vaat kimde tamamlanacaktı?
3. Tanrı'nın bizzat “Gelecek Olan” olacağı ile ilgili vaadi, insan Peygamber, Kâhin ve Kral olmasıyla ilişkin vaadiyle nasıl tutarlı olabilirdi? Her iki vaadin tek bir Kişide tamamlanacağına dair atıf, Eski Antlaşma'da nerede yazmaktadır?

KISIM II

MESİH'İN YAŞAMI VE YENİ ANTLAŞMA DÖNEMLERİNDE KİLİSENİN GELİŞİMİ

J. Gresham Machen

D E R S O N A L T I

Hazırlık

Eski Antlaşma'nın anlatımı bitmek üzereyken, Yahudiler Perslerin yönetimi altındaydılar. Pers egemenliği yüz yıl daha devam etti ve sonra hâkimiyet Büyük İskender'in eline geçti. İskender, Yunanistan'ın kuzeyindeki Makedonya'nın kralıydı, fakat saray dili ve kültürü Grekçeydi. Yunanistan fehtedildikten sonra İskender'in babası Filip ve İskender'in kendisi doğuya doğru ilerlediler. Pers İmparatorluğu M.Ö. 331'de yıkıldı ve Perslerin Yerusâlim'de sahip oldukları her şey İskender'in eline geçti. M.Ö 323 yılında İskender öldüğünde, Hindistan'ın sınırlarına, Akdeniz'in en doğusuna kadar uzanan büyük imparatorluğu parçalara bölündü. Ancak imparatorluğun bölünen krallıklarının büyük çoğunluğu Yunan krallıklarıydı. İskender'in imparatorluğunun kısa süreli ömrü, Yunan dilinin ve medeniyetinin tüm Doğu dünyasına kalıcı biçimde yayılmasına neden oldu. Böylece, göreceğimiz gibi bu da, müjdeye ilahi hazırlıkta en önemli faktörlerden biri haline geldi.

İskender'in ölümünden sonra Yahuda ülkesi, İskender'in imparatorluğunun bölünmüş olduğu krallıklar –Suriye Yunan krallığı ve Mısır Yunan krallığı– arasında adeta bel kemiği gibiydi. Ne var ki, en nihayetinde Suriye krallığının başkenti, Akdeniz'in kuzey doğusundaki Antakya üstün geldi. Yahuda, Suriye krallarının sahip oldukları sınırların bir parçası oldu.

Antiokhos Epiphanes olarak bilinen Suriyeli IV. Antiokhos'un hâkimiyeti döneminde (M.Ö. 175–164), Yahudiler bağımsızlık savaşı vermeye başladılar. Antiokhos Epiphanes,

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

en kutsal yere pagan tanrısının resmini asarak Yerusalim'deki Tapınağı kirletti. Bunun sonucunda Yahudiler, Mattathias ve oğullarının –Makkabiler ailesinin– öncülüğünde büyük bir isyan başlattılar. Eski Antlaşma'ya eklenmiş apokrif kitap olan Birinci Makkabiler kitabında geçen Makkabilerin ayaklanması olayı, özgürlük tarihinin en görkemli mücadelelerinden biridir. Ayaklanma başarılı oldu ve Yahudilerin küçük ülkesi yaklaşık yüz yıl boyunca, güçlü komşular tarafından çevrelenmiş olsa da bağımsızlığını korumayı başardı.

Makkabiler öncelikle dini duygularla canlandırıldılar; ayaklanma, sivil nedenlerle başlamış bir ayaklanma değil, ancak Antiokhos Epiphanes'in Tapınağı kirletmesi ve Yahve'ye tapınmayı yasaklama girişiminde bulunması sonucunda başlamış bir ayaklanmaydı. Ne var ki, zaman geçtikçe Makkabili önderler amaçlarında dünyevileşmeye başladılar ve böylelikle halk arasında adandıkları amaca yabancılaştılar. Dolayısıyla küçük krallık, sahneye çıkan başka büyük bir imparatorluk tarafından kolay avlanır bir av oldu.

O imparatorluk, Roma'ydı. İlk başta İtalya'nın şehir-devleti olan Roma, zaferlerinin çoğalmasıyla sınırlarını genişletti ve bunun sonucunda Yunanistan ve Doğu dünyasındaki Yunan krallıklarıyla çatışmaya başladı. Birçok etkenden dolayı zayıf düşen İskender'in varisleri, Suriye kralları dâhil olmakla hepsi mağlup oldu. Yahudiye, yeni fatihlere karşı direnemedi. M.Ö. 63 yılında Romalı ünlü general Pompey, Yerusalim'e girdi ve Yahudilerin bağımsızlığı sona erdi.

Roma'nın Filistin'deki kontrolü, baş kâhinlerin onlara hizmet etmesiyle kurulmaya çalışılıyordu, ta ki M.Ö. 37 yılında Büyük Hirodes kral oluncaya dek. Hirodes gerçek Yahudi değil, ancak İdumealıydı ve yüreğinde Yahudilerin dinine hemen hemen hiç bağlılığı yoktu. Fakat Yahudilerin duygularını, Antiokhos Epiphanes'in yaptığı gibi incitmemesini iyi biliyordu. Hükümranlığı boyunca Hirodes, Romalıların uşaklığını yapmıştı; kral olsa da, aslında vasal kraldı. Hirodes, M.Ö. 37'den M.Ö. 4'e kadar hâkimiyette kaldı ve krallığı yalnızca Yahudiye değil, ancak tüm Filistin'i kapsıyordu.

Ders On Altı: Hazırlık

Kurtarıcımız, Hirodes'in hâkimiyetinin son yıllarında doğdu. Bu nedenle Mesih'ten yüzyıllar sonra belirlenmiş olan Hristiyanlık çağı hesaplamasında dört yıl artırılmalıdır; İsa, M.Ö. 4 yılında doğmuştur.

Pompey, M.Ö. 63 yılında Yerusâlim'i ele geçirdikten sonra, Roma hala bir cumhuriyetti. Ancak yıllar geçmeden önce Jül Sezar büyük bir güce kavuştu ve Roma özgürlüklerinin hepsi yok olup gitti. M.Ö. 43 yılında Sezar'a düzenlenen suikastten sonra uzun süreli bir iç savaş başladı. Sonunda, Augustus galip geldi ve Roma İmparatorluğu kuruldu. Augustus'un uzun süren hâkimiyeti sırasında (M.Ö. 27'den, M.Ö. 14'e kadar) Kurtarıcımız doğdu.

Gerçekleşmiş olan siyasi olaylar bir tesadüf sonucu gerçekleşmedi. Hepsî Tanrı'nın, Rabbimizin gelişini hazırlamak için tasarlamış olduğu planın parçalarıydı. Nihayet İsa geldiğinde, dünya O'nun gelişine hazırды.

Roma İmparatorluğu, öncelikle müjdenin yayılması için gerekli olan huzur ve birlik ortamını sağladı. Savaş, uluslararası iletişimi baltalar. Fakat havariler Yerusâlim'den başlayarak Mesih ile ilgili iyi haberi dünyaya duyurmaya başladıklarında, bu iletişimi baltalayacak hiçbir etken yoktu. Roma'nın güçlü elinin altında, ulus ulusa kenetlenmişti. Seyahat etmek nispeten güvenli ve kolaydı; ayrıca ilk dönem misyonerlerinin uğradığı zülme rağmen Roma yasalarına itaat etmek onlar için bir zevkti.

İkinci olarak, iletişim için ortak dil olarak Grekçe sağlandı. Romalılar Doğu dünyasını ele geçirdiklerinde, halkın sahip olduğu dilin yerine kendi dillerini empoze etme girişiminde bulunmadılar. Böylesi bir girişim, yalnızca karışıklığa neden olurdu. Gerçekten de, Romalılar ortak konuşma dili olarak Grekçeyi benimsediler. Böylece Grekçe, dünya dili oldu. Yerel toplumların kendi lisanları (örneğin Filistin'de kullanılan Aramice) var olmaya devam etti, ancak ortak lisan Grekçeydi. Havariler, sonrasında müjdeyi dünyaya yaymaya başladıkları zaman, onlar için herhangi bir lisan

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

engeli söz konusu değildi.

Üçüncü olarak da Yahudilerin dağılmaları, erken dönem misyonierlerinin her yerde başlangıç noktaları oluşturmalarına yardımcı oldu. Yalnızca esaret değil, ancak Yahudilerin ilk yüzyıldaki gönüllü göçleri, tıpkı yaşadığımız bu dönemdeki gibi o dönemde de yayılmalarına neden olmuştu. Ancak arada önemli bir fark vardı. Günümüzde sinagoglar yalnızca Yahudiler tarafından ziyaret edilirken, o dönemlerde diğer uluslar tarafından da ziyaret edilmekteydi. Böylece Pavlus ve diğer Hristiyan misyonierler, sinagoglarda konuşma ayrıcalığına sahip olmuşlardı ve yalnızca Yahudilere değil, ancak diğer uluslardan olanlara da konuşabilme fırsatına erişmişlerdi.

Sorular

1. Eski Antlaşma döneminden bu yana, Yahudilerin topraklarına sahip olmuş ulusları sırasına göre yazınız.
2. Rabbin gelişini hazırlamak üzere Makkabilerin ayaklanmasının önemi neydi? Antiokhos Epiphanes başarılı olsaydı ne olurdu?
3. Roma İmpratorluğu'nun var olması, Grekçenin ortak dil olarak kullanılması ve Yahudilerin dağılması, müjdenin yayılması için ne gibi bir önem taşıyordu?

DERS ON YEDİ

Rabbin Gelişi

Yubanna 1:1–18

Tanrı'nın Oğlu bizim kurtuluşumuz için bu dünyaya geldiği zaman, dünya O'nun gelişine hazırды. Tüm dünya tarihinin gidişatı, O'nun için hazırlandı. Ve O, tarihin amacı olması için layıktı. Gelen Kişi, Tanrı'nın ebedi Oğlu'ndan, Tanrı ile birlikte olan ve Tanrı olandan başkası değildi. O, ezelden önce vardı; dünya O'nun aracılığıyla yaratıldı. O, gerçek Tanrı'ydı, Baba ile aynı öze sahip ve güç ve görkemde O'na eşitti. Buna rağmen bu derece yüce Olan, kendini alçaltarak bir insan biçiminde doğdu ve son olarak acı çekip öldü. O'nun gelişi; Baba'nın O'na dünyanın günahlarını vermesi ve O'nun bizi sevdiği için bunu gerçekleştirmesi gönüllü bir eylemdi. Tanrı'nın Oğlu, gerçek bir insan gibi yaşamak için kendini alçalttı; bizim doğamızı giyindi. Doğdu, bilgelikte büyüdü ve geliştii, acı çekti ve öldü. O, her daim Tanrı'ydı ancak insan bedeni aldı. Böylesine derin sevgiyi kim ölçebilir ki?

Peki, gelişi nasıl oldu? Gelişinin öyküsü, Matta ve Luka bölümlerinde güzelce aktarılmıştır.

Luka 1:5–25,57–80

İlk önce müjdeci olarak Vaftizci Yahya'nın doğumu, melek Cebrail tarafından adanmış kâhin olan Zekeriya'ya, Tapınakta hizmet ettiği sırada bildirildi (Luka 1:5–25).

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

Zekeriya yaşlıydı; çocuk sahibi olma umudunu yitirmişti. Kendisine verilen vaat, gerçek olmayacak kadar iyi gibiydi; böylece meleğin sözlerinden şüphe etti. Fakat şüphe ettiğinden dolayı kendisine verilen ceza, yalnızca geçiciydi ve çocuk doğduğunda cezanın tüm acılığı sevince dönüştü. Zekeriya'nın günah işlemesine neden olan dili çözüldü ve harika bir övgü ezgisi söylemeye başladı (57–80. ayetler).

Luka 1:26–56

Meleğin verdiği vaatle Yahya doğmadan önce, Yahya'dan daha üstün birine dair bir vaat vardı (Luka 1:26–56). “Tanrı, melek Cebrail’i Celile’de bulunan Nasıra adlı kente, Davut’un soyundan Yusuf adındaki adamla nişanlı kıza gönderdi. Kızın adı Meryem’di.” Bu vaat; Zekeriya’ya verilecek olan vaatten, yalnızca vaat edilen Oğul’un daha büyük görkeme sahip olacağından dolayı değil, ancak doğumundaki gizemden dolayı çok daha üstün bir vaat idi. Çocuğun, fani babası olmayacak, Kutsal Ruh’un gücüyle rahimde var olacaktı. Ancak bu anda, vaadin garipliğine rağmen, Zekeriya’da olduğu gibi imansızlık söz konusu değildi. “Ben Rabbin kuluyum” dedi Meryem, “Bana dediğin gibi olsun.” Sonrasında Meryem, Yahudiye’ye, Zekeriya’nın karısı olan akrabası Elizabet’i ziyaret etmeye gitti ve Yahudiye’deyken kendisine görkemli bir minnettarlık, Latincedeki ilk sözcükten yola çıkarak “Magnificat” adı verilen ilahi verildi — “Canım Rabbi yüceltir; Ruhum, Kurtarıcım Tanrı sayesinde sevinçle coşar.” Sonra ise Meryem kendi kenti olan Nasıra’ya geri döndü.

Matta 1:18–25

Kurtarıcının doğumuyla ilgili bir diğer bildiri de, Meryem’le nişanlı olan Yusuf’a yapıldı (Matta 1:18–25). Yusuf’a doğacak olan çocuğa bakma ayrılacılığı verilmişti. Melek, Yusuf’a rüyasında şöyle dedi: “Davut oğlu Yusuf, Meryem’i

Ders On Yedi: Rabbin Geliş

kendine eş olarak almaktan korkma. Çünkü onun rahminde oluşan, Kutsal Ruh'tandır." Burada da imansızlık ve itaatsizlik söz konusu değildi. Yusuf, "Rab'bin meleğinin buyruğuna uydu ve Meryem'i eş olarak yanına aldı."

Luka 2:1-7

Yusuf ile Meryem, Filistin'in kuzey bölgesinin bir parçası olan ve Celile diye adlandırılan Nasıra kentinde yaşadılar. Ancak vaat edilen Çocuk, Davut'un evine aitti ve O'nun, Yerusalam'ın sekiz kilometre güneyinde, Davut'un doğduğu kent olan Beytlehem'de doğması uygundu. Beytlehem'de doğması, Tanrı'nın dünyadaki siyasi olayları kullanmasıyla gerçekleşti (Luka 2:1-7). İmparator Augustus tarafından, imparatorlukta yaşayan herkesin katılması gereken bir فرمان imzalandı. Bu katılım veya sayım, Yahudi yöntemlerle ailevi ilişkilerin kayda geçilmesi amacıyla Büyük Hirodes'in krallığında gerçekleştirildi. Yani Yusuf ile Meryem o dönem Nasıra'da yaşamış olsalar da, sayımlarının yapılması için Yusuf'un atalarının olduğu Beytlehem kentine gittiler. Ve Beytlehem'de de Kurtarıcı doğdu. Handa hiç yer yoktu. Bu nedenle Çocuk, büyükbaşları yedirdikleri yemliğe götürüldü.

Luka 2:8-20

Fakat yeni doğmuş Kralın doğumu mütevazı olsa da, görkemden yoksun değildi (Luka 2:8-20). O'nu çayırda bekleyen çobanlar, göksel ordulardan oluşan kalabalığın Tanrı'yı överek, "En yücelerde Tanrı'ya yücelik olsun, yeryüzünde O'nun hoşnut kaldığı insanlara esenlik olsun!" dediklerini duyduklar. Çobanlar, kendilerine bildirilen belirtiyi görmek üzere gittiler. Gerçekten de garip bir belirtiydi — Rab Mesih, vaat edilen Kral, giysilerle kundak bezleriyle yemlikte yatıyordu!

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

Luka 2:21–38; Matta 2:1–12

İsa'nın doğumundan kırk gün sonra Yusuf ile Meryem, Eski Antlaşma'ya uygun biçimde kurban sunmaya ve Çocuğu ilk doğan olarak Yeruşalim'deki Tapınakta Rabbe adamaya gittiler (Luka 2:21–38). Sonrasında Beytlehem'e dönmeleri gerekiyordu, çünkü doğudan gelmiş olan yıldız bilimciler tarafından verilen armağanlar Beytlehem'de verilmişti (Matta 2:1–12). Yıldız bilimciler öncelikle kendi memleketlerinde gördükleri muhteşem bir yıldızı izleyerek ve din bilginlerinin cevapladıkları sorularla Beytlehem'e geldiler.

Matta 2:13–23

Fakat bebek Kurtarıcının hayatı, meleklerin ilahilerinin duyulmasından ve altın ve mür sunulmasından ibaret değildi. Rab, dünyanın günahı için acı çekmeye ve ilk günlerinden itibaren beklenen çarmıhtaki son büyük acıyı çekmeye geldi (Matta 2:13–18). Kıskanç kral Hirodes'in şüpheleri yıldız bilimcileri sorguladıkça arttı. Olası rakibinin ortadan kaldırılması için buyruk verdi. Fakat artık çok geçti. Kralın hiddeti kentteki masum çocukların üzerine geldi; ancak Tanrı, bebek Kurtarıcıyı korudu. Sonunda Rab dünyanın günahları uğruna öldü. Bu süre içerisinde, O'nun dudaklarından hikmet ve lütuf sözleri döküldü; O'nun vakti henüz gelmemişti. Yusuf rüyasında Tanrı tarafından uyarıldı ve küçük Çocuğu ile annesini alıp Mısır'a kaçtı ve Büyük Hirodes ölünceye dek orada kaldı. Sonra Çocuğun görevine hazırlanması için uzun bir süre yaşayacağı Nasıra'ya döndüler.

Sorular

1. Kurtarıcımızın, yeryüzüne gelmeden önce nasıl bir hayatı vardı? Yeryüzündeyken artık Tanrı değil miydi?
2. Niçin geldi?
3. O'nu kim müjdeledi? Müjdecinin ebeveynleri nasıl insanlardı?

Ders On Yedi: Rabbin GeliŖi

4. İsa'nın Beytlehem'deki doğumu nasıl gerçekleşti?
5. Annesinin karakteri nasıldı?

D E R S O N S E K İ Z

Vaftiz

Luka 2:40–50

Yeni Antlaşma, Kurtarıcımızın çocukluk ve ergenlik dönemi hakkında çok az bilgi verir. Fakat bir olay aktarılmıştır (Luka 2:41–50). Yusuf ile Meryem’in her yıl ilkbaharda Fısıh Bayramı için Celile’den Yeruşalim’e gittikleri yazılmıştır. İsa da on iki yaşındayken onlarla gitmiştir. Fakat onlar Yeruşalim’den evlerine dönmek için ayrıldıkları zaman, İsa Eski Antlaşma’yı çalışmak üzere Tapınakta kalmış ve Yusuf ile Meryem O’nu bulduklarında, onların sorularına şu şekilde cevap vermiştir: “Babam’ın evinde bulunmam gerektiğini bilmiyor muydunuz?” Bu olay, çocuk aklına sahip olduğu zamanda bile İsa’nın, tamamlamak üzere çağrılmış olduğu görevin ve Tanrı’yla arasındaki özel ilişkinin farkında olduğunu göstermektedir.

Luka 2:51–52

Fakat bu büyük şeylerin farkında olması, Kurtarıcımızın sıradan günlük işlerini yapmasına ve fani ebeveynlerine karşı itaatkâr biri olmasına engel değildi (Luka 2:51–52). İsa marangoz oldu ve Yusuf da marangoz olduğundan dolayı kuşkusuz İsa, gençliğinin ilk yıllarında ticareti ondan öğrenmiştir (Markos 6:3; Matta 13:55). Uzun yıllar boyunca, otuz yaşına gelinceye dek, dünyanın Kurtarıcısı marangoz ve Nasıra’daki evinde itaatkâr oğul olarak yaşadı (Luka 3:23).

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

Ne var ki son olarak, topluma hizmet görevine başlama saati gelmişti. Hizmetiyle ilgili çalışmadan önce, İsa'nın yaşadığı ülkenin durumuna göz atmak iyi olabilir.

Büyük Hirodes M.Ö. 4 yılında öldüğünde, egemenliği üç oğlu arasında bölündü. Archelaus, ana kent Yeruslaim'le birlikte Filistin'in güney bölgesi olan Yahudiye'yi; Müjdelerde İsa'nın toplumsal hizmetiyle anılan "Hirodes," yani Hirodes Antipa, Celile'yi ve Şeria Nehri'nin doğusunda bulunan Perea adındaki bölgeyi; Filip ise Celile'nin doğusundan Perea'nın kuzeyine kadar uzanan bölgeyi aldı. Archelaus M.S. 6 yılında kovulduğunda, sahip olduğu topraklar maliye memurları adı verilen Romalı yetkililerin kontrolü altına geçti. İsa'nın yaptığı hizmet sırasında görevli olan maliye memurunun ismi Pontius Pilatus'tu. "Tetrark" unvanı almış Hirodes Antipa, M.S. 39 yılına dek, Filip ise M.S. 33'e kadar yönetmeye devam etti. İsa'nın toplumsal hizmeti M.S. 26 veya 27 yılından, M.S. 29 veya 30 yılına dek devam etti. Bu sürenin büyük bir bölümünü, ara sıra geçirdi.

Matta 3:1-12 ve Paralel Bölümler

İsa'nın toplumsal hizmetinin başlangıcı, Vaftizci Yahya'nın işiyle hazırlandı (Matta 3:1-12 ve paralel bölümler). Yahya, yeni dönemin doğuşundan hemen önce gelmiş, eski dönemin son ve en yüce peygamberiydi. Yüzyıllar boyunca peygamberlikler sessizliklerini koruyordu. Fakan nihayet ruhla ve İlyas'ın gücüyle donatılmış olan bir peygamber ortaya çıktı ve insanların yüreklerini vaat edilmiş Mesih'e hazırladı.

Giyim ve yaşam tarzında bile Yahya eski dönem peygamberi gibiydi. Yediği çekirge ve yaban balıydı; giysisi deve tüyündendi ve çölde vaaz veriyordu. Bildirisinin özü, şu sözlerle özetlenmiştir: "Tövbe edin! Göklerin Egemenliği yaklaşıdır." (Matta 3:2).²

"Göklerin Krallığı" veya "Tanrı'nın Krallığı" ifadesi, Yah-

2. Burada 'Egemenlik' diye çevrilmiş kelime, orijinal metinde tam olarak 'Krallık' anlamına gelmektedir.

Ders On Sekiz: Vaftiz

yanın dinleyicileri için çok bilindik bir ifadeydi ve ifadenin anlamı bir yere kadar oldukça açıktı. Sezar'ın krallığı, Sezar'ın yönettiği bölge olduğuna göre, Tanrı'nın Krallığı da, Tanrı'nın yönettiği durum veya yerdir. Bir açıdan tüm evren Tanrı'nın Krallığıdır, çünkü hiçbir şey Tanrı'nın iradesinin dışında gerçekleşmez. Fakat besbelli ki, Yahya bu ifadeyi daha dar anlamda kullanıyordu; Tanrı'nın Krallığı ifadesini, dünyada egemen olan günahkâr itaatsizliğin gerçek Kral olan Tanrı tarafından yok edildiği Tanrı'nın iradesinin tamamlanması olarak kullanıyordu.

Yahudiler, Tanrı'nın mükemmel kontrolü altında olması gereken bir çağ beklentisi içindeydiler. Fakat Vaftizci Yahya'nın o çağa girilmesi için gerekli şartlardan bahsettiğini duyduklarında şaşırılmışlardı. Onlar tüm Yahudilerin Krallığın bereketlerine sahip olacağını varsayıyorlardı, ancak Yahya, yalnızca doğru olanların Krallığa dâhil olabileceklerini söyledi. Yahya'nın dinleyicileri gerekli olan doğruluğa sahip olmadıklarını bildikleri için, bu mesaj onlara çok ürkütücü gelmişti. Bu nedenle tövbe veya günahlardan arınma şarttı. Ve arınmanın işareti vaftizdi.

Matta 3:13—4:11 ve Paralel Bölümler

Vaftiz olmaya gelenler arasında Nasıralı İsa vardı (Matta 3:13–15 ve paralel bölümler). İsa'nın kendisi için vaftiz olması gerekmiyordu, çünkü arınması gereken günahı yoktu. Fakat O'nun vaftizi, halkı uğruna yapacaklarının bir parçasıydı. Günahı olmamasına rağmen çarmıhta günahın cezasını kendi üzerine aldığı gibi, vaftizde de kurtarmaya geldiği günahlı insanları temsil ediyordu.

İsa vaftiz olduğunda, yalnızca kendisi tarafından değil, aynı zamanda Vaftizci Yahya'nın şahit olduğu olağanüstü bir olay gerçekleşti (Matta 3:16–17 ve paralel bölümler). Kutsal Ruh bir güvercin gibi O'nun üzerine indi ve göklerden gelen

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

bir ses, “Sevgili Oğlum budur, O’ndan hoşnudum” dedi. Bu olay, İsa’nın Mesih olarak yaptığı toplumsal hizmetinin başlangıcıydı. O zaten Mesih’ti ve Kutsal Ruh’a sahipti; ama şimdi Ruh’un gücü, vaat edilmiş Kişi olduğu için O’nun üzerine indi.

Ne var ki, en başlarda aşması gereken bir deneme vardı (Matta 4:1-11 ve paralel bölümler). İsa, vaftiz edilmiş olduğu Şeria Vadisi’nden, tepelerdeki çöle götürüldü. Ve orada denendi. Deneme, kısa süre önce tecrübe etmiş olduğu kutsal deneyim ile ilgiliydi. Göklerden gelen bir ses İsa’nın Tanrı’nın Oğlu olduğunu ilan etmişti. Ayartıcı, “Madem öyle, eğer gerçekten Tanrı’nın Oğlu’ysan, gücünü rahatlamak için kullan; gücünü Tapınağın tepesinden atlayarak sına; bana secde ederek gücünün keyfini çıkar” dedi. İblis, kendi kötü amacı için Kutsal Yazılar’ı kullandı. Fakat İsa, onu yalanlamak için Kutsal Yazılar’ı inkâr etmek zorunda değildi. Kutsal Yazılar, Kötü Olanın her türlü önerisine karşı koyabilecek yeterliktedir. Büyük zafer kazanıldı. Mesih’in Krallığı dünyevi boyutta değildi ve dünyevi araçlarla kazanılmayacaktı. Mesih’in tahtına giden yol, çarmıhtan geçiyordu. Ve bu yol, Kurtarıcımızın bizim uğrumuza gitmeye ve ayak basmaya karar verdiği yoldu.

Sorular

1. İsa’nın çocukluğu ve ergenliği hakkında neler bilinmektedir?
2. Rabbimizin günlerinde, Filistin’in coğrafi özelliklerini ve siyasal bölünmelerini açıklayınız. İsa nerede doğdu? Gençliğini nerede geçirdi? Nerede vaftiz oldu?
3. Yahya’nın vaftizinin anlamı neydi? İsa niçin vaftiz oldu?
4. Her üç denemenin anlamı neydi ve İsa onlarla nasıl başa çıktı?

DERS ON DOKUZ

Erken Dönem Yabudiye Hizmeti

Yuhanna 1:19–34

Denendikten sonra İsa yeniden vaftiz olduğu yere, Şeria Vadisi'ne indi. Orada Vaftizci Yahya'nın tanıklığını aldı (Yuhanna 1:19–34). Yahya kendi işlerini sergilemek için değil, izlenmesi gereken ve kendisinden daha üstün Olana tanıklık etmek üzere gelmişti. Bu nedenle kişisel azmini bir kenara koydu, Mesih olmadığını açıkça beyan etti ve öğrencileri, duyurmuş olduğu Kişinin ardınca gittikleri zaman sevinmişti. Yahya, İsa'nın yalnızca Kurtarıcı olduğu gerçeğini açmakla kalmamış, kurtuluşun nasıl gerçekleşeceğini de açıklamıştı. İsa, kurbanlık kuzu gibi başkalarının günahları uğruna ölmeliydi. Yahya öğrencilerine, "İşte, dünyanın günahını ortadan kaldıran Tanrı Kuzusu!" diye seslendi.

Yuhanna 1:35–51

O erken dönemlerde iki kardeş grubu, Kurtarıcıyı takip etmek üzere Yahya'yı terk ettiler (Yuhanna 1:35–42). Gruplardan biri Andreas ve Petrus'tan, diğeri ise kuşkusuz Zebedi'nin iki oğlu Yakup ve yazmış olduğu müjdede kendi adından asla bahsetmese de Yuhanna'dan oluşmaktaydı. Bu dört kişinin dışındaki diğer iki adam –Filipus ve Natanel– bir sonraki gün İsa'ya geldiler (43–51. ayetler).

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

Yuhanna 2:1-11

Altı öğrenci ile tanıştıktan sonra Rabbimiz yeniden Şeria Vadisi'nden yüksekteki Celile bölgesine çıktı. Ve oradaki Kana köyünde ilk mucizesini gerçekleştirdi (Yuhanna 2:1-11). Bir düğüne davetliydi ve düğündeki şarap bitince suyu şaraba çevirdi. Dolayısıyla yalnızca gücünü sergilemiş olmadı, ancak aynı zamanda hizmet usulünü de belirtmiş oldu. İsa, Vaftizci Yahya gibi halktan uzakta durarak inzivaya çekilmiş birisi değildi. Tersine, hizmeti kazanmaya geldiği insanlara yönelik bir sevinç hizmetiydi. O yalnızca kedere değil, insanların sevincine de ortak oldu; dünyanın günahları uğruna ölmüş olan Kişi, aynı zamanda düğün şölenine de teşrif etmek ister!

Yuhanna 2:12-22

Daha sonrasında hizmetinin büyük bir kısmını gerçekleştireceği Celile Denizi sahilindeki Kefernahum'da kısa bir süre kalmasının ardından, İsa Fısıh döneminde güneye doğru, Yeruşalim'e gitti. Yeruşalim'deyken ilk kaydedilen eylem, müsamahasız azarlama eylemiydi (Yuhanna 2:13-22). Tapınak; kurbanlık koyun, koç ve güvercin satanların masalarıyla doluydu, Tanrı'ya ait kutsal bölge ticarethaneye dönüşmüştü. İsa tereddütsüz biçimde bir kırbaç yaptı ve satıcıları oradan kovdu. Kurtarıcımızın harika nezaketinin ya da masum eğlencelere olan lütufkâr katılımının, herhangi bir zayıf göstergesi olduğunu varsaymak yanlıştır. Her zaman tövbekârlara karşı merhametli olsa da, İsa küstah günahkârlara karşı öfkeli olabilir ve Kurtarıcının doğru öfkesi korkunç bir şeydir.

Yuhanna 2:23-25

İsa, Yeruşalim'de gerçekleştirdiği mucizelerden dolayı takipçiler kazandı. Fakat doğru adanma ile sahte adanmayı ayırt edebiliyordu. Ama İsa bütün insanların yüreğini bildiği için ... İnsan hakkında kimsenin O'na bir şey söylemesine gerek

Ders On Dokuz: Erken Dönem Yahudiye Hizmeti

yoktu. Çünkü kendisi insanın içinden geçenleri biliyordu. (Yuhanna 2:24–25).

Yuhanna 3:1–15

Bu bilginin örneklerinden bir tanesi Nikodim olayında verilmiştir (Yuhanna 3:1–15); İsa, Nikodim’in neye ihtiyacı olduğunu biliyordu. Yahudilerin önderi olan Nikodim, İsa’nın söylediği sözlerin özü konusunda bir gece O’nun yanına gelip tartışmak istedi. Fakat Rab yüzeysel konular için vaktini sarf etmeyecekti. Direkt Nikodim’in yüreğine seslenerek ona, “Yeniden doğmalısın” dedi (7. ayet). Hiçbir bilgi, hiçbir dünyevi etki Nikodim’in işine yaramayacaktı; gerçek yaşam, zengin veya yoksul, bilgili veya cahil olan herkesin, kendi çabalarıyla değil ancak Tanrı’nın Ruhunun gizemli gücü ile gerçekleştirilen yeniden doğuş ile gelir. İsa, o unutulmaz gecede kendisinin insanların günahları uğruna kurban edilip öleceği ile ilgili de konuştu. “Musa çölde yılanı nasıl yukarı kaldırıdıysa, İnsanoğlu’nun da öylece yukarı kaldırılması gerekir. Öyle ki, O’na iman eden herkes sonsuz yaşama kavuşsun” dedi.

Yuhanna 3:22–30

Sonra İsa, başkent Yeruslaim’den ayrılarak, öğrencileri aracılığıyla Yahudiye bölgesinde vaftiz hizmetine devam etti (Yuhanna 3:22–30). Böylelikle, daha önceleri Vaftizci Yahya’ya ait olan işi yapmaya başladı. Yahya’nın bazı öğrencileri kıskanmaya meyilliydiler. Fakat Yahya kendi yüreğinde kıskançlığa yer vermiyordu. O, kendisi için değil İsa’nın Mesih olduğuna tanıklık etmek için gelmişti. Ve şimdi İsa’nın tanınmasına seviniyordu. Kendisi hakkında şöyle dedi, “güveyin yanında duran ve onu dinleyen dostu onun sesini işitince çok sevinir... O büyümeli, bense küçülmeliyim.” (29 ve 30. ayetler).

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

Yuhanna 4:1-42

Bu erken dönem Yahudiye hizmeti sona erdiğinde, İsa yeniden Celile'ye döndü. Yol üzerinde Samiriye'den geçiyordu (Yuhanna 4:1-42). Samiriyeliler tam Yahudi değillerdi; Musa'nın beş kitabını kabul ediyor ve Mesih'i belkiyor olmalarına rağmen Eski Antlaşma'nın tümünü kabul etmezlerdi. Onlar, hor görülen Yahudilerdi. Fakat Samiriyeliler ve aralarındaki birçok yozlaşmış insanlar için bile Kurtarıcının umut mesajı vardı. Yol yorgunu Rabbimiz, Sihar kentinin yakınlarındaki Yakup'un kuyusunun yanında oturuyordu. Öğrencileri kente yiyecek almaya gittikleri sırada, bir kadın kuyudan su çekmeye geldi. O kadın için bu unutulmaz bir andı. İsa çevresindeki Yahudiye kalabalıkları için olduğu gibi tek bir günahkâr can uğruna da yorgunluğunun ortasında çalışmaya istekliydi. Kadının günahlı bir hayatı vardı ve günahını İsa'dan gizleyemedi. Fakat İsa'nın, kadının günahını ortaya çıkarma sebebi onu mahkum etmek değil, kurtuluş mesajını iletmekti. Kadının söyledikleri üzerine de birçok Samiriyeli İsa'ya gelip, O'nu Mesih ve dünyanın Kurtarıcısı olarak tanıdılar.

Sorular

1. Vaftizci Yahya'nın İsa'ya tanıklık ettiği bir olayı anlatınız. Yahya, İsa'nın Mesih olduğunu nasıl bildi?
2. Kana'da ne oldu? Şölende İsa'nın yanı sıra başka kim davet edilmişti?
3. İsa'nın Samiriye'ye kadar olan tüm yolculuklarının taslağını çıkartınız.
4. Erken dönem Yahudiye hizmeti ile ilgili verilmiş olan taslaktan daha fazlasını açıklayınız. Belirti göstermesi istendiğinde, İsa ne dedi?
5. "Yeniden doğuş" sözünün anlamı nedir? Kurtuluş için hala gerekli midir? Yeniden doğuş nasıl gerçekleşir?

DERS YİRMİ

Celile Hizmetinin Başlangıcı

Samiriye'den geçtikten sonra İsa Celile'ye vardı ve hizmetinin büyük bir bölümünü orada geçirdi. Sinoptik Müjdelere diye adlandırılan üç Müjdede, Celile hizmetine büyük bir bölüm ayırılırken, Yuhanna Müjdesinde özellikle daha çok Yahudiye hizmetine yer verilmiştir.

Luka 4:16–30

Celile'deki Kana köyünde bir memurun oğlunu iyileştirdikten sonra, Rabbimiz Celile havralarında öğretmeye başladı. Bu dönemin başlangıcında Nasıra'ya, büyümüş olduğu kente gitti (Luka 4:16–30). Fakat Nasıra halkı, marangozun oğlunun Tanrı tarafından Yeşaya'nın peygamberliklerini gerçekleştirecek olan seçilmiş Kişi olduğuna inanamadılar. İsa tarafından azarlanınca, O'nu öldürme teşebbüsünde bile bulundular. Böylece İsa'nın söylemiş olduğu “Hiçbir peygamber kendi memleketinde kabul görmez” sözünü kendi ebedi kayıpları için doğrulamış oldular.

Nasıra'dan ayrılırken, Rabbimiz hizmetinin merkezi yapmak üzere Kefernahum'a gitti. Fakat Celile hizmetinin ayrıntılarını çalışmadan önce, hızlıca İsa'nın hizmet ettiği bölgelerin coğrafi özelliklerine göz atmak yerinde olacaktır.

Filistin'deki siyasi bölünmeler hakkında daha evvel bahsedilmişti — kuzeyde Celile, tetrark Hirodes Antipa'nın; güneydeki Samiriye ve Yahudiye, Roma valisi Pontius Pilatus'un yönetimindeydi. Ancak ülkenin coğrafi özellikleri, siyasal bölünmelerle uyuşmamaktadır. Ülke coğrafi açıdan

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

dört dar şeride bölünmüş olup, her bir şerit Akdeniz boyunca İsa'nın pek uğramadığı yumuşak eğimli kıyı ovasıdır; sonra alçak tepe olan "Shfela" gelmektedir; daha sonra Yerusolimin kurulmuş olduğu, yüksekliği deniz seviyesinden yaklaşık 762 metre olan dağlık araziler gelmektedir. Filistin'in bu merkezi dağlık bölgeleri, güney Celile'deki Esdraleon Ovası tarafından bölünmüştür. Bu ovanın çok az kuzeyindeki tepelik bölgede, Nasıra kenti bulunmaktadır. Merkezi dağlık bölgenin doğusunda Şeria Irmağı denilen derin bir vadi vardır. Şeria'nın membası, Filistin'in en kuzeyinde yüce bir dağ olan Hermon Dağı'nın bayırlarıdır; oradan "Merom suları" adı verilen göle akar; o gölden sonra on dokuz kilometre uzunluğundaki Ginnesar Gölü'ne veya Celile Denizine dökülür; Ginnesar Gölü'nden de güneye doğru çok derin bir vadiye ve aşırı derecede tuzlu olan ve çıkışı olmayan Ölü Deniz'e akar. Şeria Vadisi, deniz seviyesinin altında olmasıyla dünyadaki diğer tüm nehir vadilerinden daha eşsiz bir özelliğe sahiptir. Ölü Deniz, deniz seviyesinin 394 metre, Ginnesar ise 207 metre altındadır. Rabbimizin çoğunlukla hizmet ettiği bölge, Ginnesar Gölü'nün sahilleriydi. Yüzyıllar boyunca kötü biçimde yönetilmek bölgeyi mahvetti, ne var ki o günlerde, Celile'nin nüfusu kalabalıktı. Göl sahilleri, özellikle köyler ve kentlerle aynı sıradaydı. Rabbimiz ara sıra da olsa çöle dinlenmek ve dua etmek için çekildiyse de, hizmetini "kalabalık tarafından sarıp sıkıştırılarak" devam ettirmiştir.

Matta 4:18-22 ve Paralel Bölümler

Celile Gölü'nün kıyılarında, hizmetinin başlangıcında, İsa iki kardeş grubu –Simun Petrus ile Andreas ve Yakup ile Yuhanna– çağırdı (Matta 4:18-22 ve paralel bölümler). İsa'yı daha önce tanımışlardı ve kendilerini O'nun hizmetine adanmışlardı. Fakat şimdi adanmışlıklarını bir kez daha, bu sefer mesleklerini bir kenara bırakarak, İsa'nın kalıcı takipçileri olarak göstermiş oldular.

Ders Yirmi: Celile Hizmetinin Başlangıcı

Markos 1:21–39 ve Paralel Bölümler

Müjdeler, İsa'nın Kefernahum'da Celile hizmetine başladığı yerin yakınında yaşamış olduğu Şabat gününü çok canlı resmederler (Markos 1:21–34 ve paralel bölümler). İsa her zaman olduğu gibi havraya gitti. Rabbimiz, Tanrı'nın yaratını çayırlardaki çiçeklerin arasından nasıl bulacağını biliyordu; ancak Tanrı'ya doğa aracılığıyla tapınılabildiğini ve böylelikle Kilisenin yerini alabileceğini düşünenler gibi değildi. Havrada insanlar İsa'nın öğretilerine şaşırıp kaldılar: "...onlara din bilgileri gibi değil, yetkili biri gibi öğretiyordu." Fakat aynı zamanda O'nun gücüne de şaşırıp kaldılar; kötü ruhların çıkmalarını buyurdu ve onlar da itaat ettiler. Sıradan bir öğretmen değil, aynı zamanda bir şifacıydı; yalnızca rehber olmaya değil, etkin yardım etmeye de geldi.

Havra hizmetinden sonra İsa, Simun ile Andreas'ın evine Yakup ve Yuhanna'yla birlikte gitti. Evde, Simun'un ateşler içinde yatan kaynanasına şifa verdi. Diğerleri, İsa'nın muhteşem gücünü duydular ve şifa bulmak istediler. Ancak Şabat günü kuralını bozmak istemedikleri için Yahudi Şabatının bitimi için gün batımına dek beklediler. Gün batımında hasta olanları ve cine tutsak olanları İsa'ya getirdiler; İsa da ilahi şifa gücüyle onları iyileştirdi.

Kalabalık ve yoğun bir gündü. Rabbimiz geceye dek çok yorulmuştu. Fakat bu tür yoğun günlerde bile tüm gücün kaynağını aramaya vakit ayırıyordu. Şafak sökmeden önce ıssız bir yere gidip dua etti (Markos 1:35–39 ve paralel bölümler).

Matta 9:1–8 ve Paralel Bölümler

Celile havralarında verdiği öğreti ve şifa hizmetinden sonra Rabbimiz Kefernahum'a döndü. Müjdelerin birinde apaçık biçimde anlatıldığı gibi kötürüm bir adamı iyileştirdi (Matta 9:1–8 ve paralel bölümler). Kalabalıktan dolayı kö-

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

türüm adamın eve kapıdan girmesi mümkün değildi. Fakat kendisi ve arkadaşları geri eli boş dönmeyeceklerdi. Dört arkadaşı çatıya çıkararak onu İsa'nın olduğu yere indirdiler. Nihayet şifa veren Kişiyi bulmuşlardı. Ancak öncelikle bahşedilen, bedensel şifa değildi. İsa şöyle dedi: "Oğlum, günahların bağışlandı." Bu adam gerçekten de günahları bağışlayabilen garip bir hekimdi. Din bilginleri İsa'nın söylediği sözün küfür olduğunu söylediler. Aslında İsa Tanrı olmasaydı, öyle olurdu. İlahi gücünün kanıtı olarak, Rab kötürüm adama şöyle dedi: "Kalk, yatağını topla, evine git!" Ve adam şifa veren yüce Kişinin huzurundan, sapasağlam uzaklaştı.

Sorular

1. Filistin'in siyasi ve coğrafi bölünmelerini açıklayınız. Rab-bimizin hizmeti ülkenin hangi bölgesinde devam etti? Nasıra neredeydi? Kefernahum neredeydi? Bu yerleri haritada gösteriniz.
2. Dört öğrencinin nasıl çağırıldıklarını açıklayınız. İsa'yı daha önce ne zaman ve nerede takip ettiler? Meslekleri nelerdi?
3. Müjdelerde açıklanmış olan Kefernahum'daki Şabat günü olayını anlatınız. O gün İsa'nın hangi eylemleri tanımlandı?
4. Kötürüm adamın şifa bulmasını açıklayınız. Bu olaydan, İsa'nın kişiliğinin doğası hakkında ne öğrenilebilir? Din bilginleri niçin gücendiler?

DERS YİRMİ BİR

Tanınma Dönemi

Celile hizmetinin ilk bölümünün yapıldığı sürede, Rab-bimiz insanların beğenisini kazandı. O'nu öyle büyük ka-labalıklar takip etti ki, eve gitmeye bile zorlanıyordu. Bir keresinde küçük bir kayığa bindi ve kıyıdan çok az uzaklaştı, öyle ki kıyıdan kalabalıklara konuşabilirdi.

Bu popülerlik evrensel değildi. Sıradan insanlar İsa'yı iyi bir şekilde karşılarken, resmi öğretmenlerin tutumları düşmancaydı. Din bilginleri adı verilen bu öğretmenlerin birçoğu Ferisi mezhebine aittiler. Mesih'in döneminde Yahu-diler arasında iki ana mezhep vardı — Ferisiler ve Sadukiler. Sadukiler, Yerus alim'deki baş k ahinlik konumuna sahip, Romalıların beğenisini kazanmış ve var olan siyasî düzenden memnun dünyevi asillerdi. Ferisiler ise katı Yahudi tarafı olarak, Musa'nın Yasasının dikkatlice yorumlanmasına özen gösteren ve Yasa'nın yorumu gibi görünen ancak aslında abartılı ve baskıcı eklemeler yaparak Yasaya birçok sözlü "gelenek" ilave ettiler. Ferisilerin İsa'ya karşı gelmelerinin iki nedeni vardı: Birincisi, O'nun öğreti konusundaki başarısını kıskanmalarıydı; çünkü kendi konumları tehlikeye giriyordu. İkincisi de, O'nun öğretilerinin içeriğine itiraz etmeleriydi; İsa, onların Yasa yorumlarını reddedip, geleneklerindeki çok ufak ayrıntılara büyük önem vererek adalet ve merhamet gibi büyük konuları görmezden geldikleri için onları azarladı.

İsa ile Ferisiler arasındaki çekişme, İsa'nın Şabat günü konusundaki tavrıyla daha da alevlendi. Şabat münakaşasının bir kısmı Celile'de ve bir kısmı da (Yuhanna 5. bölüm) İsa'nın Yerus alim ziyaretinde gerçekleşti. Şabat gününe

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

riayet edilmesi adına Ferisiler, Eski Antlaşma'da buyurulan emirlerden çok daha fazla kurallar koydular. Bu nedenle İsa'nın öğrencileriyle birlikte Şabat günü başakları koparmasına ve merhamet göstererek kötürüm bir adamı Şabat günü iyileştirmesine kızdılar.

Fakat Fesirilerin İsa'ya karşı var olan muhalif tutumları, Rabbimizin insanlar arasında beğeni kazanmasına yol açtı.

Bu beğenin bir kısmı İsa'nın öğretilerinden, diğer kısmı da mucizelerinden dolayı kazanılmıştı. Kutsal Yazılar'ı doğru ve orijinal anlamda yorumlamıştı; “Onlara kendi din bilginleri gibi değil, yetkili biri gibi öğretiyordu.” Ayrıca hastalıkları iyileştirme ve cinleri kovma gücü de vardı. Kalabalıkların bu muhteşem öğretmeni takip edeceklerine dair kuşku yoktu.

Matta 4:17

İsa'nın Celile'deki öğretileri Tanrı'nın Krallığını beyan etmesiyle başladı. Bildirisi, bir açıdan sanki Vaftizci Yahya'nın bildirisini andırıyordu. Tıpkı Yahya gibi, İsa bir çağrı ile ortaya çıktı, “Tövbe edin! Göklerin Egemenliği yaklaşmıştır.” Fakat bu yeni öğretmen, Krallığın doğasını daha fazla açıklamakla ve özellikle de kendisini Krallığın merkezinde olan Kişi olarak tanıtmakla, Yahya'dan farklıydı.

Matta 5:1–7 ve Paralel Bölümler

Tanrı'nın Krallığının doğası, Rabbimizin genellikle “Dağdaki Vaaz” olarak bilinen vaazda üzerine çok fazla konuştuğu bir konuydu (Matta 5—7. bölümler). Celile Gölü'nün kıyılarından gölü çevreleyen tepelere doğru çıkarken, Rabbimiz öğrencilerine Tanrı'nın Krallığının bir parçası olarak yaşamının nasıl olacağını öğretti. Bir bakımdan Krallık gelecektedir; bizde tüm gücüyle yalnızca dünyanın sonunda ortaya çıkacaktır. Fakat başka bir açıdan, hayatlarını İsa'ya gerçekten teslim eden kişilerde şu an gerçekleşmektedir.

Dağdaki Vaaz, İsa'nın tüm öğretilerinin belirli temellerini

Ders Yirmi Bir: Tanınma Dönemi

içermektedir.

Öncelikle, Dağdaki Vaaz'da Tanrı, "Baba" olarak tanımlanmıştır. İsa'nın öğretilerinde Tanrı'nın babalığı, bazen yanlış anlaşılmaktadır. İsa, Tanrı'nın tüm insanların Babası olduğunu kastetmiyordu. Elbette Tanrı'nın tüm insanlarla olan ilişkisi, bir babanın çocuklarıyla olan ilişkisine benzetilebilir; onlarla ilgilenir, onların üzerine güneşi doğdurur (Matta 5:45). Fakat İsa'nın ve Yeni Antlaşma'nın tümünün öğretilerinde, azametli "Baba" terimi çok daha yakın bir ilişkiyi ifade etmektedir. Yani Dağdaki Vaaz'da, dünya keskin bir çizgiyle İsa'nın öğrencilerinden ayrılmıştır ve "Ey göklerdeki Babamız" sözlerini yalnızca İsa'nın öğrencileri söyleyebilirler.

Bu öğretilerde kısıtlı bir durum yoktur; İsa'nın öğretilerine göre Tanrı'ya yakın ilişkiyle oğulluk ayrıcalığına sahip olma fırsatı yalnızca iman ailesi üyelerine verildiyse de, iman ailesinin kapıları dileyen herkes için açıktır. Gerçekten de, İsa o kapıyı açmak amacıyla çarmıhta öldü. Kurtarıcımız, insanlara Tanrı'nın çocukları olduklarını öğretmekten de öte, kurtarma eylemiyle onları Tanrı'nın çocukları yapmak için geldi.

İkinci olarak, Dağdaki Vaaz Tanrı'nın çocukları olup Tanrı'nın Krallığına dâhil olan insanların nasıl bir hayat süreceklarini de açıklamaktadır. Bu, belirli dışsal kurallara itaatkâr olmakla ilgili bir hayat değildir; İsa'nın talep ettiği paklık, yüreğin paklığıdır. Krallıktaki hayat tüm hilelerden arınmıştır; Tanrı'nın çocukları insanların değil, Tanrı'nın gözünün önünde dua eder ve iyi işler yaparlar. Son olarak Krallıktaki hayat, müthiş bir güven hayatıdır; Tanrı tüm çocuklarıyla ilgileneceği için yarının tüm kaygıları ortadan kalkmıştır.

Dağdaki Vaaz'ı okurken tek bir zorlukla karşılaşırız. Böylesi bir ülkeye nasıl erişilebilir? Ferisilerin kuralları gibi belirli kurallara uyulabilir, ama günahlı bir insanın yürek paklığına erişmesi nasıl mümkün olabilir? Göklerin Krallığı-

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

nın doğruluğu, “din bilginleri ve Ferisilerin doğruluğundan” da ötedir. Böylesi bir doğruluk nasıl elde edilebilir?

Bu sorunun cevabı Dağdaki Vaaz'ın ilk dinleyicileri arasında bile kısmen anlaşılmıştı. İsa'nın öğrencileri o zaman bile Krallığa girişin yalnızca İsa aracılığıyla olduğunu biliyorlardı; O'na yalnızca bir öğretmen gibi değil, ancak aynı zamanda Kurtarıcı olarak güvenmişlerdi. Fakat bu sorunun cevabı bizler için daha açıktır, çünkü bizler çarmıhı biliyoruz. İnsanlar, Tanrı'nın Krallığına girmeleri için gerekli olan doğruluğa yalnızca Mesih'in kefaretiyle ölümü ile sahip olabilirler, çünkü onlar böylece Mesih'in doğruluğunu almış olurlar. Çarmıhın önemi Rabbimiz tarafından yeryüzündeki hizmeti sırasında bile bahsedilmiştir, ama tüm açıklama havarilere bırakılmıştır. İsa'nın kurtaran eylemi, gerçekleşikten sonra tamamen açıklanabilir.

Sorular

1. İsa'nın öğretisinde “Tanrı'nın Krallığı” ne anlama gelmektedir?
2. Sadukiler kimlerdi? Ferisiler kimlerdi ve İsa'ya niçin karşı geliyorlardı?
3. Dağdaki Vaaz'ın taslağını çıkarınız.

DERS YİRMİ İKİ

Dönüm Noktası

İsa'nın öğretisi çeşitli yollarla devam etti. Bazen Dağdaki Vaaz gibi geniş söylevler oldu. Diğer bir yanda ise Rabbimizin en kıymetli öğretileri, kendisine karşı gelen kişilere veya bazı özel durumlarda verdiği kısa sözlerdedir. Özel dikkate layık başka bir öğreti biçimi de var –yani benzetmeler.

Markos 4:1–34 ve Paralel Bölümler

Benzetme, günlük yaşamdan alınmış örnekler olup, amacı bazı ruhsal dersler vermektir. Kinayeden farkı, uygulamanın ayrıntılı biçimde verilmemesidir. Genellikle benzetmeler yalnızca tek bir basit ders verir; benzetmenin literal anlamı ile derin ruhsal hakikat arasında tek benzerlik budur. Böylece Rabbimiz, Tanrı'nın duaları cevaplamasıyla, adil olmayan yargıcın ısrarcı dulun davasına bakmasını karşılaştırdığında, benzerlik yaratılmaya çalışılan şey ayrıntılar değildi; Tanrı, adil olmayan yargıçtan çok daha farklıdır. Fakat benzerlik noktası şuydu — ısrar etmek her iki olayda da etkisini gösterir.

Benzetme ile kinaye arasındaki fark, çok da büyük bir fark değildir ve bazen de fark ortadan kalkar. Böylece İsa'nın yeryüzündeki hizmetinin sonlarına doğru anlattığı Bağ Kiracıları benzetmesinin büyük bir bölümü kinayedir. Bir yere kadar olan ayrıntılar önemlidir — bağ kiracıları Yahudileri ve önderlerini, ilk gönderilen köleler peygamberleri, oğul ise İsa'yı temsil eder. Fakat İsa'nın birçok benzetmesi açık ve basittir; benzetmelerin amacı ayrıntıda boğmak değil, ancak

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

bir ders vermektir.

İsa'nın benzetmeler kullanmasındaki amacı iki yönlüdür. Birincisi, benzetmeler öğrenmek istemeyenler için yeterince anlaşılır değildir. İlahi adalet ilkesine uygun olarak, hakikatlere karşı gözlerin kasten kapanması, karanlığın arttırılması demektir. İkincisi, hakikati kabul etmek isteyenler için benzetmeler son derece barizdir; öğretinin temsili açıklanış biçimi yalnızca anlamı ortaya çıkarmaktadır.

İsa'nın hizmeti yalnızca öğretiden ibaret değildi. Öğretinin yanı sıra, ilahi gücün müthiş sergilenişi de vardı. İlahi gücün bu sergilenişleri çeşitlilik gösterirdi. Birçoğu şifa mucizeleriydi; İsa, kötürümleri yürüttü, dilsizleri konuşturdu, sağrıların kulaklarını açtı. Bununla birlikte, cinleri de kovdu. Tanrı'nın Oğlu'nun huzurunda, Şeytan ve onun hizmetçileri tüm öldürücü güçlerini kullandılar. Ancak cinler, İsa'nın sözünden kaçmak zorunda kaldılar.

Matta 8:23–27 ve Paralel Bölümler

Ne var ki, tüm mucizeler şifa mucizeleri değildi. Bazı göze çarpan mucizeleri çeşitliydi. Fakat hepsi de, İsa'nın ilahi gücünü sergilemekteydi. Gölde korkmuş havarilerin ortasında Rabbimiz fırtınaya ve dalgalara “Sus, sakın ol” dediğinde, tüm doğanın Hâkiminin kim olduğu ortaya çıkmış oldu. İsa'nın bazı mucizeleri, O'nun kendi esrarengiz iradesine bağlıydı, fakat tüm mucizeleri O'nun dünyanın Sahibi olduğunu gösteriyordu. Yeryüzünü başlangıçta var eden, aynı yaratıcı gücü hala kullanabilir. Doğanın sıradanlığından farklı olarak mucize, Tanrı'nın yaratıcı ve sağlayan gücünün sergilenmesidir.

Matta 14:13–21 ve Paralel Bölümler

Mucizelerin arasında İsa'nın beş bin kişiyi doyurma mucizesi de son derece önemlidir. Önemli oluşu, dört Müjdede de anlatılmasından anlaşılmaktadır (Matta 14:13–21 ve paralel

Ders Yirmi İki: Dönüm Noktası

bölümler). Büyük bir bölümünde Yahudiye’de olanları ele alan Yuhanna Müjdesi bile Sinoptik Müjdelere paralellliğini koruyarak, Celile’de olanları aktarmıştır.

Bu olay Rabbimizin ününün reddedilmeye başladığı zaman, zirveye ulaştığını göstermektedir. Bundan önce bile bazıları tarafından kabul görmemişti; O’nun tanınmışlığı evrensel olmaktan uzaktı. Din bilginleri ve Ferisiler O’na karşı geldiler, kendi ev halkı tarafından bile anlaşılmadı ve hatta büyüdüğü kentte iki kez reddedildi. Fakat genellikle halkın beğenisini kazandı.

Beş bin kişiyi doyurduğu zaman, ünü doruk noktasına ulaştı. İsa kalabalıklardan ayrılıp Kefernahum Nehri’nden تنها bir yere geçti. Fakat ününden dolayı yalnız kalamadı. Yalnız kalmaya çalıştığında bile insanlar O’nun peşinden gittiler; öğretilerini dinlemek için sahip oldukları azmin sonucu olarak, hiç yiyecek veya barınacak yer hakkında düşünmüyorlardı. Ne var ki, akşam olduğunda ihtiyaçları ortaya çıktı. Fakat Rabbimiz onlara acıdı, çünkü çobansız koyunlara benziyorlardı. İlahi gücünün lütufkâr sergilenişiyle, tüm kalabalığa yetecek biçimde beş ekmek ve iki balığı bölüştürdü.

Matta 14:22–34 ve Paralel Bölümler

Beş bin kişiyi doyurduktan sonra aradığı tenhalığı buldu, dua etmek üzere dağa çıktı. Kalabalıklar gölün kıyısında kendi yollarıyla ilgileniyorlardı; var olan yegane tekneyi alan havariler, güçlü rüzgara direniyorlardı. Ancak yaklaşık gece üçte, Rabbimiz suyun üzerinde yürüyerek havarilerine doğru yaklaştı. Kuşkusuz O’na tapınıp, “Sen gerçekten Tanrı’nın Oğlu’sun” dediler.

Yuhanna 6:22–71

Bu sırada kalabalık yürüyerek Kefernahum’a gitti. İsa’nın

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

oraya onlardan önce vardığını fark edince çok şaşırdılar. Fakat maalesef şaşkınlıkları onları, hakikate ve kalıcı imana yönlendirmedi. İsa'nın onlara vermiş olduğu dünyevi ekmeğe değer veriyor, ancak ruhsal ekmeği almak istemiyorlardı. İsa, kendisinin gökten inmiş olan “Yaşam Ekmeği” olduğunu söyledi; gerçekten yaşayacak olanlar, O'nun sağlamış olduğu kurtuluş eylemini kabul edip O'ndan beslenenlerdir (Yuhanna 6:22–71).

Yahudiler bu sözü çetin buldular. Ailesini tanıdıkları İsa, nasıl olur da gökten inmiş ekmeğe olur? İsa'yı takip edenlerden birçoğu da gücenip, “bu söz çok çetin” dediler ve İsa'yı terk ettiler. Bu sefer İsa'nın ünü azalmaya başladı.

Fakat O'nunla kalan öğrenciler vardı. İsa, havariler dediği on iki kişiyi seçmişti. O, onları paydaş olmaları üzere seçti ve öğretip şifa vermek üzere zaten göreve de göndermişti. Onlara dönerek, “Siz de mi ayrılmak istiyorsunuz?” diye sordu. Sonra Petrus diğerlerinin de adına konuşarak, gerçek öğrenci ile çetin söze gücenip gidenlerin arasındaki farkı göstermiş oldu. “Rab” dedi, “biz kime gidelim? Sonsuz yaşamın sözleri sendedir.”

Sorular

1. Benzetme nedir? Kinayeden farkı nedir?
2. İsa niçin benzetmeler kullanıyordu? Müjdelerde geçen bazı benzetmeleri belirtiniz.
3. Mucize nedir? İsa niçin mucize yaptı?
4. Beş bin kişiyi doyurmanın özel amacı neydi?
5. İnsanlar niçin “Yaşam Ekmeği” konusunda gücendiler?

DERS YİRMİ ÜÇ

Mesih Olarak İsa

İsa'nın ününün azalması kesinlikle ani olmadı. Yaşam Ekmeği konusundaki tartışmadan sonra bile sık sık çevresinde kalabalıklar olduğunu görüyoruz. Ancak genel olarak o andan itibaren, Rabbimiz kendisine yakın öğrencilerine öğretmeye adama amacıyla kalabalıklardan daha sık uzaklaşır oldu.

Matta 15:21–39 ve Paralel Bölümler

Bu sefer Rabbimiz Filistin'in kuzeybatısındaki Fenike bölgesine geçti. Fenike'deyken Suriye-Fenike ırkıdan olan bir kadının kızını iyileştirdi. Bu, Pentikost'ta tüm dünyaya akacak olan zengin merhamet ırmaklarının önceden tadı-mıydı.

Fenike'de kısa süre kaldıktan sonra İsa, yeniden Ferisilerle çekişme yaşayacağı ve tekrar ilahi gücüyle büyük kalabalığı doyuracağı Celile'ye döndü. Bu sefer dört bin kişiyi doyurdu. Ayrıca şifa mucizeleri de oldu ve genel olarak Celile hizmetinin karakteristikleri devam etti.

Matta 16:13–20 ve Paralel Bölümler

Kısa sürede İsa yeniden Celile'den ayrıldı ve öğrencileriyle birlikte Celile'nin kuzeydoğusundaki Filipus Sezariyesi'ne gitti. Filipus Sezariyesi'nin yakınında Müjdenin en önemli olaylarından biri olan Petrus'un yüce beyanı gerçekleşti (Matta 16:13–20 ve paralel bölümler).

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

İsa, öğrencilerine “Halk benim kim olduğumu söylüyor?” diye sordu. Öğrenciler de, O’nu kimilerinin İlyas, kimilerinin de peygamberlerden biri olarak gördüklerini söyledi. O zaman onlara, “Siz ne dersiniz, sizce ben kimim?” diye sordu. Petrus da, “Sen Mesih’sin” yanıtını verdi (Markos 8:27–29).

Bu beyanda Petrus İsa’nın “Mesih” yani “Mesh edilmiş Olan” Kişi olduğunu bildi. Bu gerçek ilk kez burada bilinmedi. İsa henüz doğmadan O’nun Mesih olduğu Yusuf ile Meryem’e, Zekeriya ile Elizabet’e de bildirilmişti; bebek Kurtarıcıyı selamlayan çobanlara ve yıldız bilimcilerine açıklanmıştı; Vaftizci Yahya’ya bildirilmişti; Yahya’yı Şeria’da bırakıp İsa’nın ardınca giden küçük öğrenci grubuna açıklanmıştı; İsa’nın kendisi tarafından Nikodim ve Samiriyeli kadına beyan edilmişti; O’nun Mesih olduğu kötü ruhlar tarafından bile biliyordu.

İsa’nın Mesih olduğu önceden beri beyan edilmiş olsa da, Petrus’un bu beyanı hiç de olağan bir durum değildi. Öğrenciler İsa’yı Mesih olarak kabul etmelerine rağmen bu kabulün devam etmesi için kayda değer iman ve adanma gerekmektedir, çünkü İsa Yahudiler’in beklentisinde olduğu Mesih gibi değildi. Onlar, İsrail’in mesh edilmiş kralını, Tanrı’nın halkını Romalıların baskısından kurtaracak ve Yeruslaim’i dünyanın merkezi haline getirecek olan Mesih’i bekliyorlardı.

Bu tarz beklentilerin Nasıralı Peygamber tarafından gerçekleştirileceğine dair hiç ihtimal yok gibi görünüyordu. Kraliyet ihtişamı yoktu; sıradan insanlara karışmıştı, alçak-gönüllülükle yaşadı, başını koyacak bir yeri de yoktu. Siyasi Mesihliği kesinlikle reddetti. Beş bin kişiyi doyurduktan sonra insanlar O’nu alıp kral –yani Mesih kral– yapmak isterlerken, onlardan uzaklaşıp dağa kaçtı (Yuhanna 6:15). Kuşkusuz bazıları hayal kırıklığı yaşamıştır. Tüm hevesleri tamamen kaçtı. İsa, kendisine teklif edilen Mesihlik krallığıyla kesinlikle ilgilenmiyordu.

İsa’nın bu tutumuyla hevesi kaçan yalnızca kalabalıklar değildi. İsa’nın ev halkı üyeleri de anlamakta zorluk çekiyor ve hatta İsa’yı müjdeleyen Vaftizci Yahya bile bir anlığına

Ders Yirmi Üç: Mesih Olarak İsa

kuşkuya kapıldı. Muhtemelen on iki havarinin de teşviği kırılmıştı. Ancak imanları sağlamdı. Tüm hayal kırıklıklarına ve Rabbimizin kabul ettiği takdirde sahip olacağı, ancak geri çevirdiği ayrıcalıklara rağmen Filipus Sezariyesi'nde Petrus yine de "Sen Mesih'sin" diyebildi.

Peki, İsa nasıl Mesih'ti? O, İsrail ordularını Romalılara karşı savaşta yönetecek dünyevi bir kral değildi. O, öyle bir Mesih değildi. Peki, o halde neydi? İsa'nın Mesih olma kavramı neydi?

Bu soruyu tam olarak cevaplandırabilmek için Eski Antlaşma çalışmasına geri dönmek gerekmektedir. İsa, Eski Antlaşma'nın Mesih hakkındaki vaatlerinin tümünü kabul etti; reddettiği şey yalnızca vaatlerin yorumlanmasıydı.

Hatta Eski Antlaşma'da olup ve İsa'da tamamlanan o vaatler, Mesih'i Davut'un soyundan gelen Kral yapmıştır. O, Davut'un soyundandı ve Davut'un kentinde doğdu. Ayrıca İsrail'in de Kralıydı.

Yalnızca O'nun krallığı beklenenlerden çok farklı biçimde uygulanmıştı. Eski Antlaşma'da, İsa'nın tamamlamış olduğu daha başka özellikler de var. İsa yalnızca Davut'un oğlu değil, aynı zamanda İnsanoğluydu. İsa'nın kendisi için seçmiş olduğu "İnsanoğlu" unvanı, İsa'yı ilahi doğasından koparıp insani doğaya indirgemez. Aksine bu unvan, apaçık biçimde Daniel 7:13'teki muazzam görümden alınmıştır; burada "insanoğluna benzer biri" göğün bulutlarıyla gelen ve Tanrı'nın huzurunda olan şekilde temsil edilir. Bu nedenle burada İsa'nın insani zayıflığı değil, O'nun Egemen ve Yargıç olan üstünlüğü gösterilir.

İsa'nın yeryüzündeki hizmetinde en az kullandığı unvanın Mesih olması şaşırtıcı değildir, çünkü İnsanoğlu unvanının İsa'nın uzak durmak istediği siyasi bir çağrışımı yoktu. Bu unvan, yalnızca "Vahiysel" olarak adlandırılan kitapları okuyan çevreler tarafından bilinmekteydi. Bu kitaplarda, Daniel ve diğer Eski Antlaşma peygamberliklerinin temelinde Mesih, siyasi bir kral değil, ancak göksel doğaüstü

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

bir kişi olarak tasvir edilmektedir. Bu nedenle bu unvan, Mesih'in yüce karakterini diğer bazı unvanların etrafında toplanan tehlikeli siyasi birleşmeler olmadan tanımlamak için uygundu.

Gerçekten de bir süreliğine, Celile hizmetinin başlangıcında Rabbimiz, Mesih unvanını bir şekilde arka planda saklıyordu. Mesihliğin herkese duyurulması sahte, dünyevi umutlarla siyasi bir devrime neden olabilirdi. Kendisini yeniden Mesih olarak ilan etmeden önce, Rabbimizin kendisinin nasıl bir Mesih olduğunu, öğretisi ve örneği ile açıkça ifade etmesi ve Krallığını kurmadan önce Krallığın bu dünyadan olmadığını göstermesi gerekiyordu. Fakat O, başlangıçtan beri Mesih ve Kraldı ve Mesihliği başlangıçtan beri biliniyordu.

Sorular

1. İsa'nın Mesih olduğunu tanımlayan bazı unvanları belirtiniz ve anlamlarını açıklayınız. İsa'ya atfen "İnsanoğlu" unvanı, İsa'dan başka birisi için kullanılmış mıdır?
2. Petrus'un beyanının önemi neydi?
3. İsa'nın ünü daha sonra niçin azaldı?

DERS YİRMİ DÖRT

Çarmıhın Önceden Bildirilmesi

Petrus'un Filipus Sezariyesi'ndeki beyanı, İsa'nın Petrus'a bereketleneceğini söylediği imanın zaferiydi. Tanrı'nın vahyiyle Petrus, İsa'nın krallık onurunu geri çevirmesiyle yaşadığı hayal kırıklığını aşabildi. Fakat bir sonraki iman sınaması yakında gelecekti.

Matta 16:21–28 ve Paralel Bölümler

Petrus'un İsa'nın Mesih olduğunu bilmesinden sonra, Rabbimiz öğrencilerine Mesihliğinin ne anlama geldiğini daha fazla öğretmeye başladı (Matta 16:21–28 ve paralel bölümler). Mesihliğın, dünyevi anlamda onurlandırılmak ve Celile'deki alçakgönüllü yaşam tarzını sürdürmek değil, ancak ölüm acısı çekmek olduğunu söyledi. Bu öğretı Petrus'un kaldırabileceğinden fazlaydı. Petrus, "Tanrı korusun, ya Rab! Senin başına asla böyle bir şey gelmeyecek!" dedi. Tanrı'nın iradesine karşı böylesine bir isyanda İsa, gökten gelen bir sesin O'nun Mesih olduğunu ilan ettikten hemen sonra gelen denenmeyi –Mesihlikten gelen gücü kendi dünyevi görkemi için kullanması ile ilgili– fark etti. Ve her zaman olduğu gibi denenmeyi aşmayı başardı. İsa, "Çekil önümden, Şeytan!" dedi, "Bana engel oluyorsun. Düşüncelerin Tanrı'ya değil, insana özgüdür."

Böylece İsa bizler uğruna bu dünyaya gelme amacıyla, acı çekme yolunda ilerlemeye hazırđı. Ve gerçek öğrencilerini de, kendisini bu yolda takip etmeleri üzere çağırdı. Fakat tüm acının sonunda, Petrus'un görmüş olduğu yüce görkemden

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

daha yücresi gelecekti ve hemen o anda, görkem harika bir biçimde önceden anlaşılır oldu.

Matta 17:1–13 ve Paralel Bölümler

Filipus Sezariyesi'ndeki olaydan altı gün sonra, Rabbimiz üç yakın öğrencisi; Petrus, Yakup ve Yuhanna'yı yanına alıp yüksek bir dağa çıktı — kuşkusuz azametli Hermon Dağı'nın yamaçlarına çıkmışlardı. O'nun görünümü, onların gözü önünde değişti (Matta 17:1–13 ve paralel bölümler); “Yüzü güneş gibi parladı, giysileri ışık gibi bembeyaz oldu.” Yanında Musa ve İlyas belirdi, O'nunla konuşuyorlardı. Ve konuştukları konu o an için biraz tuhaftı. İsa'nın Krallık görkemlerinden değil, O'nu Yeruşalim'de bekleyen “ayrılışından” konuşuyorlardı (Luka 9:31). “Ayrılıştan” kasıt sadece diriliş ve göğe alınış değil, ancak aynı zamanda çarmıha geriliştir. Görünümünün değişmesindeki parlayan ışık bile çarmıha işaret ediyordu.

Matta 17:14–20 ve Paralel Bölümler

Dağdaki görkemli deneyimden sonra, Rabbimiz hemen insan mutsuzluğunun ölçüsüzlüğü ile karşılaştı (Matta 17:14–20 ve paralel bölümler). Fakat ani değişim karşısında afallamadı. Dağdan inerken, aşağıda, “yere düşüren ve ağızından köpükler saçtıran” cine tutsak bir erkek çocuğunu gördü. Görkem değişimindeki parlamanın aksine, buradaki görüntü son derece can sıkıcıydı. Çocuğun durumundan daha teşvik kırıcı olan şey ise öğrencilerin güçsüzlükleriydi. Cini kovmaya çalışsalar da, başarılı olamadılar; güçleri olmadığı için değil, imansızlıklarından dolayı başaramadılar. Çocuğun babasının da imanı eksikti. Adam, “İman ediyorum, imansızlığımı yenmeme yardım et!” dedi. İsa, onun ve öğrencilerinin imansızlığını yenmelerine yardım etti. Kötü ruhu azarladı ve çocuk iyileşti.

Bu sırada İsa bir kaç kez kendi ölümüyle ilgili peygamber-

Ders Yirmi Dört: Çarmıhın Önceden Bildirilmesi

liği tekrarladı. Golgota'daki trajedi, O'nun haberi olmaksızın gerçekleşmedi. Bizler uğruna bile bile ölüme gitti.

Matta 18:1-6 ve Paralel Bölümler

Çarmıhın gölgesinin yollarda olduğu bu derece önemli günlerde bile öğrenciler, karakterlerindeki ufak tefek şeyleri aşmayı başaramadılar. İsa onlara ölüme doğru gittiğini söylediğinde, Göklerin Krallığında hangisinin daha büyük olacağını kendi aralarında tartışmaya başladılar. Dolayısıyla Krallığın gerçek doğası fikrinden ne kadar uzak olduklarını göstermiş oldular. Eğer Krallık böyle adamların öncülüğünde geliyecekse, öncelikle onlarda değişimin olması gerekmektedir. O değişim, göreceğimiz üzere Pentikost gününde gerçekleşecektir. Fakat şimdi öğrencilerdeki ufak tefek şeylerle uğraşma ve dünyevi düşünce tarzı, Rabbin acılarını katlamıştı. Yeryüzündeki arkadaşlarıyla yakın ilişkiye rağmen ihtişamda onlardan üstündü.

Filipus Sezariyesi'nin yakınlarında gerçekleşen görünüm değişmesi ve benzer olaylardan sonra, Rabbimiz Celile'ye döndü. Ancak görünüşe göre Celile hizmeti kalıcı değildi. Yakında O'nun Samiriye'den geçerek, Yahudiye'de ve Şeria Irmağı'nın doğusundaki Perea isimli bölgede hizmet edeceğini göreceğiz. İsa'nın hizmetinin bu kısmı, Matta ve Markos'ta sonraki döneme dair önemli bilgiler verilse de, özellikle Luka ve Yuhanna Müjdelerinde kayda alınmıştır. Dönemin genel karakteristiği çarmıh beklentisiyle ilgilidir. İsa, yeryüzüne gelme amacını gerçekleştirmek üzere yüzünü Yerusolim'e çevirmeliydi.

Luka 10:1-24; Yuhanna 5. Bölüm

Dönemin başlangıcında İsa yetmiş öğrencisini, ziyaret etmek istediği kentlere ve köylere halkı hazırlamaları için

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

gönderdi. Yetmişler, İsa'nın gücünden bir şeylere sahiptiler; cinlerin onlara boyun eğdiklerini sevinçle bildiriyorlardı.

Aynı dönem boyunca İsa'nın tapınak şenliğinde, Yerusolim'de olduğunu görüyoruz. Celile hizmeti döneminde bile İsa en az bir kere, Yahudi şöleni sırasında Yerusolim'e gitmişti ve Beytesta havuzunun yanındaki adamı iyileştirmesiyle, kişiliğinin gerçek doğasını ve Baba Tanrı'yla olan ilişkisini ortaya koymuştu (Yuhanna 5. bölüm). Daha sonraki, yani şu an baktığımız dönemde, aynı öğreti devam etmektedir (7. ve 8. bölümler).

Matta 11:27 ve Paralel Bölümler

İsa'nın, kişiliğinin doğasını ortaya koyması ile ilgili gerçekler, özellikle Yuhanna Müjdesinde verilmektedir, ancak Yuhanna Müjdesinde tam olarak ortaya konulan şey tüm Sinoptik Müjdelerde belirtilmiştir ve bu gerçekler Matta 11:27 ve Luka 10:22'de, Yuhanna'da olduğu gibi açık biçimde aktarılmıştır. O'nun kendi öğretisine esasen, İsa'nın Baba Tanrı ile olan ilişkisi, dünyadaki herkesin Tanrı'yla olan ilişkisinden tamamen farklıdır. Rabbimiz, Tanrı olduğunu en açık biçimde beyan etmiştir. “Ben ve Baba biriz.” Tüm Müjdeler, Yuhanna Müjdesi de Sinoptik Müjdelerden geride kalmayarak, İsa'nın insanlığını tanıtır. Fakat aynı zamanda tüm Müjdeler, O'nun Tanrılığını da ortaya koyarlar. Müjde öğretisinin özetine göre O, “Tanrı ve insandır; tek kişide bulunan iki ayrı doğaya sahiptir.”

Sorular

1. Petrus'un büyük açıklamasından sonra gelen iman denemesi neydi?
2. İsa'nın görünümünün değişmesinin anlamı nedir?
3. O olaydan sonra ne oldu?
4. Tapınak şöleni boyunca İsa'nın neler öğrettiğini açıklayınız (Yuhanna 7—8. bölümler). Bu öğreti nasıl kabul edildi?

Ders Yirmi Dört: Çarmıhın Önceden Bildirilmesi

5. Yetmişlerin görevini açıklayınız ve Onikilerin önceki göreviyle karşılaştırınız.

DERS YİRMİ BEŞ

Son Yolculuklar

Yuhanna 9. Bölüm

Yirmi beşinci ders boyunca ele alınan İsa'nın hizmetinin son kısmı boyunca, İsa halka en güzel benzetmelerle seslendi. Onlardan birçoğu, İyi Samiriyeli ve Kaybolan Oğul gibi olanları, yalnızca Luka tarafından kayda alınmıştır. Aynı dönemde Yuhanna Müjdesinde bir önceki bölümde sözü edilenlerin üstüne, İsa'nın dikkate değer öğretisi de aktarılmıştır. Bu öğretinin bir kısmı, doğuştan kör olan adamın iyileştirilmesiyle başlamıştır (Yuhanna 9. bölüm). Şabat gününde gerçekleşmiş olan bu mucize Ferisiler tarafından ciddi itiraz ile karşılandı. Onlara cevaben Rabbimiz, koyun ağılına giren hırsız veya karşı karşıya kaldıkları ilk tehlikede koyunları bırakıp kaçan ücretli çobanlara benzer önderler ile koyunları uğruna canını vermek isteyen iyi çoban arasındaki farka işaret etti. İyi çoban, İsa'nın ta kendisiydi ve yakında kendi hayatını feda edecekti.

Yuhanna 11:1-53

Son olarak İsa'nın Yahudiye ve Perea'daki muhtelif yolculuklarından sonra Rabbimizin en göze çarpan mucizesi, Yerusâlim'in yakınlarındaki Beytanya isimli küçük bir köyde gerçekleşti (Yuhanna 11:1-44). Beytanya'da İsa; iyi tanıdığı Lazar isimli bir adam, kız kardeşleri Marta ve Meryem'le birlikte kalıyordu. İsa Perea'dayken Lazar hastalandı ve

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

hastalığının sonucunda da öldü. Lazar'ın ölümünün dördüncü gününde, İsa Beytanya'ya geldi. Marta O'nu karşıladı; Meryem, kız kardeşi İsa'nın geldiğini söyleyinceye dek evde yas tutmaya devam etti. Sonra o da Rabbi karşılamaya gitti. İsa, onun ve arkadaşlarının kaybettikleri dostları için ağladıklarını görünce, onlarla birlikte ağladı. Ancak yalnızca aynı acıyı duymaya değil, aynı zamanda yardım etmeye de gücü vardı. Kız kardeşlerle mezara doğru gittiklerinde taşın kenara çekilmesini buyurdu, dua etti ve yüksek sesle, "Lazar, dışarı çık!" dedi. İsa'nın sözüyle ölü adam mezardan dışarı çıktı. İsa, ölüm ve mezarın Hâkimiydi.

Rabbimizin ölüyü diriltmesi ilk kez olmuyordu. Celile'deyken, Yair'in kızını ve Nain'deki dulun oğlunu diriltmişti. Fakat Lazar'ın diriltilmesi özellikle önemliydi; yalnızca Yuhanna Müjdesinde son derece etkili biçimde aktarıldığı için değil, ancak aynı zamanda Yeruşalim'deki badireyi hızlandırmaya yaradığı için önemliydi. Sadukiler ve Ferisiler artık harekete geçmişlerdi. İsa tarafından başlatılmış hareket, endişe verici oranlara ulaşmıştı. Eğer izin verilseydi, büyük tehlikelere neden olabilirdi. Romalılar bunu bir isyan olarak algılayıp Yahudi ulusunu yok edebilirlerdi ve bundan korkuluyordu. Yahudi önderler arasındaki bölünmüş gruplar, Celile'den gelmiş garip Peygambere karşı gittikçe daha fazla birleşiyorlardı.

Yuhanna 11:54

Kısa süreliğine badire ertelendi. Rabbimiz Yahudiye'den ayrılıp, Efrayim adı verilen yakındaki çöle gitti. Hayatının bu döneminde de O'nu Şeria'nın ötesinde Perea'da görüyoruz. Perea'da geçirdiği zamanlarda, Sinoptik Müjdelerin de içerdiği boşanma ile ilgili öğretisi (Matta 19:3–12 ve paralel bölümler), genç zengin yöneticiye söylediği sözler (16–30. ayetler ve paralel bölümler) ve Üzüm Bağı benzetmesi (Matta 20:1–16) bulunmaktadır.

Ders Yirmi Beş: Son Yolculuklar

Luka 19:2–10

Ne var ki, çok geçmeden İsa son kez Yerus alim'e gitti. Yolda, Şeria Vadisi'ndeki Eriha'dan geerirken, iki k r adamı iyileştirdi ve vergi görevlisi Zakkay'ın iman etmesini sağladı. Zakkay'ın iman etmesi İsa'nın yaptığı hizmete uygundu. Mesih'in döneminde vergi görevlileri diğer Yahudiler tarafından hep hor görülürdü. Onlar baskıcı Romalılar ile iŐbirliėi yapıyorlardı ve Şüphesiz birçoğu da insanları gasp ettiklerinden dolayı suçluydu. Özellikle Ferisiler onları, yasanın gerçek uygulayıcısının yakınlık kurmaması gereken en alt sınıf insan olarak görüyorlardı. Ancak İsa'nın kurtariŐ eyleminde sınır yoktu. Hiçbir günaha –ister vergi görevlisinin, isterse de Ferisi'nin olsun– göz yummuyordu. Fakat iman edecek olanları günahlarından kurtarmak istiyordu. Sağlam- ların değil, hastaların hekime ihtiyaı olduğunu söylemiŐti. İnsanoğlu, “kaybolanı arayıp kurtarmak için geldi.”

Yuhanna 11:55—12:1

Eriha'daki uzun süren uėraŐlardan sonra, Rabbimiz nihayet Yerus alim'den yaklaşık   kilometre uzaklıktaki Beytanya köyüne, Fısıh'tan altın gün önce vardı. armıha gerilene kadar kalan zaman boyunca İsa, her sabah kente girdi ve geceyi Beytanya köyünde geçirdi.

Matta 26:6–13 ve Paralel Bölümler

Beytanya'ya vardıktan kısa süre sonra İsa, c zamlı Simun'un evinde sofrada otururken, Lazar'ın kız kardeşi Meryem tarafından başına yağ sürüldü (Matta 26:6–13; Markos 14:3–9; Yuhanna 12:2–8). Bu olay, bir süre önce günahkâr bir kadının tarafından İsa'nın başına yağ sürülme- siyle karıŐtırılmamalıdır (Luka 7:36–50). Öğrenciler israftan dolayı söylenmeye başladılar. O değerli yağın pahalıya

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

satılabileceğini ve parasının yoksullara dağıtılabileceğini söylediler. Onikilerden biri olan Yahuda İskariot, bundan özel bir nedenden dolayı memnun değildi; onun yoksulları bahane etmesinin nedeni yalnızca açgözlülüğüydü. Para çantası Yahuda'daydı ve yağ satılırsa, parası çantaya konulacak ve böylece o da o paradan çalabilecekti. İster kötü amaçla yapılan, isterse de kadındaki doğru ruhu yanlış anlama sonucu doğan söylenme olsun, hepsi Rab tarafından azarlandı. İsa, kadının o güzel kokulu yağı gömülmeye hazırlamak için bedenine boşalttığını söyledi. Çarmıha gerilmeden hemen önce, gerçek öğrencilerin yakında ölecek olan Kurtarıcıya hissedilen sevginin taşkınlığından doğan eyleme karşı söylenecek vakitleri yoktu.

Matta 21:1–11 ve Paralel Bölümler

Beytanya'daki akşam yemeğinden sonraki gün, yani Yahudi Şabatından sonraki gün, Yahudilerin ilk bahar ayı olan Nisan ayının dokuzuncu günü, Rabbimiz Yerusolim'e girdi (Matta 21:1–11 ve paralel bölümler). Girişi çok zaferliydi; İsa kalabalıklar tarafından Mesih, İsrail'in vaat edilmiş Kralı olarak kabul ediliyordu. Kente giriş biçimi bile Zekeriya 9:9 ayetindeki peygamberliğe uygundu. İsrail'in vaat edilmiş Kralı nihayet geldi. Kalabalıklar yola palmiye yaprakları sererek "Davut oğluna hozana!" diye haykırıyorlardı.

Sorular

1. Perea, Eriha, Beytanya, Efrayim neredelerdi? Bu derste belirtilmiş yerleri haritada gösteriniz.
2. İsa'nın yeryüzündeki hizmetinde diriltmiş olduğu ölülerin kim olduklarını yazınız. Bu olaylar hangi Müjdeslerde gerçekleşti?
3. Lazar'ın diriltilmesini bilhassa mühim kılan şey nedir?
4. Yalnızca Luka Müjdesinde İsa'nın kullandığı benzetmeleri yazınız.

DERS YİRMİ ALTI

Tapınaktaki Öğreti

“Rabbin adıyla gelene övgüler olsun” diye haykıran kalabalığa ve bu kalabalığın İsa Yerus̄alim’e girdiği anda yarattığı coşkuya rağmen İsa ölüme gittiğini ve Yerus̄alim’in yakında Kralına sırt çevireceğini biliyordu. Luka Müjdesinde şöyle yazılmıştır: “İsa Yerus̄alim’e yaklaşıp kenti görünce ağladı. ‘Keşke bugün sen de esenliğe giden yolu bilseydin’ dedi. ‘Ama şimdilik bu senin gözlerinden gizlendi.’” (Luka 19:41).

İsa’nın Tapınağın olduğu bölgeye girdiği Pazar günü saat çok geç olmuştu. Bu nedenle çevresinde dolanmaktan başka hiçbir şey yapmadı ve on iki öğrencisiyle birlikte Beytanya’ya döndü (Markos 11:11).

Matta 21:12–19 ve Paralel Bölümler

Ne var ki, Pazartesi fikir ayrılıkları başladı. Rabbimiz kente girerek, hizmetinin başında yaptığı gibi tapınaktaki alıcıları ve satıcıları kovdu. Birkaç yıl önce onları azarlamasının kalıcı bir etkisi olmamıştı. Fakat İsa, Tanrı’nın evini ticarethaneye çevirenleri azarlamaktan çekinmiyordu. Doğal olarak yöneticiler öfkeleniler. Ancak halkın beğenisi, onların nefretini duraksattı. Kente giderken İsa yolda yalnızca yaprakları olan bir incir ağacı gördü ve “Artık sonsuza dek sende meyve yetişmesin” dedi. Rabbimizin niyetlerini tam olarak anlayamıyoruz, ancak en azından olay sonrasında incir ağacı aracılığıyla imanın sınırsız gücüne işaret etti. Öğrencilere, imanda dua etmeleri gerektiği söylendi. İsa’nın dediğine göre onların duaları sevgide olmalıydı; kendi bağış-

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

lanmaları için Baba'ya dua ederken, içlerinde bağışlamama ruhunu barındırmamalıydılar.

Bir sonraki gün, Salı günü öğretim günüydü. Rabbimiz gününü tapınakta geçirerek, düşmanlarının saldırılarını izledi. Ve her soruya verecek bir cevabı vardı; düşmanlarının hileli soruları, aldıkları cevapta azarlama olarak kendilerine geri geliyordu.

Matta 21:23–32 ve Paralel Bölümler

Rabbimiz öncelikle, bir gün öncesinde temizlemiş olduğu Tapınağın yetkilileri tarafından sorguya çekildi (Matta 21:23–32 ve paralel bölümler). Kendisine sorulan soruya, soruyla cevap verdi: “Yahya'nın vaftiz etme yetkisi nereden geldi, Tanrı'dan mı, insanlardan mı?” Baş kâhinler ve önderler cevap veremediler. İlahi yetkiyi içtenlikle arayan kimse yoktu. Fakat İsa onları susturmakla yetinmedi. Ayrıca, olumlu biçimde, Yahya tarafından onlara gelmiş olan Tanrı sözünü kabul etmeme günahlarına da ithafta bulundu.

Matta 21:33–46 ve Paralel Bölümler

İsa'nın Bağ Kiracıları benzetmesiyle yaptığı azarlama daha da iğneleyici oldu (Matta 21:33–46 ve paralel bölümler). Üzüm bağına kötü kalpli bağcılara emanet etti. Fakat bağın mahsulünü bağ sahibine verme sırası gelince, önce bağ sahibi tarafından gönderilen köleleri ve son olarak oğlunu da öldürdüler. Baş kâhinlerin ve Ferisilerin başka açıklamaya ihtiyaçları yoktu; muhtemelen her ne olursa olsun bu benzetmenin kendileri için söylendiğini anladılar. Aslına bakılırsa, İsa sözün kimlere ithafen olduğunu apaçık belli etmişti. Şöyle dedi: “Tanrı'nın Egemenliği sizden alınacak ve bunun ürünlerini yetiştiren bir ulusa verilecek.”

Ders Yirmi Altı: Tapınaktaki Öğreti

Matta 22:1–14

İsa, halkın kötü huylu önderlerine ve isyankâr halkın kendisine ithafen Dügün Şöleni benzetmesini anlatıyor (Matta 22:1–14). Şölene davet edilenler gelmekten imtina ettiler; fakat kralın sarayı, yol kavşaklarında bulunup getirilen insanlarla doldu. Yani Antlaşma halkı olan Yahudiler ilahi daveti reddettiler, horlanmış diğér uluslar ise kabul ettiler.

Matta 22:15–40 ve Paralel Bölümler

Yöneticiler İsa'yı derhal öldürmek istediler; ancak halktan korkuyorlardı. Böylece O'nu kendi sözleriyle tuzağa düşürmeye çalıştılar. Önce Ferisiler ve Hirodes hanedanlığının yanlıları gelerek, Sezar'a vergi verme konusunda bir soru yönelttiler (Matta 22:15–22 ve paralel bölümler); sonra, dirilişe inanmayan dünyevi asiller olan Sadukiler, diriliş doktrininin saçma olduğunu gösterme amacıyla geldiler (23–33. ayetler ve paralel ayetler) ve en son, Yasanın en büyük buyruğu hakkında sorusu olan bir Ferisi geldi (24–40. ayetler ve paralel ayetler). İsa'nın onların her biri için harika, derin cevapları vardı. Ancak sanki öğrenme isteği, yalnızca son gelen kişide vardı. İsa ona, "Sen Tanrı'nın Egemenliği'nden uzak değilsin" dedi (Markos 12:34).

Matta 22:41–46 ve Paralel Bölümler

Kendisine sorulan tüm sorulardan sonra bu sefer Rabbimiz onlara bir soru sordu. Şöyle dedi: "Davut O'ndan Rab diye söz ettiğine göre, O nasıl Davut'un Oğlu olur?" Böylelikle İsa, inandıklarından daha yüce bir Mesihlik kavramını onlara tanıtmış oluyordu. Mesih gerçekten de Davut'un Oğluydu, ancak yalnızca Davut'un Oğlu değildi (Matta 22:41–46 ve paralel bölümler).

Görünen o ki aynı gün, Rabbimiz dikkatleri bağış kutusuna minasını atan yoksul dula çekiyor. Tanrı'nın gö-

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

zünde armağanın miktarı değil, ancak veren kişiye neye mal olduğuyula alakalıdır (Markos 12:41–44 ve paralel bölümler).

Matta 23. Bölüm

Son olarak, yine aynı unutulmaz Salı günü, Rabbimiz açıkça din bilginleri ve Ferisilerin şekilciliğini ve ikiyüzlülüğünü kınadı (Matta 23. bölüm). Bazı Greklerin İsa'yı görmek istemeleri de muhtemelen aynı gün olmuştu (Yuhanna 12:20–21) — bu da diğer uluslardan olan insanların Kiliseye dirilişten sonra dâhil olacaklarının önceden anlaşılmasıydı. İsa'nın Grekleri nasıl kabul ettiği tam olarak söylenmemiştir, ancak o anın asıl önemi, İsa'nın mesajını doğrulayıcı nitelikte göklerden gelen ilahi sestir.

Matta 24—25. Bölümler

Aynı gün İsa Tapınaktan ayrılıp Beytanya yolunda bulunan Zeytin Dağı'na çıktığında, öğrencilerine Tapınağın yıkılışından ve dünyanın sonundan bahsetti (Matta 24. bölüm ve paralel bölümler). Tanrı'dan başka hiç kimsenin, dünyanın son gününün ne zamanını bilmediğini söyledi ve Tanrı'nın insanlardan beklediği şey, ayık ve uyanık olmalarıydı. Ayık ve uyanık olma görevini, On Kız (Matta 25:1–13) ve Emanet Para (14–30. ayetler) benzetmeleriyle açıklamıştır. Sonra da Rabbimiz, Tanrı'nın korkunç yargısını resmederek, kötülerin iyilerden ayrı tutulacağını söylemiştir (31–46. ayetler).

Sorular

1. Zeytin Dağı neredeydi? Beytanya ile Yeruşalim'deki Tapınak arasındaki yolu açıklayınız.
2. İsa'nın Tapınağı temizlediği iki olayı karşılaştırınız.
3. İsa, Vaftizci Yahya hakkında hizmetinin hangi evrelerinde bahsetmiştir?
4. Son Salı günü İsa'ya sorulan tüm soruların ve O'nun

Ders Yirmi Altı: Tapınaktaki Öğreti

verdiği tüm cevapların taslağını çıkartınız.

5. İsa'nın din bilgileri ve Ferisilere karşı söylediği "vay"lar nelerdi?
6. Diğer uluslardan insanlar İsa'yı görmeye geldikleri zaman onlara ne dedi?

DERS YİRMİ YEDİ

Çarmıha Gerilme

Matta 26:1–5,14–16 ve Paralel Bölümler

Çarmıha gerilişin öncesindeki Çarşamba günü, baş kâhinler ve Yahudilerin önderleri İsa'yı nasıl öldürebileceklerine dair bir toplantı düzenlediler. Eğer ünlü bir öğretmeni Yerusâlim'e şölen ve Fısıh için gelen kalabalıkların önünde hapsederlerse, arbede yaşanabilirdi. Bu nedenle İsa'nın düşmanları öncelikle Fısıh Bayramı geçene kadar beklemeyi uygun gördüler. Fakat yaşadıkları bu zorlukta onlara İsa'nın arkadaşlarından biri yardım etti. On iki havariden biri olan Yahuda İskariot hainliği kanıtlatmış bir kişiydi. Kendisine otuz gümüş verileceği sözünü alan Yahuda, İsa'nın kalabalıklardan uzaklaşacağı anı kollamaya başladı. Öyle ki, O'nu düşmanlarının eline teslim edebilsin (Matta 26:1–5,14–16 ve paralel bölümler).

Matta 26:17–19 ve Paralel Bölümler

Tam bu sırada, Perşembe günü, İsa havarilerle birlikte Fısıh kutlaması düzenledi. Fısıh şöleni, İsrail'in Mısır'dan çıkışını ve özellikle Mısırlıların ilk doğan erkek çocukları ölürken, İsraili çocukların sağ kalışını anımsatan bir şölendi. Şölen, ilkbaharın ve Yahudi takviminin birinci ayı olan Nisan'ın 14'ü akşam kutlanmaya başlanırdı. Yahudi hesaplamalarına göre 14 Nisan akşamı, 15 Nisan'ın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. O andan başlayarak, şölen yedi

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

gün boyunca devam ederdi ve o sırada hiç mayasız ekmek yenilmezdi. Şölenin ilk ve en mühim eylemi, 14 Nisan akşamında Fısıh kuzusunu yemekti.

Fısıh yemeği, İsa ve havarileri tarafından 14 Nisan Perşembe akşamı kutlandı. Ve şölen Hristiyanlık çağında da kutlanmaya devam ediyor. Semboller değişti; Fısıh kuzusu yemek yerine, ekmek yenilip şarap içiliyor. Ancak Fısıhın temel anlamı değişmemiştir; Fısıh da Rabbin Sofrası da Mesih'in kefarete eylemine işaret ederler. Fısıh kuzusu, dünyanın günahları uğruna ölecek olan Tanrı'nın Kuzusuna delalet eder; ekmek ve şarap Mesih'in bizler uğruna parçalanmış bedenini ve günahlarımızın bağışlanması için akıtılan kanını simgeler. Böylece Fısıhta simgelenen peygamberlik, Rabbin Sofrasında anma olarak sembolize edilir. Ve o akşam Rabbimiz, yeni çağın başlangıcı için sembollerini değiştirdi; çünkü Tanrı Kuzusu bir kez kurban olarak sunulacak ve diğer kurbanlar ortadan kalkacaktı.

Matta 26:20–35 ve Paralel Bölümler

İsa, üst kattaki odada havarilerini bir araya topladı (Matta 26:20 ve paralel bölümler). Sonra öğrenciler arasında hangisinin daha üstün olacağı ile ilgili acınası bir tartışma çıktı (Luka 22:24–30). Rabbimiz hepsini böylesine ölçsüz hedefleri olduğu için azarladı ve havarilerin ayaklarını yıkayarak onlara alçakgönüllülük dersi verdi (Yuhanna 13:1–20). Hain Yahuda İskariot, havarilerin de olduğu (Yuhanna 13:21–35 ve paralel bölümler) Rabbin Sofrasının ortamını terk etti (1. Korintliler 11:23–25; Matta 26:26–29 ve paralel bölümler). Sonrasında Petrus'un inkârı önceden bildirildi; horoz iki kez ötmeden, Petrus Rabbi üç kez inkâr edecekti.

Yuhanna 14—17. Bölümler

Çok geçmeden, yalnızca Yuhanna Müjdesinde aktarılmış İsa'nın en değerli öğretilerinden bazılarını okuyoruz

Ders Yirmi Yedi: Çarmıha Gerilme

(Yuhanna 14—17. bölümler). Rabbimiz, tamamlamak üzere yeryüzüne geldiği amacından ve Kutsal Ruh'un gücünü aldıktan sonra havarilerin yeryüzünde yapmaları gerekenlerden bahsetti. İsa'nın kurtaran işinin anlamı, gerçekleşinceye dek tam olarak açıklanmadı. Ve açıklanışı da, Kutsal Ruh'un havariler aracılığıyla konuşmasıyla yapılacaktı.

Matta 26:36–46 ve Paralel Bölümler

Hep birlikte ilahi söyledikten sonra Rabbimiz on bir havarisiyle Yeruşalim'in dışında, Zeytin Dağı'nın bayırlarındaki Getsemani Bahçesi'ne geçtiler (Matta 26:36–46 ve paralel bölümler). Orada, günahlarımızın cezasının ödeneceği gelecek saat için duada güç istedi. Havariler, O'na acılarında hiç yardımcı olmadılar; Petrus, Yakup ve Yuhanna O dua ederken uyuya kalmışlardı. Ancak Baba Tanrı, O'nun duasını işitti.

Matta 26:47—27:1

Kısa süre sonra, ihanet eden kişi tapınak nöbetçileriyle gelip İsa'yı tutuklattı (Matta 26:47–56 ve paralel bölümler). Aynı akşam, baş kâhin Kayafas'ın kayın pederi olan Hananya'nın evinde Tutuklu O'lanın gayriresmi sorgusu vardı (Matta 26:57–58,69–75 ve paralel bölümler). O anda, Petrus ve kuşkusuz Dördüncü Müjdenin yazarı, Zebedi'nin oğlu Yuhanna olan, ancak ismi saklı olan “diğer öğrenci” eve girdiler. Orada Petrus Rabbi üç kez inkâr etti.

Ertesi sabah, Yahudilerin yüksek mahkemesinde daha resmi bir toplantı düzenlenecekti (Luka 22:66–71 ve paralel bölümler). Bu toplantının amacı, Hananya'nın evinde gerçekleşmiş gayriresmi sorgunun sonuçlarını teyit etmektir. Ancak her iki toplantı da usullerin dışındaydı. Mahkeme daha öncesinde sorgulamayı yapmaya karar vermişti; is-

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

ter hukuki ister başka bir yolla İsa'nın ölümüne mahkum edilmesini talep etmişti. Düşmanlarıyla yüzleştiği zaman Rabbimiz açıkça Tanrı'nın Oğlu Mesih olduğunu beyan etti. Bu cevap, ithamcılarını yeterince memnun etmişti. İsa, küfür etme suçuyla yargılandı.

Matta 27:2–56 ve Paralel Bölümler

Ne var ki, yüksek mahkemenin ölüm cezası verebilecek yetkisi yoktu. Bu nedenle İsa idam edilmeden önce yüksek mahkemenin kanıtları, Romalı vali Pilatus tarafından onaylanmalıydı. Pilatus ilk önce Yahudilerin talebine boyun eğmedi; çünkü İsa'da ölümü hak edecek suç bulamadı (Yuhanna 18:28–38 ve paralel bölümler). Tereddütte kalan Pilatus, İsa'yı sorgulanması amacıyla Celile tetrarkı ve o sırada Yeruşalim'de bulunan Hirodes Antipa'ya gönderdi (Luka 23:6–12). Ancak o sorgudan da belirleyici bir sonuç çıkmadı.

Sonunda Pilatus, daha evvel vermiş olduğu karara rağmen Yahudi önderlerin sıkıştırmalarından ve bir zamanlar onurlandırdıkları Kişiye karşı gelen kalabalıkların bağırışlarına boyun eğdi (Matta 27:15–30 ve paralel bölümler). Pilatus İsa'yı, Yahudilerin ellerine teslim etti. Ne var ki, idamdan önce Tutuklu Kişi, Romalı askerler tarafından gaddarca kırbaçlandı ve alaya maruz kaldı. Pilatus'un, İsa'yı düşmanlarının gazabından son koruma çabası da boşa gidince (Yuhanna 19:4–16), Rabbimiz çarmıha gerilmek üzere kente götürüldü (Luka 23:26–33 ve paralel bölümler).

Tutuklu Kişi ilk önce gerileceği çarmıhı taşımaya mecbur edildi, ancak gücü tükenince çarmıhı Kirineli Simun adında bir adama taşıttılar. Yeruşalim'deki kalabalıklar Tutukluyu izlediler ve özellikle bazı kadınlar ağıt yaktılar. Sonunda idamın gerçekleşeceği yere geldiler. Yerin adı "Golgota" veya Latince tercümesindeki ismi "Kafatası" idi. Rabbimizi orada çarmıha gerdiler (Matta 27:33–56 ve paralel bölümler).

O'nunla birlikte iki hırsız da çarmıha gerildi ve biri son anda tövbe edip kurtuluşa erişti. Müjdelerde İsa'nın çarmıhta

Ders Yirmi Yedi: armıha Gerilme

söylediği birçok şey yazılmıştır. Ölüm anında “Tamamlandı!” diye haykırdı (Yuhanna 19:30). Bu sözün anlamı açıktır: Rabbimizin dünyaya geliş amacındaki eylemi, nihayet tamamlanmıştı. Görkem Rabbi tüm imanlıları günahlarından arındırmak üzere öldü. Günahın adil cezası, Günahsız Olan tarafından taşındı.

Sorular

1. İsa'nın çarmıha gerilmeden önceki akşam verdiği öğretiyi özetleyiniz.
2. Getsemani Bahçesi'nde ne oldu?
3. İsa'nın, yüksek mahkeme ve Pilatus karşısındaki sorgularını açıklayınız.
4. Yahudi önderler İsa'yı niçin öldürdüler? İsa ölmeye niçin razı oldu?
5. Rabbimizin çarmıha gerilişini anlatınız.

DERS YİRMİ SEKİZ

Diriliş

Mesih'in ölümü tarihin en büyük olayıdır. O olayla, Tanrı'nın lütfü günaha galip geldi ve kaybolmuş dünya kurtarıldı. Mesih'in dışında herkes sonsuz ölümü hak etmektedir. Ancak Görkem Rabbi, Golgota'da bize ait olan suçu kendi üzerine alarak bizleri Tanrı'nın çocukları yaptı.

Göksel borazanlar çalmadan veya göksel ışık parlamadan, çok büyük şeyler gerçekleşti. Birçokları için Mesih'in ölümü yalnızca suçlu birinin idamından ibaretti. Ancak bu büyük olayın gerçekleştiği anda garip belirtiler görünmeye başladı. Çarmıha gerilişin olduğu gün İsa öldüğünde, öğlen saat on ikiden üçe kadar her yeri karanlık kapladı. Sonra Tapınaktaki perde ortadan ikiye ayrıldı, deprem oldu ve mezarlar açıldı. Böylece doğa, Rabbin acısının ve zaferinin farkına varmış oldu.

İsa öldükten sonra böğrü, Pilatus'un Yahudiler Şabat gününden önce cesedi alıp götürmesinler diye görevlendirildiği bir asker tarafından deşildi. Oradan kan ve su aktı. Olaya Dördüncü Müjdenin yazarı, Zebedi'nin oğlu Yuhanna tanıklık etti (Yuhanna 19:31-42).

Matta 27:57-66

Sonra aynı gün akşama doğru, İsa'nın gizli bir öğrencisi olan Aramatyalı Yusuf, Rabbimizin bedenini çarmıhtan indirerek yeni bir mezara koydu (Markos 15:42-46 ve paralel bölümler). Bir diğer gizli veya yarı öğrenci olan Nikodim de bedeni sarmak üzere geldi (Yuhanna 19:39).

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

İsa'nın nereye konulduğunu görmek isteyen bazı kadınlar da geldiler (Luka 23:55-56 ve paralel bölümler). Baş kâhinler ve Ferisiler ise Pilatus'tan mezarın gözetlenmesi için nöbetçi asker talep ettiler; öyle ki İsa'nın öğrencileri cesedi çalıp, ölümden dirildiğini iddia edemesinler (Matta 27:62-66).

Matta 28:2-4,11-15

Ertesi gün, Cumartesi, yani Eski Antlaşma'ya göre Şabatı. İsa'nın arkadaşları o gün dinlendiler. Ancak Pazar sabahı erkenden, bazı baharatlar alarak mezarı görmeye gittiler. Fakat onlar mezara varmadan önce Rabbimiz ölümden dirilmişti. Deprem oldu, melek taşı kenara yuvarladı ve Rabbimiz dirildi. Meleği görünce nöbetçi askerler korkularından "ölü gibi" yere yığıldılar (Matta 28:2-4). Yapabildikleri tek şey, olanları onları gönderen baş kâhinlere bildirmek oldu (11-15. ayetler).

*Matta 28:1 ve Paralel Bölümler; Yuhanna 20:2;
Matta 28:5-10 ve Paralel Bölümler*

Çok geçmeden kadınlar mezara varıp boş olduğunu gördüler (Matta 28:1 ve paralel bölümler). Onlardan biri, Mecdelli Meryem, olanları Petrus ve Yuhanna'ya anlatmak üzere geri gitti (Yuhanna 20:2). Diğer kadınlar mezarda kaldılar ve iki meleğin onlara, İsa'nın ölümden dirilişini duyurduğuna tanık oldular. Kente geri dönüş yollarında, İsa onları karşıladı ve onlar yüzüstü yere kapanarak O'nun ayaklarından tutup tapındılar (Matta 28:5-10 ve paralel bölümler).

Yuhanna 20:3-18

Bu sırada Mecdelli Meryem'in sözleri üzerine Petrus ve Yuhanna mezara doğru koşup, mezarın boş olduğunu gördüler ve İsa'nın gerçekten dirildiğine inandılar (Yuhanna 20:3-10). Ancak onlar gittikten sonra Mecdelli Meryem mezarın ba-

Ders Yirmi Sekiz: Diriliş

şında ağlamaya başladı; birilerinin Rabbin bedenini mezardan çıkardığını düşünüyordu. O zaman İsa onun yanına geldi, onun kederi sevince dönüşmüştü ve öğrencilere güzel haberi bildiren diğer kadınların sevincine ortak oldu (11–18. ayetler).

1. Korintliler 15:5; Luka 24:13–49; Yuhanna 20:19–23

Buraya kadar İsa yalnızca kadınlar tarafından görüldü. Ancak şimdi Petrus'a (1. Korintliler 15:5; Luka 24:34) ve Emmaus köyü yolundaki iki öğrenciye de görüldü. İki öğrenci O'nu önce tanımadı; ancak Emmaus'ta onlarla ekmek bölünce tanıdılar. Sonra aynı Pazar gününün akşamı Yerusolim'de havarilere görüldü (1. Korintliler 15:5; Luka 24:36–49; Yuhanna 20:19–23). Ellerindeki ve böğründeki yara izlerini onlara gösterince ve onlarla birlikte yemek yiyince, tüm şüpheler ortadan kalktı. Sonra, Emmaus yolundaki iki öğrenciye yaptığı gibi onlar için de Kutsal Yazılar'ı yorumladı ve Mesih'in acı çekmesi gerektiğini gösterdi. Son olarak onlara üfleyerek “Kutsal Ruh'u alın” dedi.

Yuhanna 20:24–29

Havarilerden biri olan ve Rabbi dirilmiş olarak görmeyen Tomas, başkalarının sözü üzerine inanmamayı tercih etti. Ancak bir hafta sonra, kapılar kapalıyken İsa havarilerinin yanına geldi ve Tomas'a ellerindeki ve böğründeki yaraları gösterdi. Dirilmiş Rable karşılaşınca tüm kuşkuları silinip gitti. Tomas O'na, “Rabbim ve Tanrım” diye cevap verdi (Yuhanna 20:24–29).

Yuhanna 21:1–24; 1. Korintliler 15:6; Matta 28:16–20

Havariler İsa'nın buyruğu üzerine Celile'ye döndüler ve İsa Celile'de de onlara görüldü. İlk olarak Celile Gölü'ndeki

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

yedi öğrencisine göründü. Yedi öğrencinin arasında, bu olayı Müjdeye aktaran Zebedi'nin oğlu Yuhanna da vardı (Yuhanna 21:1–24). Daha sonra İsa dağda göründü. O anda görünüşe göre orada yalnızca on iki havari değil, ancak beş yüz öğrenci de vardı (1. Korintliler 15:6; Matta 28:16–20). Dağdayken İsa vaftiz sakramentini buyurdu ve öğrencilerine, tüm ulusları öğrencisi yapmak üzere Yüce Görevi verdi. O görevin uygulanması bazen cesaretsizce kabul edildi. Ancak dirilmiş Rabbimiz her zaman Kilisesi ile birlikte olacağını vaat etti.

1. Korintliler 15:7; Elçilerin İşleri 1:1–11

Celile'de İsa'yı defalarca gördükten sonra havariler Yeruşalim'e döndüler. Kuşkusuz, İsa Yeruşalim'de, yeryüzündeki hizmetinde kendisine inanmayan kardeşi Yakup'a göründü (1. Korintliler 15:7). Orada başka kimselere de göründü. Bu bir veya daha fazla görünmelerde, İsa havarilerine Yeruşalim'de kalıp Kutsal Ruh'un kendilerine gelmesini beklemelerini buyurdu. Sonra ise İsa, "Yeruşalim'de, bütün Yahudiye ve Samiriye'de ve dünyanın dört bucağında" O'nun tanıkları olacaklarını bildirdi (Elçilerin İşleri 1:8). Son olarak, dirilişinden kırk gün sonra İsa öğrencileriyle Beytanya'daki Zeytin Dağı'na çıktı ve orada da bulutlarla göğe alındı. Öğrenciler, Rabbin gitmesine üzülmüş ve afallamışlardı. Ancak çok yakında kederleri sevince dönüşecekti. "İsa giderken onlar gözlerini göğe dikmiş bakıyorlardı. Tam o sırada, beyaz giysiler içinde iki adam yanlarında belirdi. 'Ey Celileliler, neden göğe bakıp duruyorsunuz?' diye sordular. 'Aranızdan göğe alınan İsa, göğe çıktığını nasıl gördünüzse, aynı şekilde geri gelecektir.'" (Elçilerin İşleri 1:10–11). Böylece öğrenciler Tapınakta devamlı olarak Tanrı'yı övmek üzere kente girdiler.

Sorular

1. İsa'nın gömülmesini anlatınız. Bedeni mezarda ne kadar

Ders Yirmi Sekiz: Diriliş

kaldı?

2. Mezarı boş görmüş olan kişileri tek tek sayınız.
3. İsa'yı dirilişinden sonra gören kişileri, verilmiş olan bilgiler esasında sayınız.
4. Dirilişle ilgili gerçekler, Yeni Antlaşma'nın hangi kitaplarında verilmiştir?
5. Hristiyan imanımızda İsa'nın dirilişinin önemi nedir?
6. İsa'nın ilk dönem öğrencilerinde dirilişin yarattığı değişimi açıklayınız.

DERS YİRMİ DOKUZ

Hristiyan Kilisesinin Başlangıçları

Hristiyan Kilisesi, İsa'nın dirilişinin temelinde kuruldu; eğer öyle bir şey olmamış olsaydı, günümüzde Kilise diye bir şey var olmazdı. Nasıralı İsa'nın öğrencileri ruhsal ayırt edicilik ve cesaret konusunda O'ndan çok daha zayıftılar. Eğer O başarısız olsaydı, onlar da başarıma umutlarını kaybederlerdi. Ve O'nun ölümüyle de sahip oldukları kısıtlı güç mahvolup giderdi. Denenme anında, O'nu korkakça terk edip kaçtılar. Ve O da onlardan utanç verici bir ölümle alındığı zaman, çaresizlik içinde kaldılar. Hareketleri asla böylesine umutsuz görünmemiştir.

Ancak sonra hayret verici bir şey oldu. O zayıf, teşvikleri kırılmış adamlar, birkaç gün içinde Yerusolim'de utanç verici duruma düşen o adamlar, dünyanın gelmiş geçmiş en büyük ruhsal hareketini başlattılar. Neydi bu muhteşem değişimin nedeni? Böylesine zayıf, teşvikleri kırılmış adamları dünyanın ruhsal galipleri kılan şey neydi?

O adamların cevapları son derece açıktı. Çaresizliklerinin yerini muzaffer bir sevinç aldı; çünkü Rab İsa'nın ölümden dirilmesi, mezarın boş olması ve İsa'nın kendilerine görünmesiyle O'nun dirilişine ikna olmuşlardı. Öğrencilerin çaresizliğinin aniden zaferli sevince dönüşmesine henüz başka bir açıklama yapılamamıştır. Bu nedenle Hristiyan Kilisesinin varlığı, dirilişin en güçlü kanıtlarından biridir; çünkü diriliş olmaksızın, Kilise asla var olamazdı.

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

Elçilerin İşleri 1:12–26

Önceki derste işlendiği gibi İsa'nın göğe alınmasından sonra, havariler Yeruşalim'e döndüler ve İsa'nın Kutsal Ruh'u beklemelerine dair verdiği buyruğa uydular. Ancak bekleme süreci sessiz kalma süreci değildi; aksine, Tanrı'yı övmek ve dua etmekle değerlendirildi. Özellikle bir eylem gerçekleştirildi — kendisini asarak öldüren hain Yahuda'nın yerini Mattiya aldı (Elçilerin İşleri 1:15–26). O sırada bazı kadınlar ve diğer öğrenciler, havarilerle bir araya geldiklerinde sayıları tam yüz yirmi kişiydi. Dünyanın umudu ya o küçük grubun duasına ya da İsa'nın onlara vermiş olduğu söze dayanmaktaydı.

Elçilerin İşleri 2. Bölüm

Sonunda, Pentikost gününde, yani Fısıhtan elli gün sonra, İsa'nın verdiği vaat gerçekleşti; Kutsal Ruh öğrencilerin üzerine geldi ve müjdeyi dünyaya duyurmaları için onları güçlendirdi (Elçilerin İşleri 2:1–13). Hepsi bir aradaydı ve rüzgar sesini andıran bir ses duydular; ateş şeklinde diller her birinin üzerine geldi, hepsi Kutsal Ruh'la doldular ve Ruh'un onları konuşturduğu dillerle konuşmaya başladılar. Kalabalık, gerçekleşen inanılmaz olayı görmek üzere bir araya toplanınca, Petrus Hristiyan Kilisesinin ilk vaazını vermiş oldu (14–36. ayetler). Petrus'un vaazı sonunda üç bin kişi iman etti; dünyadaki zafer mücadelesi başlamıştı (37–42. ayetler).

Başlangıçtaki mücadele, İsa'nın buyruğuyla tanıklık mücadelesiydi (Elçilerin İşleri 1:8). Hristiyan Kilisesi dünyaya yeni bir öğüt vererek değil, ancak bir takım haberler vererek galip gelmeliydi. Hristiyan misyonerler, Tanrı Oğlu'nun çarmıhta ölüp yeniden dirildiğini söylediler. Dünyaya galip gelen müjde buydu. Hristiyanlık, başlangıçtan itibaren bir yaşam tarzıydı, ancak bir takım haberler, bir takım tarihsel gerçekler üzerine kuruluydu. Gerçeklerin anlamı bir anda açıklanmadı, ancak başlangıçtan itibaren Elçisel Çağa kadar gittikçe büyüyen ve özellikle Pavlus aracılığıyla alınan vahiyle açıklanmaktaydı.

Ders Yirmi Dokuz: Hristiyan Kilisesinin Başlangıçları

Yeruşalim'deki Erken dönem Kilisenin yaşam tarzı, Yahudilerin yaşam tarzı gibiydi. Öğrenciler Yahudi oruçlarını ve şölenlerini uygulamaya özen gösteriyor ve devamlı Tapınakta oluyorlardı. Ancak imanlıları yeni bir sevinç sarmıştı. Rableri bir süreliğine kendilerinden uzaklaşmıştı ve ne zaman döneceğini de bilmiyorlardı, ama bu sırada Ruh aracılığıyla onlarla birlikteydi ve onları günahlarından kurtarmıştı.

İmanlıların dışsal ibadetleri bile diğer Yahudilerden son derece farklıydı. Onların topluluğuna dâhil olmak, vaftiz yani günahlarından arınmayı simgeleyen sakramentle mümkünü; birbirleriyle ve dirilmiş Rable paydaşlık kurduklarını göstermek amacıyla da İsa'nın kefareti ölümünü anan, Rabbin Sofrası sakramentini uyguluyorlardı. Yiyecekleri ortaktı. Ve malı mülkü bulunanlar, tamamen gönüllü biçimde daha yoksul kardeşlerinin ihtiyaçlarına göre bağışlıyorlardı. Öğrenciler, elçilerin öğretilerine özenle ve sebat ederek uyar ve devamlı dua ederlerdi.

Elçilerin İşleri 3. Bölüm

Elçilerin Yeruşalim'deki vaazlarının gerçekliği, gerçekleştirdikleri mucizelerle doğrulanmıştı. Dikkate değer mucizelerden biri Elçilerin İşleri kitabının 3. bölümünde, Petrus ile Yuhanna'nın dua saatinde Tapınağa giderken, sürekli kapıya bırakılan kötürüm bir adamı görmeleri sırasında geçer. Mucizenin anlamı, insanlara bedensel şifadan daha iyi bir şeyi getirmektir; çünkü kalabalık kötürüm adamın şifa bulma mucizesini görüp topladıkları zaman, Petrus İsa'nın getirmiş olduğu kurtuluşun müjdesini verdi.

Elçilerin İşleri 4. Bölüm

Yönetici sınıfı olan Sadukiler, böylesine bir bildiriye öfkeleniler ve iki elçiyi yakalatıp yüksek kurulun karşısına

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

çıkardılar (Elçilerin İşleri 4:1-22). Ancak Petrus, onların öldürmüş oldukları İsa'nın insanlara kurtuluş verebilecek tek isim olduğunu açıkladığında bile dik kafalıktan başka bir şey yapamadılar. Büyük bir mucize olmuştu ve bunu inkâr edemezlerdi. Petrus ve Yuhanna yeniden imanlılar topluluğuna geldiklerinde, tüm topluluk dua ve övgüde harika biçimde birlik olmuştu. Dua, apaçık cevaplanmıştı. "Toplandıkları yer sarsıldı. Hepsi Kutsal Ruh'la doldular ve Tanrı'nın sözünü cesaretle duyurmaya devam ettiler."

Sorular

1. Hristiyan Kilisesinin diriliş gerçeği üzerine nasıl kurulduğunu açıklayınız.
2. Mattiya'nın nasıl seçildiğini açıklayınız.
3. Yeruşalim'deki "üst kattaki odada" kimler toplanmıştı?
4. Pentikost Gününde Ruh'un gelişini açıklayınız.
5. Pentikost Gününde konuşulan yabancı diller ile 1. Korintliler mektubunda sözü edilen diller armağanı aynı mıdır? Değilse, aradaki fark nedir?
6. Sadukiler, niçin Petrus ve Yuhanna'nın vaaz etmelerine karşı çıktılar?

DERS OTUZ

*İlk Zulüm**Elçilerin İşleri 5:1-11*

Yeruşalim'deki erken kilisenin yaşamı kutsal sevinçle doluydu. Lakin o görkemli günlerde bile Kilise günaha karşı savaşmak zorundaydı ve öğrencilere katılmak isteyen herkes gerçek Hristiyan yaşamını arzulamıyordu. Tanrı'nın korkunç yargılarından biri, Kiliseyi pak tutabilmek adına gerçekleşmişti (Elçilerin İşleri 5:1-11).

Hananya ve karısı Safira, sahip oldukları arsayı o günlerin geleneklerine uygun biçimde sattılar ve paranın bir kısmını havarilere verdiler ki, yoksul kardeşler arasında paylaştırılsın. Paranın bir kısmını saklamışlardı ancak buna rağmen Hananya ve karısı, paranın tümünü verdiklerini söylediler. Hananya'dan arsa satması veya sattıktan sonra paranın tümünü vermesi talep edilmedi. Günahı, kandırma günahıydı. O, Kutsal Ruh'a yalan söylemiş oldu. Tanrı'nın korkunç yargısı, Hananya ve Safira'nın üzerine gelerek onları öldürdü ve bunu duyan herkesi büyük korku sardı.

Elçilerin İşleri 5:12-42

Elçiler ve Kilise halkın beğenisini kazandılar — korkuyla iç içe geçmiş bir beğeniydi bu. Elçiler tarafından gerçekleştirilen birçok mucize vardı; birçok hasta şifa buldu.

Ancak Sadukiler bu tehlikeli hareketi durdurmak için yeni bir girişimde bulundular (Elçilerin İşleri 5:17-42). Tüm

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

elçileri, daha önce iki elçiye yaptıkları gibi hapsetmek istediler. Ancak gece yarısı elçiler Rabbin meleği tarafından, onun buyruğuna uyarak kurtarıldılar ve cesaretle Tapınağa gittiler. Yeniden tutuklandıklarında Petrus basitçe, “İnsanlardan çok, Tanrı'nın sözünü dinlemek gerek. Atalarımızın Tanrısı, sizin çarmıha gererek öldürdüğünüz İsa'yı diriltti. Biz, Tanrı'nın kendi sözünü dinleyenlere verdiği Kutsal Ruh'la birlikte bu olayların tanıklarınız” dedi (29–32. ayetler). Bu çok cesurca bir cevaptı ve yüksek kurulu öfkelenirdi. Ancak Yahudilerin en saygın öğretmenlerinden biri olan Ferisi Gamaliel, beklemenin daha doğru bir karar olacağını savundu. Eğer bu yeni hareket Tanrı'dan ise, ona karşı savaşmanın bir lüzumu yok; eğer insandansa tıpkı diğer Mesih iddiasındaki hareketler gibi yok olup gidecektir. Ölüm cezası verme girişimi söz konusu olduğu sürece, ihtiyatlı tutuma uygun davranıldı. Ancak elçiler serbest bırakılmadan önce kamçıldılar. Acı ve utanç, vaaz vermelerine engel olmadı. İsa'nın adı uğruna acı çekmeye layık oldukları için sevindiler.

Elçilerin İşleri 6:1–6

Yeruşalim'deki erken dönem kilisesinin bir kısmı Filistin'de yaşayan Aramice konuşan Yahudilerden, diğer kısmı ise Dağılmış Musevilerle bağlantılı olan Grekçe konuşan Yahudilerden oluşuyordu. Grekçe konuşan Yahudiler, günlük hizmette göz ardı edildikleri için söylenmeye başladılar. Elçileri öğretmek ve vaaz vermek işlerinden alıkoymamak adına, kilisede ihtiyaç sahibi insanlara yardım etmek üzere yedi kişi belirlendi (Elçilerin İşleri 6:1–6). Ancak o yedi adam sıradan “iş adamları” değildiler. Hepsi “Ruh'la ve bilgelikle dolu” insanlardı ve en az ikisi müjdenin yayılmasında öne çıkan kişilerdendi.

Elçilerin İşleri 6:7—8:3

O iki adamdan birisi “iman ve Kutsal Ruh'la dolu adam”

Ders Otuz: İlk Zulüm

olan İstefanos'tu. İstefanos, "halk arasında büyük belirtiler ve harikalar gerçekleştirdi" ve Yeruslaim'deki Grekçe konuşan Yahudilerin gittiği havralarda vaaz verdi. Bu sefer karşısında yeni muhalifler vardı. O ana dek, Erken Kiliseye karşı duranlar, genellikle Sadukilerdi. Ancak Sadukiler, dünyevi soylulardı ve halkla iletişimleri yoktu; Kiliseye devamlı karşı geldiklerinde, İsa'nın öğrencileri halkın gözünde daha çok beğeni kazanıyorlardı. Ne var ki, artık ün salmış beğeni kaybolmaya başlıyordu. Görülen o ki öğrenciler Yahudi oruçlarına ve şölenlerine sadık kalsalar da, verdikleri vaazlar yeni çağın başlangıcına işaret ediyordu. İnsanlar böylesi bir değişime hazır değillerdi ve özellikle Ferisiler, İsa'nın çarmıha gerilmesinden sonra etkin muhaliflikten kaynaklanan zulmetme çabasına girmediler.

Sonuç gayet açıktı: İstefanos tutuklanıp tapınakta devrimsel vaaz vermekle suçlandı. Yapılan suçlama yanlıştı; İstefanos Tapınağın, İsa'nın öğrencileri tarafından yıkılması gerektiğini söylememişti. Ancak yeni bir çağın, Musa'dan daha üstün olan İsa'da olan başlangıcını bildirmişti. Büyük ve cesur konuşmasından sonra İstefanos, kentten dışarı çıkarılıp taşlandı. İstefanos taşlanırken, İsa'ya seslenerek, "Rab İsa ruhumu al" dedi ve düşmanlarının bağışlanmaları için "Rab, bu günahı onlara sayma" diyerek dua etti (Elçilerin İşleri 6:8'den 8:3'e kadar).

Böylece ilk Hristiyan şehit olarak öldü. Grekçe "şehit" sözcüğü, "tanık" anlamına gelmektedir. Diğerleri, Mesih'in kurtuluş işine kendi sözleriyle tanıklık ettiler; İstefanos da şimdi ölümüyle tanıklık etmiş oldu.

İstefanos taşlandığında, tanıklar "kaftanlarını Saul adlı bir gencin ayaklarının dibine bıraktılar." Saul daha sonra en büyük iman vaizi olacaktı, ancak şimdilik ise büyük bir zulmün öncüsüydü.

Zulüm, öğrencileri Yeruslaim'den uzaklaştırıp dağıttıysa da, elçiler kentten ayrılmadılar. Ancak bu dağılma, yalnızca

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

müjdenin daha fazla yayılmasına neden oldu. Zulüm görmüş öğrenciler, gittikleri her yerde uğruna acı çektikleri imanı duyurmaya başladılar. Böylece düşmanların büyük hiddeti, Tanrı'nın Kurtuluş Müjdesini dünya çapında yayması için bir araç oldu.

Elçilerin İşleri 8:4–40

Zulüm sonucu dağılan imanlılardan biri de, yoksullara hizmet etmek üzere belirlenen yedi kişiden biri olan Filipus'tu. Aynı isme sahip elçiden ayırmak amacıyla "Müjdecî" olarak anılan bu Filipus, Samiriye'ye gidip Samiriyelilere vaaz verdi. Bu, diğer uluslara hizmet etmeye doğru atılan ilk adımdı ama Samiriyeliler diğer uluslardan değillerdi, onlar yarı Yahudilerdi. Yeruşalim'deki elçiler Filipus'un yaptıklarını duyunca, aralarından Petrus ve Yuhanna'yı gönderdiler ve onlar aracılığıyla Samiriye'de Kutsal Ruh'un özel belirtileri görüldü (Elçilerin İşleri 8:4–25). Sonra Filipus Yeruşalim'den Gazze'ye doğru giden çöl yoluna gitti. Orada müjdeyi, yabancı bir ülkede çalışmasına rağmen Yahudi kökenli olma ihtimali olan, Etiyopyalı hazine görevlisine bildirdi (26–40. ayetler). Buna rağmen ona vaaz vermek, müjdenin diğer uluslar arasında hızla yayılması için bir diğer hazırlık aşamasıydı.

Sorular

1. Hananya ve Safira'nın günahı neydi? Yeruşalim'deki erken dönem kilisede yoksullara yardım edilmesi, şimdiki komünizm veya sosyalizmle aynı şey midir? Değilse, neden?
2. Elçilerin Yeruşalim'de ilk iki kez tutuklanması ile İstefanos'un şehit edilmesiyle başlayan zulüm arasındaki temel fark nedir? İkincisinin daha ciddi olmasının nedeni nedir?
3. İstefanos'un konuşmasını özetleyiniz.
4. Müjdenin Samiriye'deki gelişimini açıklayınız.

DERS OTUZ BİR

Pavlus'un İman Edişi

Erken dönem Kilisesinin işi öncelikle Yahudiler arasındaydı. Rab İsa öğrencilerine tüm uluslara gitmelerini buyurdu, ancak diğer uluslar arasındaki için ne zaman başlayacağını veya diğer ulusların hangi şartlar altında kabul edileceklerini açıkça belirtmedi. Bu nedenle, muhtemelen öğrenciler diğer uluslara gitmeden önce Yahudilere gidip müjdeyi duyurmaları gerektiğini düşünmüşlerdi; ve büyük bir ihtimalle diğer uluslardan olanlar da, müjdeyi duyunca Musa'nın Yasasını yerine getirerek kendilerini İsrail halkıyla birleştirmeleri gerektiğini düşünmüş olabilirler. Kutsal Ruh'un yönlendirmesi gerekiyordu ve bu nedenle müjde diğer uluslara, onların Yahudi olmalarını gerektirmeden sunulmalıydı.

Ancak bu yönlendirme, Tanrı'nın belirlemiş olduğu zamanda açık ve görkemli biçimde verildi.

Müjdenin diğer uluslara paylaşılması hazırlığındaki en önemli adım, önder seçimidir. Ve Tanrı'nın çağırıldığı önderi, hiçbir insan seçemezdi; çünkü seçilen önder, Kilisenin düşmanı olan Saul'du.

Romalı ismi Pavlus olan Saul, Grek kültürünün merkezi ve Kilikya bölgesinin ana kenti, Küçük Asya bölgesinin güneydoğusundaki, Akdeniz'in kuzeydoğusuna yakın kent olan Tarsus'ta doğdu. Pavlus'un Tarsus'taki ailesi, sıradan insanlardan farklıydı, çünkü Pavlus'un babası ve kendisi yalnızca bazılarında ayrıcalıklı olarak verilen doğuştan Roma vatandaşlığına sahipti. Böylece Grek eğitim kentinde doğan ve doğuştan Roma vatandaşlığına sahip olan Pavlus, diğer

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

ulusların dünyasıyla bağlantılı biriydi. Böylesi bir bağlantı, gelecekte diğer uluslar uğruna elçilik hizmeti yapması için son derece önemliydi.

Ne var ki, çok daha önemli olan şey, hazırlığındaki Yahudi unsuruydu. Pavlus çocukluğunda kuşkusuz Grekçe konuşmasına rağmen aynı şekilde çocukken Filistin'de konuşulan Aramiceyi de konuşuyordu ve ailesi kendilerini Dağılmış Yahudi değil, Filistin bölgesinin temiz Yahudisi; Grekçe konuşan değil, Aramiceyi konuşan Yahudi; "Helenist" değil, "İbrani" olarak nitelendiriyorlardı. Dahası, Pavlus Tarsus'ta da Yeruşalim'de de en katı mezhep olan Ferisilerin arasında yetiştirildi. Böylece diğer uluslara ait kentte doğmasına rağmen Pavlus "liberal Yahudi" değildi; Yahudiler ile Yahudi olmayanların arasındaki duvarı kırma veya Musa'nın Yasasındaki kesin emirleri gevşetme niyetinde değildi. Aksine, Yasa konusundaki azmi o dönem yaşayan birçoklarından çok daha öteydi. Gerçek şu ki, Pavlus'un müjdeyi anlaması son derece önemliydi; çünkü Pavlus'un bildirdiği Müjdedeki imanla aklanma gerçeği, Tanrı'nın Yasasının dikkatsiz yorumuna değil, keskin yorumlanmasına dayanmaktaydı. Yalnızca o müjdeye göre, Mesih, yasanın getirdiği cezanın bedelini çarmıhta ilk ve son kez ödemişti. Pavlus'a göre Hristiyan'ın Yasadan muaf olmasının nedeni; Yasanın hafife alınması gerektiği için değil, Yasanın tüm cezasının ödenmiş olmasından dolayıdır.

Elçilerin İşleri 9:1-19 ve Paralel Bölümler

Pavlus yaşamının erken döneminde, ünlü Ferisi öğretmen Gamaliel'den eğitim almak üzere Yeruşalim'e gitti. Ve Yeruşalim'de, henüz orta yaşa ulaşmamışken, keskin biçimde Kiliseye yapılan zulme katıldı. Sapkın bir tarikatın, muhtemelen yasanın önemini çiğnemeye çalışan ve çarmıha gerilmiş bir suçlunun, İsrail'in vaat edilmiş Kralı olduğuna dair ettikleri beyanı duyunca dehşete düştü. Pavlus'un iman etmeden önce Hristiyanlığa yakın olduğunu varsaymak çok büyük bir hata

Ders Otuz Bir: Pavlus'un İman Edişi

olur. Aksine, mümkün olan en çok biçimde uzak durmuş ve iman edişi de Hristiyanlara zulmetmek üzere çıktığı son seferde gerçekleşmiştir.

Pavlus'un iman edişi, sıradan Hristiyanların iman edişinden önemli bir açıdan daha farklıdır. Sıradan Hristiyanlar, Pavlus gibi İsa'nın Ruhü olan Kutsal Ruh aracılığıyla iman ederler. Ancak sıradan Hristiyanların iman edişine insanlar –müjdenin vaaz edilmesiyle veya imanlı ebeveynler ve saire– aracı olurlar. Pavlus'un durumunda ise böyle araçlar kullanılmadı, ancak Rab İsa'nın kendisi Pavlus'a göründü ve ona müjdeyi verdi. Pavlus, Rabbi gördüğünü mektuplarından birinde belirtir (1. Korintliler 9:1; 15:8). Pavlus'u sıradan Hristiyanlardan ayıran özellik buydu, ancak tıpkı Petrus ve diğer elçiler gibi o da Mesih'in dirilişine tanık olmuş oldu.

Harika olan başka bir şey de, İsa'nın Pavlus'a görünme biçimiydi. Doğal olarak ona öfkeli ve Kiliseye zulmettiğinden dolayı kınayan bir biçimde görünebilirdi. Ancak bunun yerine, onu da elçilerle paydaşlığa katmak ve en büyük elçi yapmak üzere O, kendisini sevgi ile gösterdi. Olanlar lütuflu — pak lütuf ve hak edilmemiş pak iyilikti. Kişi, Rab İsa tarafından kurtarıldığı zaman bu pak lütufla olur, zulmedici Pavlus'un durumunda ise lütuf apaçık göründü. Pavlus, Mesih'in lütfunu asla unutmadı; kendi çabalarıyla, karakteriyle veya Tanrı'nın buyruklarına itaat etmekle kurtulabilme fikrinden nefret ettiği kadar başka bir şeyden nefret etmedi. Pavlus'un Müjdesi, Tanrı'nın lütfunun beyanıdır.

Pavlus Rabbi, Kiliseye zulmetmek üzere gittiği Şam yolunda gördü (El. 9:1–19 ve paralel bölümler). Şehre yaklaşınca, aniden çevresinde güneşten daha parlak bir ışık belirdi. Onunla birlikte olanların nutku tutuldu; ışığı gördülerse de kişiyi göremediler, sesi duydularsa da söylenenleri anlayamadılar. Pavlus ise Rab İsa'yı gördü ve İsa'nın söylediklerini dinledi. Sonra İsa'nın buyruğuyla Şam'a gitti. Üç gün boyunca kör oldu, ardından namı diğer bilinmeyen hizmetkâr Hananya'nın aracılığıyla gözleri açıldı ve vaftiz

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

oldu. Sonra da, tarafından kurtarıldığı Rabbin işini yapmaya koyuldu.

Ne var ki, çok geçmeden Arabistan'a gitti (Galatyalılar 1:17). Yaklaşık üç yıl sürmesi dışında yolculuğun mesafesi ve kesin olarak ne kadar sürdüğü bilinmez. Yeni Antlaşma'da Pavlus'un Arabistan'da yaptıkları yazmamaktadır. Ancak eğer müjdeleme yaptıysa bile, aynı zamanda Tanrı'nın kendisi uğruna yaptığı büyük işler hakkında düşünüp dua etmiştir.

Sorular

1. Pavlus nerede doğdu? Doğduğu yeri haritada bulunuz. Doğduğu kent nasıl bir yerdi?
2. Pavlus'un ergenliği ve eğitimi hakkında bilinenler nelerdir? Bu bilgiler Yeni Antlaşma'nın hangi kitaplarında verilmiştir?
3. Pavlus Kiliseye niçin zulmediyordu?
4. Elçilerin İşleri kitabında, Pavlus'un iman edişi konusunda neler yazıldığını açıklayınız. Pavlus, kendi iman edişinden hangi mektupta bahsetmiştir?
5. Pavlus'un iman edişi, sıradan bir Hristiyan'ın iman edişinden ne açıdan farklıdır? Sıradan bir Hristiyanın iman edişine özellikle hangi yönlerden benzemektedir?
6. Pavlus iman ettikten sonra ne yaptı?

D E R S O T U Z İ K İ

Uluslara Verilen Müjde

Tarsuslu Saul, Rab İsa tarafından yalnızca iman ettirilmedi; aynı zamanda direkt İsa tarafından elçi ve özellikle de uluslara elçi olmak üzere çağırıldı. Fakat uluslara müjdelemenin başlangıcında diğer araçlar da kullanıldı. Görevi yıllar boyunca genellikle Yahudiler arasında devam eden Petrus bile, Kutsal Ruh tarafından yönlendirilerek müjdenin karşılıksız olarak tüm dünyaya yayılması için önemli bir adım attı.

Elçilerin İşleri 9:31-43

İstefanos'un ölümüyle sonlanan zulüm döneminden sonraki huzur döneminde, Petrus Filistin'in eğimli ovalarına gitti (Elçilerin İşleri 9:31-43). Lidda'da, Eneas isimli kötürüm bir adamı iyileştirdi; kıyıdaki Yafa'da, Ceylan'ı ölümden diriltti. Ve Kutsal Ruh'tan ulusları Kiliseye kabul etme yönlendirişini de Yafa'da almıştı (Elçilerin İşleri 10. bölüm).

Elçilerin İşleri 10. Bölüm

Öğle vakti Petrus dua etmek üzere dama çıktı. Orada kendinden geçti ve gökten sarkıtılmış bir çarşaf içerisinde, Musa'nın Yasasında yenmesi yasak olan her tür hayvanın olduğunu gördü. Bir ses: "Kalk Petrus, kes ve ye!" dedi. "Asla olmaz, ya Rab!" dedi Petrus. "Hiçbir zaman bayağı ya da murdar herhangi bir şey yemedim." Ses tekrar, ikinci kez duyuldu; Petrus'a, "Tanrı'nın temiz kıldıklarına sen bayağı

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

deme” dedi. Bu, üç kez tekrarlandı. Sonra çarşafı andıran nesne hemen göğe alındı.

Bu görümün anlamı kısa süre sonra açıklığa kavuşacaktı. Adanmış bir yabancı olan ve Yafa’dan yaklaşık elli kilometre uzaklıktaki Sezariye’de yaşayan Romalı asker Kornelius, bir görümde Petrus’u görmesi gerektiği buyruğunu aldı. Kornelius’un görevlileri, görüm sona erer ermez, Petrus’un evine vardılar. Kutsal Ruh, Petrus’a onlarla gitmesini buyurdu. Sezariye’ye varınca elçi, Kornelius ve arkadaşlarının toplandıkları eve gitti ve Rab İsa’nın müjdesini paylaştı. O hala konuşurken Kutsal Ruh orada bulunanların üzerine, tıpkı Yahudilerin üzerine indiği gibi diğer ulusların da üzerine indi. Sonra Petrus, “Bunlar, tıpkı bizim gibi Kutsal Ruh’u almışlar. Suyla vaftiz olmalarına kim engel olabilir?” dedi. Böylece diğer uluslardan olanlar da vaftiz oldular.

Çok önemli bir adım atılmıştı. Kornelius gerçekten de “Tanrı’dan korkan” bir adamdı — yani Elçilerin İşleri kitabında bahsedildiği gibi İsrail’in Tanrısına tapan ve Yahudilerle dostane olan yabancılar sınıfına aitti. Bununla beraber, antlaşma halkına dahil değildi ve eski döneme esasen, kendisini Musanın Yasasına adayıp halkın bir parçası olmadan, antlaşma ayrıcalıklarına sahip olamazdı. Ancak Tanrı’nın Ruhunun yönlendirilmesiyle, bu tarz kısıtlamalar ortadan kalkmış bulunuyordu. Yeni dönem besbelli başlamıştı.

Elçilerin İşleri 11:1-18

Petrus’un diğer uluslardan olanları Yahudi olmaları şartını aramaksızın Kiliseye dâhil etme eylemi Yeruşalim’de bazı tartışmalara yol açtı (Elçilerin İşleri 11:1-18). Ancak elçiler, Petrus’un yaptığının gereklilik olduğu konusunda kardeşleri ikna etmekte hiç zorluk yaşamadılar. Kutsal Ruh’un yönlendirmesi gayet açıktı. Kardeşler, Petrus’un söylediklerini dinledikten sonra “...yatıştılar. Tanrı’yı yücelterek şöyle dediler: ‘Demek ki Tanrı, tövbe etme ve yaşama kavuşma fırsatını öteki uluslara da vermiştir.’”

Ders Otuz İki: Uluslara Verilen Müjde

Ne var ki, ulusların özgürlüğü henüz tam olarak açıklanmamıştı. Kornelius olayı bir müddet istisna olarak kabul edildi. Kutsal Ruh Petrus'a açıkça, Kornelius ve arkadaşlarını İsrail halkına katılmalarını şart koşmaksızın kabul etmesini buyurdu, ancak diğerlerinin de kabul edilmeleri için muhtemelen benzer kesinlikte bir yönlendirişe gerek duyuluyordu. Başka bir deyişle, ulusların özgürlüğünün altta yatan sebebi, henüz tam olarak açıklanmamıştı.

Ama vahyin gelmesi uzun sürmedi; vahiy özellikle Elçi Pavlus aracılığıyla geldi. Ancak bu sırada Pavlus görevine hazırlanıyordu.

Elçilerin İşleri 9:19–30 ve Paralel Bölümler

16. dersin sonunda belirtilen Arabistan yolculuğundan sonra Pavlus Şam'a döndü ve orada Yahudilere, İsa'nın Mesih olduğunu duyurarak onları ikna etmeye çalışıyordu. Bildirisi aleyhtarlıkla karşılandı ve Yahudiler, Arabistan kralı Aretas'ın yardımıyla onu öldürmeye çalıştılar. Ancak kardeşler onu bir sepetin içerisinde kentin surlarından dışarı sarkıttılar ve böylece Pavlus, Petrus'la tanışmak istemesi üzerine Yeruşalim'e kaçabildi (Elçilerin İşleri 9:23–25; 2. Korintliler 11:31–33). Kuşkusuz o sırada Petrus'la, İsa'nın yeryüzündeki hizmeti boyunca yaşanan olaylar ve Mesih'in dirilmiş olarak görülmesi üzerine konuştular. Pavlus ayrıca Grekçe konuşan Yahudilere de vaaz verdi. Ancak Grekçe konuşan Yahudilerin onu öldürmeye çalışmaları üzerine, kardeşler onu Tarsus'a gönderdiler. Yeruşalim'deki kiliseye verdiği zararı telafi etmek istediği için Tarsus'a gitmek istemiyordu; ancak Rab İsa'nın kesin emri, diğer uluslar uğruna onun ülkeden gitmesi üzerineydi (Elçilerin İşleri 9:26–30; 22:17–21; Galatyalılar 1:18–24). Tarsus ve yakınlarında çalıştı, kötilediği imanı artık vaaz edip duyuruyordu.

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

Elçilerin İşleri 11:19–26

Bu sırada müjdenin diğer uluslara duyurulmasıyla ilgili önemli bir adım da Antakya'da atıldı (Elçilerin İşleri 11:19–26). Antakya, Akdeniz'in kuzeydoğusundaki Asi Nehri'nin üzerinde olan, Roma'ya ait Suriye vilayetinin başkentiydi. Roma ve İskenderiye'den sonra imparatorluğun en büyük üçüncü kentiydi. Ve diğer uluslara ait öbür büyük kentlerin arasında, Yeruşalim'den çıkan müjdenin dünyaya yayılım süreci ilk burada başlamıştı.

Antakya'da, Kıbrıs ve Kirineli bazı ismi belli olmayan ve İstefanos'un ölümünden sonra Yeruşalim'den kaçmış olan Yahudiler, Tanrı sözünün uluslara bildirilmesi için önemli bir adım atmış oldular. Önceleri yalnızca Yahudilere; burada ise diğer uluslardan olanlara da konuşuyorlardı. Uluslar, Kornelius olayında olduğu gibi yalnızca istisnai durumlarda değil, çoğunlukla kabul ediliyorlardı. Yeruşalim kilisesinin saygın üyelerinden biri olan Barnaba (Elçilerin İşleri 4:36–37), neler olup bittiğini görmek adına Yeruşalim'den Antakya'ya gönderildi. Barnaba, Tanrı'nın elini farkettiler ve Pavlus'u bulması için Tarsus'a gönderildi. O ve Pavlus, Antakya kilisesinde çok çalıştılar. İsa'nın öğrencilerine "Hristiyanlar" ismi ilk kez Antakya'da, kuşkusuz kentin diğer uluslardan oluşan sakinleri tarafından verildi. Bu önemsiz bir gerçek değildir. Bu gerçek topluluk dışındakilerin bile, Hristiyan Kilisesinin Musevilikten farklı bir şey olduğunu fark ettiklerini gösteriyor. Farklı bir isim kullanılması gerekli olmuştu.

Sorular

1. Kornelius'un iman edişini ayrıntılarıyla açıklayınız. Bu olayın önemi neydi?
2. Petrus'un Yafa'daki evin damında gördüğü görümün anlamı neydi?
3. Antakya'da atılan önemli adım neydi?
4. Pavlus'un çalışmalarının ilerlemesinde, Barnaba'nın rolünü açıklayınız.

Ders Otuz İki: Uslara Verilen Müjde

5. Kutsal Ruh'un yönlendirişinde Müjdenin diğer uluslara sunulmasındaki her adımın nasıl atıldığını gösteriniz.

D E R S O T U Z Ü Ç

İlk Misyon Yolculuğu ve Elçisel Konsil

Elçilerin İşleri 11:27—12:25

Antakya kilisesinin hızla büyümesinden sonra, Hagavos adlı bir peygamber, Yeruslaim'den gelip kıtlık olacağını bildirdi. Öğrenciler, Yeruslaim'deki kardeşlere yardım göndermeye karar verdiler. Bu yardımı, Barnaba ve Pavlus aracılığıyla yaptılar (Elçilerin İşleri 11:27–30).

Bu sırada Yeruslaim kilisesi, Roma'nın tebaası ve Filistin'i M.S. 41–44 yılları arasında yöneten Hirodes Agrippa iktidarı altında yeni bir zulüm sonucunda acı çekiyordu. Zebedi'nin oğlu ve havarilerden biri olan Yakup öldürüldü ve Petrus Tanrı'nın muhteşem müdahalesiyle kurtulabildi (Elçilerin İşleri 12. bölüm).

Elçilerin İşleri 13—14. Bölümler

Barnaba ve Pavlus, Yeruslaim'de sevgiden doğan çalışmalarından Antakya'ya döndükten sonra, Kutsal Ruh'un yönlendirişiyile ilk misyon yolculuğu adı verilen uluslara müjdelemek üzere gönderildiler (Elçilerin İşleri 13—14. bölümler). İlk misyon yolculuğu, Kıbrıs adasının ardından, Pamfilya'daki Perge yoluyla Küçük Asya'nın merkezi düzlüğündeki Pisidya Antakyası'na doğru devam etti.

Pavlus, her kentte devamlı olarak yaptığı gibi Pisidya Antakyası'nda da ilk olarak havraya gitti. O dönemin liberal Yahudi geleneğine göre, orayı bir öğretmen olarak

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

ziyaret ettiği için ona konuşma fırsatı verildi. Topluluk yalnızca Yahudilerden değil, ancak aynı zamanda İsrail'in Tanrısına ve Eski Antlaşma'nın yüce ahlakına ilgi duyan, kendilerini İsrail halkıyla bir saymayan ve Elçilerin İşleri kitabında "Tanrı'dan korkanlar" olarak nitelendirilen diğer uluslardan da oluşuyordu. "Tanrı'dan korkan" bu insanlar seçkin topluluğu oluşturuyordu; onlar yeni vaazla kazanılabilecek yabancıları, çünkü ön bilgiler kendilerinde mevcuttu. Ancak Pisidya Antakyası'ndaki Yahudiler, kendi yaptıkları misyondan daha başarılı olan diğer uluslara yönelik yeni misyonu kıskanıyorlardı. Bu nedenle Pavlus ve Barnaba, havradaki işlerini bırakıp direkt diğer uluslardan olan halklara yöneldiler. Pavlus'un ziyaret ettiği kentlerde bu çok sık olurdu — öncelikle havradaki Yahudilere ve Yahudi olmayanlara vaaz verirdi, sonra Yahudiler onu kovduktan sonra yalnızca diğer uluslara yönelirdi.

Yahudiler tarafından yapılan zulüm sonucunda Pisidya Antakyası'ndan kovulmalarının ardından, Pavlus ve Barnaba, tıpkı Pisidya Antakyası gibi Roma'nın Galatya vilayetinin güney bölgesindeki Konya, Listra ve Derbe'ye gittiler. Sonra Derbe'den dönüştü; Listra, Konya ve Pisidya Antakyası'nı ziyaret ederek, oradaki öğrencileri ve atanmış ihtiyarları güçlendirdiler ve Kutsal Ruh'un yönetiminde Suriye Antakyası'na döndüler.

Yakup'un Mektubu

Antakya kilisesinin gelişimi ve gelişimden doğan misyon süresince, Yeruşalim'deki kilise eylemsiz kalmadı. Kilisenin başında İsa'nın kardeşi, on iki havariden biri olmayan ve İsa'nın yeryüzündeki hizmetinde O'na inanmayan, ancak dirilmiş Rabbi görmüş olan Yakup vardı. Yakup, Yeruşalim'deki kiliseye bağlıydı, Onikiler ise misyon işiyle meşguldüler. Yeni Antlaşma'da "dağılmış olan on iki oymağa" Yakup mektubunu yazan kişi de, bu Yakup'tur. Bu mektup, erken dönemde

Ders Otuz Üç: İlk Misyon Yolculuğu ve Elçisel Konsil

muhtemelen Pavlus'un ilk misyon yolculuğu sırasında yazıldı. Yakup, mektupta Hristiyan yaşamının yüksek ahlaki standartlarına odaklanıyor ve bazen de "eylemlerin" savunucusu olarak nitelendiriliyordu. Ancak bu yaklaşım yanlış anlaşılmalıdır. Yakup'un sözünü ettiği "eylemler," kurtuluşa erişmek adına imanın yanı sıra koyduğumuz eylemler değildir; aksine, onlar gerçek imanın var olduğunu gösteren imandan doğan eylemlerdir. Bu nedenle Yakup "yalnızca imanla aklanma" doktrinini inkâr etmemektedir. Vurguladığı tek şey, iyi işlerin gerçek imanın sonucu olduğudur. Pavlus, "sevgiyle etkisini gösteren imandır" derken de, tam olarak aynı şeyden söz ediyordu (Galatyalılar 5:6). Pavlus ve Yakup farklı dil kullansalar da, aynı şeyi kastediyorlardı. Her ikisine göre de iman, sevgi dolu hizmet etmek üzere Tanrı'dan güç almayı içermektedir.

Elçilerin İşleri 15:1-35; Galatyalılar 2:1-10

Pavlus ve Barnaba'nın ilk misyon yolculuklarının mükemmel başarısı, Antakya kilisesinde büyük sevince neden oldu. Ancak sevinçleri kısa süre sonra, Yeruslaim'den Antakya'ya gelen ve iman etmiş yabancıların Musa'nın Yasasına riayet etmedikleri sürece kurtulamayacaklarını iddia eden, "Yahudileştirmeye meyilli olanlar" tarafından hüsrana çevrildi. Onların talebi, yalnızca imanla aklanma ilkesine tamamen aykırıydı; çünkü kurtuluşu insan liyakatine bağımlı kılmaktalardı. Kilisenin tüm yaşamı tehlike altındaydı. Ancak Tanrı'dan aldığı vahiyle yönlendirilen Pavlus, Antakya'daki kardeşlerin ricasını kabul ederek, Barnaba'yı ve birkaç kişiyi daha yanına alıp kilise önderlerine danışmak üzere Yeruslaim'e gitti. Pavlus'un o önderlerin tasdikine ihtiyacı yoktu, çünkü direkt Mesih tarafından görevlendirilmişti; müjde hakkında da bir şey öğrenmesine gerek yoktu, çünkü müjde ona direkt vahiy yoluyla iletildi. Ancak Pavlus'un,

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

Yahudileştirici kişilerin yalandan temyiz ettikleri Yerus alimdeki  nderlerden almayı umduğu Şey, o Yahudileştirici adamları apaçık bir biçimde yalanlayacak ve Kilisenin işini mahvetme çabalarını boşa çıkaracak bir beyandı.

Görüşme, Pavlus'un tam da umduğu gibi geçti (Elçilerin İŞleri 15:1–35; Galatyalılar 2:1–10). Yerus alim  nderleri – Rabbin kardeşi Yakup, Petrus ve Zebedi'nin oğlu Yuhanna–Pavlus'un M jdesine eklenecek hiçbir Şey olmadığını fark ettiler, çünkü o tıpkı Onikiler gibi direkt Mesih tarafından g vlelendirilmiŐti. Bu nedenle Pavlus ve Barnaba'ya paydaşlık anlamına gelen sağ ellerini sevinçle uzattılar. Tanrı, Petrus aracılığıyla Yahudiler arasında çalıştığı gibi Pavlus aracılığıyla da diğer uluslar arasında çalıştı. Yahudileştirici adamların propagandalarıyla ilgili olarak Yerus alim kilisesi, Pavlus'la aynı görüşe sahip Yakup ve Petrus'un adından Antakya, Suriye ve Kilikya'daki diğer uluslardan olan Hristiyanlara bir mektup göndererek, Musa'nın Yasasından  zg r olduklarını ve bazı kentlerdeki Yahudilere duydukları sevgiden dolayı, Yahudilere tiksindirici gelebilecek yabancı yaşam tarzına ait bazı Şeylerden uzak durmalarını buyurdular.

Yaklaşık M.S. 49 yılında gerçekleşmiş “Elçisel Konsil”in sonucu böyleydi. Bu konsil, Pavlus'un ve uluslar arasındaki misyonun büyük zaferiydi, çünkü Kutsal Ruh'un y nlendiriŐi altındaki tüm elçilerin birliğini yapılandırdı. Yerus alim'den gelen mektup okununca, Antakya kilisesinin sevindiği pek tabiidir.

Sorular

1. Petrus'un, Hirodes 1. Agrippa'nın döneminin sonuna doğru nasıl serbest bırakıldığını ayrıntılarıyla anlatınız.
2. Pavlus'un Yerus alim'e ziyaretlerini sıralayınız.
3. İlk misyon yolculuğunda Baf'ta, Perge'de, Pisidya Antakya'sında ve Listra'da ne oldu?
4. Elçisel Konsili ayrıntılarıyla açıklayınız. Konsilden gönderilen mektubun anlamı neydi?

D E R S O T U Z D Ö R T

İkinci Misyon Yolculuğu

Önceki derste işlenen Elçisel Konsil, Hristiyan özgürlüğü için atılmış önemli bir adımdı. Böylece Yahudileştiriciler reddedildiler ve kurtuluşun, yasanın iyi işlerinden bağımsız olarak yalnızca imana dayalı olması teyit edildi. Ancak çözümlenmeyi bekleyen birçok uygulama güçlükleri vardı.

Galatyalılar 2:11–21

Konsilden sonra Antakya'da bir sorun ortaya çıktı (Galatyalılar 2:11–21). Konsil, diğer uluslardan olan Hristiyanların Musa'nın Yasasından özgürlüğünü bina etti, ancak Yahudi Hristiyanların Yasadan vazgeçmeleri gerektiğini belirlemedi. Kuşkusuz, Yahudi Hristiyanları içsel olarak Yasadan özgürdüler; kurtuluşa erişmelerinin yolu Tanrı'nın Musa'nın Yasasında belirtilen buyruklarına uymak değil, Mesih'in gerçekleştirdiği kurtuluş işini imanla kabul etmekten geçiyordu. Ancak henüz açıklanmadığı sürece, tören gereklilikleri de dâhil olmak üzere Yasanın tamamını izleyerek İsrail ile bağlantılarını sürdürmeleri gerektiği, Tanrı'nın isteği olabilirdi. Ne var ki, Yasadaki törensel yasaların yerine getirilmesi için Yahudiler Yahudi olmayanlardan uzak durmayı alışkanlık haline getirmişlerdi. Peki, o halde içinde hem Yahudi hem de diğer uluslardan imanlılar olan Antakya kilisesi için ne yapılmalıydı? O tarz kiliselerdeki Yahudi Hristiyanlar, hem törensel yasayı yerine getirip, hem de Yahudi olmayan kardeşleriyle nasıl paydaşlık sağlayabilirlerdi?

Elçi Petrus, Elçisel Konsilden sonra Antakya'ya yap-

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

tığı ziyarette bu soruyla karşılaştı. İlk olarak bu soruya Yahudi olmayanların açısından ve özgürlüklerini düşünerek cevapladı; Kilisenin birliğini, Yahudi Hristiyanların törensel yasaya adanmalarından üstün saydı. Bu nedenle Yahudi olmayan Hristiyanlarla aynı masada paydaşlık kurdu ve bunu yeni Hristiyan özgürlüğüne gerçekten inandığı için yaptı. Ancak Yakup tarafından Antakya'ya gönderilen bazı adamlar gelince, Petrus törensel yasayı çığnemekten korktu ve kendisini Yahudi olmayan kardeşlerin masasından uzaklaştırdı.

Petrus'un davranışındaki tutarsızlıktan dolayı Kilise hayatı ciddi bir tehlike yaşadı. Petrus, Yahudi olmayan imanlılarla paydaşlık kurabilmek adına, törensel yasadan vazgeçti. Sonra törensel yasayı yeniden yerine getirmeye karar verdi. Yahudi olmayan imanlılar da asıl havarilerin en büyüğünün yaptığı şeyin aynısını yapmak üzere denenmezler miydi? Ancak eğer Yahudi olmayan Hristiyanlar törensel yasayı yerine getireceklerse bile, bunun kurtuluş için bir nevi şart olduğunu düşünmeden edemeyeceklerdi. Böylece Hristiyanlığın temel ilkesini –kurtuluşun Mesih aracılığıyla, insan işinden bağımsız olduğu ilkesini– kaybetmiş olacaktı. Tehlikenin eli kulağındaydı.

Ancak Tanrı, Kilise için mücadele etsin diye bir adam yetiştirdi. Tüm Kilisenin önünde, kişisel varsayımlardan bağımsız ve mutlak hakikate adanmış biri olarak, Petrus'un karşısında duran kişi Pavlus'tu. Pavlus'un Petrus'tan yalnızca tek bir ilke konusunda ayrı düştüğünü görmek fazlasıyla önemlidir. Petrus'a karşılık olarak, "İkimizde yalnızca imanla aklanma ilkesinde hemfikiriz; o halde niçin ilkelerini yaptıklarınla çeliştiriyorsun?" dedi. Pavlus, Petrus'un uygulamasına karşı çıksa da, ilkelerini takdir ediyordu; o ilkeler ki, Müjdenin iki büyük elçisi de üzerinde hemfikirdi. Kuşkusuz, Petrus Pavlus'un söylediklerine ikna olmuştu; Petrus ve Pavlus arasında uygulama konusundaki anlaşmazlık bile kalıcı olmadı. Tanrı'nın Ruhu Kiliseyi işte böyle yönlendirdi ve korudu.

Ders Otuz Dört: İkinci Misyon Yolculuğu

Elçilerin İşleri 15:36—18:22

Kısa bir müddet sonra Pavlus Antakya'ya kendi "ikinci misyon yolculuğu" için gitti (Elçilerin İşleri 15:36—18:22). Silas'la başladığı yolculukta önce Derbe'ye, oradan Timoteos'u kendi yardımcısı yaptığı Listra'ya ve sonra da Konya ve Pisidya Antakyası'na geçerek, oradan da Galatya'ya, yani eski ve daha dar anlamda kullanılan "Galatya'ya" geçti. Son olarak Ege Denizi'nde bir liman olan Troas'a gitti. Troas'ta, Elçilerin İşleri kitabının yazarı olan Luka ile bir araya geldi; o zamandan itibaren Elçilerin İşleri kitabı birinci tekil şahıs olarak yazılmaya başlar ve "onlar" yerine "biz" kullanılarak, yazarın orada olduğu gösterilmiştir.

Elçiler, Troas'tan yelken açarak kısa bir süre sonra önemli bir kilisenin kurulduğu Makedonya'daki Filipi'ye vardılar. Sonunda Pavlus ve Silas tutuklandılar ve Tanrı'nın yardımı ve kent yetkilileri tarafından serbest bırakılsalar da, yine o yetkililer kenti terketmeleri için ricada bulundular.

Pavlus Selanik'e varınca havrada öğretti ve çoğunluğu diğer uluslardan oluşan önemli bir kiliseyi kurdu. Niyet ettiği için daha kısa müddet kaldıktan sonra, Yahudiler tarafından teşvik edilen zulüm, Pavlus'un kentten ayrılmasına neden oldu. Sonrasında yalnızca havrada değil, ancak aynı zamanda direkt pazar yerinden geçen Yahudi olmayanlara da vaaz verdiği Atina'ya gitti.

Roma'nın Yunanistan'a bağlı Ahaya vilayetinin başkenti olan Korint'te, birçok kişi iman etti ve Pavlus o kentte yaklaşık iki yıl kaldı. Korint'e yerleşmeden kısa süre önce de Selaniklilere iki mektup yazdı.

Selaniklilere Birinci ve İkinci Mektuplar

Birinci Selanikliler mektubu, Pavlus'un Selanik kilisinden aldığı ilk haberden hemen sonra yazıldı. Selanik'ten planladığından daha önce ayrılmak zorunda kaldı. O kentteki

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

işi kalıcı mıydı? İmanlılar Mesih'e sadık kalacaklar mıydı? Bunlar çok ciddi sorulardı. Selanikli imanlılar yozlaşmış putperestliğin tam ortasında yaşıyorlardı ve Pavlus'un, onlara Mesih'in yollarını tam öğretmek için yeterince zamanı yoktu. Her fani unsur, Hristiyan yaşamlarını sürdürmelerine karşıydı. Ancak sonunda Pavlus, Selanik'ten ilk haberleri aldı. Haberler de, iyi haberlerdi. Tanrı kendi çocuklarına sahip çıkıyor, büyük harika işler yapıyordu; Selanik'te gerçek Hristiyan Kilise kurulmuştu. Pavlus'un öyle bir zamanda yazmış olduğu mektup, doğal olarak Tanrı'ya sunulan şükranın basit ve içten ifadesiydi. Mektupta aynı zamanda Pavlus, Selaniklileri ölüm konusunda teselli ederek, Mesih'in ikinci gelişi hakkında bilgilendiriyor ve imanlılara gayretli ve düzenli bir yaşam sürmelerini buyuruyordu.

İkinci Selanikliler mektubu, ilk mektuptan kısa süre sonra yazıldı. Bu mektup; Birinci Selanikliler mektubunun öğretilerini, Mesih'in ikinci gelişiyle ilgili kiliseye sıyan yanlış anlamaları düzelterek pekiştirir.

Sorular

1. Elçisel Konsilden sonra Antakya'da uygulamayla ilgili ne gibi sorunlar ortaya çıktı?
2. Pavlus, kendisiyle Petrus arasında ilkede hemfikir olduklarını nasıl gösterdi?
3. Petrus'un davranışındaki tutarsızlık neydi? Pavlus, törensel yasayı uygulamaya devam eden Yahudi Hristiyanları zorunlu olduğu için mi kınadı? Antakya'da hangi ilke tehlikede idi? Pavlus, kendi mektubunda o andan sonra Petrus hakkında neler yazdı? Kalıcı bir anlaşmazlık var mıydı?
4. Pavlus ikinci misyon yolculuğunun başında Barnaba ile niçin yollarını ayırdı? Pavlus daha sonra Barnaba hakkında neler söyledi? Pavlus ile Barnaba veya Pavlus ile Markos arasında kalıcı bir anlaşmazlık var mıydı?
5. Troas, Filipi, Selanik, Veriya, Atina ve Korint'te neler olduğunu açıklayınız.

Ders Otuz Dört: İkinci Misyon Yolculuğu

6. Birinci ve İkinci Selanıkliler mektuplarının yazılma sebebi neydi?

D E R S O T U Z B E Ő

Üçüncü Misyon Yolculuğu: Galatyalılar Mektubu

İkinci misyon yolculuğu sırasında, Korint'teki Yahudiler, Romalı vali Gallio'nun önünde Pavlus'a karşı bazı ithamlarda bulundular. Ancak Gallio, Őikayetler yalnızca Yahudi Yasasıyla ilgili olduğu için ithamları geçersiz saydı. Bu önemli bir karardı. Musevilik, Roma İmparatorluğunda hoşgörüyle karşılanıyordu ve eğer Hristiyanlık, Museviliğın bir çeşidi olarak kabul görseydi, hoşgörüyle karşılanmalıydı. Erken dönemde Romalı yetkililerin tutumu böyleydi; Romalı yetkililer Hristiyanları Yahudilerden koruyorlardı.

Son olarak Pavlus Korint'ten ayrılarak, kısa bir süre kalacağı Efes'e, oradan Filistin'e ve sonra da Suriye Antakyası'na doğru gitti.

Elçilerin İşleri 18:23—21:15

Suriye Antakyası'nda geçirdiği kısa süreden sonra, üçüncü misyon yolculuğunu gerçekleştirdi (Elçilerin İşleri 18:23—21:15). İlk olarak Küçük Asya'dan geçip Efes'e gitti ve muhtemelen yolda Galatya üzerinden geçti. Efes'te yaklaşık üç yıl kaldı.

Galatyalılara Mektup

Pavlus, Galatyalılar mektubunu muhtemelen Efes'te kaldığı dönemde yazdı ve "Galatya'daki kiliselere" yazılmış olan mektup, büyük bir olasılıkla Roma vilayeti olan kuzey

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

Galatya'ya gönderilmişti. Mektup hakkındaki başka bir görüş ise mektubun aslında Roma vilayetinin güneyindeki Pisidya Antakyası, Konya, Listra ve Derbe'ye gönderildiğine ilişkindir. Bu görüş benimsendiğinde, mektubun yazılma tarihi genellikle Pavlus'un hayatının erken dönemine tekabül etmektedir.

Galatyalılar mektubunun yazılma sebebi, mektubun kendi temelinde kolayca keşfedilebilir. Pavlus Galatya'dan ayrıldıktan sonra bölgeye bazı diğer öğretmenler geldiler. Bu öğretmenler Yahudi ırkına mensuptular ve kendilerine genellikle "Yahudileştiriciler" denirdi. Öğrettikleri şey, Pavlus'un onlara verdiği cevaplara dayanarak oldukça iyi bir şekilde saptanabilir. İsa'nın Mesih olduğuna ve ölümden dirildiğine dair Pavlus'la hemfikirler. Görünüşe göre Pavlus'un Mesih'in Tanrılığıyla ilgili doktrinine karşı çıkmamakla birlikte, kurtuluş için Mesih'e imanın şart olduğuna da katılıyorlardı. Ancak kurtuluş için başka bir şeyin de şart olduğunu öne sürüyorlardı — şöyle ki, İsrail halkına katılmak ve Musa'nın Yasasını yerine getirmek gerekliydi. Yahudileştiriciler, kişinin iman ve işlerle kurtulduğunu öne sürdüler; Pavlus ise insanın yalnızca imanla kurtulduğunu savunuyordu.

Galatyalı Hristiyanlar, Yahudileştiricilerin söyledikleri karşısında hayrete düşmüşlerdi. Zaten Yahudi oruçlarını ve şölenlerini uygulamaya başlamışlardı. Ve kendilerini İsrail halkına katma ve Musa'nın Yasasını yerine getirme konusunda belirleyici bir adım atma noktasına gelmişlerdi. Pavlus'un yazdığı mektup, onları bu adımı atma konusunda durdurma amacı taşıyordu.

İlk bakışta bu konunun günümüzde pek de büyük öneme sahip olmadığı görünebilir. Günümüzde Kilisedeki hiç kimse kendisini İsrail halkına katma veya törensel yasayı yerine getirme tehlikesine düşmez. Eğer Pavlus, Galatya'daki sorunu yalnızca uygulama yönünde ele alsaydı, o mektubun günümüzde hiçbir değeri kalmazdı. Nitekim Pavlus konuyu yalnızca uygulama yönünden ele almadı; konuyu ilkesel yönden ele aldı. Yahudileştiricilerin asıl tehlikeye attığı ilkenin,

Ders Otuz Beş: Üçüncü Misyon Yolculuğu: Galatyalılar Mektubu

büyük lütuf ilkesi olduğunu gördü ve buradaki asıl mesele şudur: Kurtuluş kısmen insan çabasıyla mı elde ediliyordu, yoksa Tanrı'nın karşılıksız armağanı mıydı?

Bu mesele, tıpkı ilk yüzyılda Galatya'da olduğu gibi çağdaş Kilisede de önemlidir. Çağdaş Kilisede kurtuluşun, kişinin karakteri veya Mesih'in buyruklarına riayet etmesi veya Mesih'in ideal hayatını kabul etmesi ile elde edildiğine inanan birçok insan var. Bunlar çağdaş Yahudileştiricilerdir. Ve Galatyalılar mektubu, tıpkı uzun yıllar önceki Yahudileştiricilere yöneltildiği gibi günümüz Yahudileştiricilerine de ithafen yazılmıştır.

Pavlus, Mesih'in çarmıhının önemini altını çizerek Yahudileştiricileri yalanladı. Kurtuluşun, Mesih'in imanlıların günahları uğruna ölmesiyle elde edildiğini söyledi. Pavlus, Tanrı'nın yasaının lanetinin tüm insanların üzerinde olduğunu belirtir, çünkü herkes günah işledi. Yasanın laneti ölüm cezasını getirir. Ancak Tanrı'nın ebedi Oğlu Rab İsa, bizim yerimize ölecek o cezayı kendi üzerine aldı. Bu nedenle bizler özgürüz.

İşte bu, Galatyalılar mektubunda da savunulan ve Pavlus'un vaaz ettiği İsa Mesih'in müjdesidir. Pavlus, bu Müjdenin imanla kabul edildiğini söylüyor. İman, iyi işlerin sonucu verilen ödül değildir; iman, yalnızca Mesih'in yaptıklarını kabul etmektir. İnsan çabasıyla birbirine karıştırılamaz. Mesih ya her şeyi yaptı ya da hiçbir şey yapmadı. Ya Mesih'in yaptıklarını armağan olarak kabul edin ya da kurtuluşunuzu mükemmel bir itaatle elde edin. Sonuncusu, günahtan dolayı imkansızdır; o halde kişiyi Tanrı'yla barıştıracak olan yalnızca ilkidir.

Ancak Mesih'in kurtarıcı eylemini kabul etmek, yalnızca günah suçundan özgür olmaktan ötedir; Tanrı'yı hoşnut etmek adına yeni bir başlangıçtan da ötedir. Kurtuluş, günahın gücünden kurtulmak anlamına gelmektedir. Pavlus'a göre herkes günahta ölüdür. O halde kurtuluşa, Pavlus'un dediği gibi yeni yaratılışla veya Yeni Antlaşma'da bir yerde

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

yazıldığı üzere yeni doğuşla erişilebilir. Yeni yaratılış, Mesihin kurtuluş eyleminin sonucunda gerçekleşir ve Kutsal Ruh tarafından uygulanır. Ve yeni yaratılış ortaya çıktıktan sonra, temelinde yeni yaşam başlar. Yeni yaşamda günaha karşı mücadele devam etmektedir. Ancak artık Hristiyan; yeni bir güç, Kutsal Ruh'un gücünü edinmiştir. Ve kendisini bu güce teslim ettiğinde, Tanrı'nın yasasının en derin anlamını yerine getirmiş olur. Fakat bunu kendi dışından ve gücünden kaynaklanan yasaya riayet etmekle değil, ancak yüreğine Tanrı tarafından yerleştirilen güce teslim olarak yerine getirebilir. Pavlus'un, "sevgiyle etkisini gösteren imandır" derken kastettiği şey: Yasanın Hristiyanlar tarafından uygulanmasıdır; çünkü sevgi, yasanın yerine getirilmesi demektir.

Galatyalılar mektubunda belirttiği üzere Pavlus'un duyurduğu müjde buydu. Pavlus bunu Rab İsa Mesih'ten aldı. Bu müjdeye sahip olmayan Kilise ölüdür. Eğer Kilise kendisi uğruna ölen Kurtarıcısına sadık kalmak istiyorsa, uzun uzun cümlelere gerek duymadan ve insan gururuna herhangi bir taviz vermeden beyan etmelidir. Bizler sonsuz ölümü hak ediyoruz; Rab İsa, bizi sevdiği için bizim uğrumuza öldü — Hristiyanlığın kalbi ve özü budur.

Sorular

1. Pavlus'un Korint'e yaptığı ilk ziyareti açıklayınız.
2. Üçüncü misyon yolculuğunun başlangıcında Pavlus nereye gitti?
3. Galatyalılar mektubunun yazılmasındaki sebep nedir?
4. Mektupta savunulan büyük ilke nedir? Mesih'in ölümünün anlamı nedir? "İmanla aklanmanın" anlamı nedir?
5. Üç büyük ayrımı göstererek mektubun özetini çıkartınız.
6. Pavlus niçin mektubun ilk bölümünde hayatıyla ilgili bazı gerçeklere değinir?

D E R S O T U Z A L T I

Üçüncü Misyon Yolculuğu: Korintliler ve Romalılar Mektubu

Galatyalılar mektubuna ilaveten bir mektup da Pavlus tarafından Efes'teyken üçüncü misyon yolculuğu sırasında yazıldı. Bu mektup, Birinci Korintliler mektubuydu.

Birinci Korintliler Mektubu

Birinci Korintliler mektubunda, kilise topluluğunun durumu ile ilgili ayrıntılar, diğer tüm mektuplardan daha fazla belirtilmiştir. Pavlus Korint kilisesi hakkındaki bilginin bir kısmını Korint'ten Efes'e gelmiş olan "Kloi'nin ev halkı" aracılığıyla, bir kısmını da Korint kilisesinin yazdığı mektuptan edinmiştir. Mektupta yazılanlar hoşnut edecek şeyler değildi. Korint'teki Hristiyan Kilisesi, putperestlikle –düşünsel putperestlikle ve putperest yaşam tarzıyla– ölümlüne mücadele ediyordu. Ancak bu mücadele, vahiy alan elçinin ve imanlıların yüreğindeki Tanrı'nın Kutsal Ruhu aracılığıyla zaferli sonuca doğru ilerliyordu.

Pavlus mektubunda, öncelikle Korint kilisesindeki tarafları ele aldı. Korintli Hristiyanlar "Ben Pavlus yanlısıyım; ben Apollos yanlısıyım; ben Kefas yanlısıyım; ben Mesih yanlısıyım" (1. Korintliler 1:12) deme alışkanlığı edinmişlerdi; yani müjde bildirisinden çok müjdenin iletilme şekliyle ilgileniyorlardı. Pavlus bu meseleyi muazzam ve ulvi biçimde halletti. Korint'te taraflardan bir kısmının tutumu entelektüel kibrin dışavurumuydu. Buna karşılık olarak elçi kendi okuyucularını gerçek bilgeliğe yönlendirdi. Ve eğer sizler de

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

o bilgeliğe sahip olursanız, “çekişmelerinizi ve kibrinizi bir kenara bırakırsınız” dedi.

Bundan sonra, halledilmesi gereken günahlar yığını ve ahlaki paklığa karşı asi vurdumduymazlık mevcuttu. Pavlus, müjdenin ahlaki içerimlerine ve kendi deneyiminde de, Hristiyan'ın sahip olduğu haklardan feragat etmesine neden olan sevgi yasasına işaret ederek karşılık verdi.

Mektubun 12. bölümünden 14. bölümüne dek Pavlus, Ruh'un peygamberlik ve dillerle konuşmak gibi doğüstü armağanlarından bahsetti. Bu armağanlar, Elçisel Çağdan sonra devam etmediler. Ancak onlar ve Pavlus'un daimi geçerliliği olan ilkeler hakkında bilgi sahibi olmamız önemlidir. En büyük ilke sevgi ilkesiydi. Pavlus'un Hristiyan sevgisi hakkında yazdığı harika ilahisi, Ruh'un armağanlarıyla ilgilidir (13. bölüm).

Düşünsel putperestlik, diriliş doktriniyle bağlantılı olarak Korint kilisesine sızıyordu. Pavlus bu konuyu, Mesih'in dirilişiyle ilgili bariz tarihsel kanıtlar sunarak ele aldı. Diriliş gerçeği Korint'te inkâr edilmemişti. Hatta yalnızca Pavlus'un tanıklığı ile değil, ancak Petrus, elçiler ve o dönem hala yaşamakta olan beş yüz kişinin tanıkları tarafından destekleniyordu. Pavlus; İsa'nın ölümü, gömülmesi, dirilişi ve görünmesiyle ilgili bilgileri Yeruşalim'den ve şüphesiz iman edişinden üç yıl sonra birlikte on beş gün geçirdiği Petrus'tan almıştı. 1. Korintliler 15:1-7 ayetlerinde Pavlus, Yeruşalim kilisesinin kendi temelini attığı bilgileri tekrarlar. Bu açıklamada Hristiyanlık büyük bir amaç veya sadece bir yaşam idealine bağlılık ya da belirli bir tür davranışın telkin edilmesi olarak değil, ancak gerçekten olmuş bir şey hakkında, yani Rabbimiz İsa'nın kefaretle ölümü ve görkemli dirilişi hakkında “bir bilgi” olarak görülmektedir.

İkinci Korintliler Mektubu

Birinci Korintliler mektubu, Korint kilisesindeki tüm sıkıntıları sonlandırmadı. Aksine, o mektup yazıldıktan sonra

*Ders Otuz Altı: Üçüncü Misyona Yolculuğu: Korintliler ve Romalılar
Mektubu*

bazı zavallı işgüzarlar, Korint kilisesini elçiye karşı duydukları sadakatten uzaklaştırmaya kalkıştılar. Pavlus'un Korint'e yaptığı kısa süreli ziyaret, sorunu ortadan kaldırmadı. Sonunda Pavlus Efes'ten büyük üzüntüyle ayrıldı. Kişisel olarak büyük tehlikelerden geçti ve umutsuz anlarında bile Korint'e odaklanmaya çalışıyordu. Sıkıntılarına çözüm bulamayınca Troas'a gitti ve oradan da Makedonya'ya geçti. Orada sorunları çözüldü. Pavlus'un yardımcısı Titus, Korint'ten iyi haberle döndü; sevincini ve şükranını ifade etmek için Pavlus, İkinci Korintliler mektubu yazdı. Mektupta, Yerusolim'deki yoksullara para yollanması konusunu ele aldı ve Korint'te sorun çıkarıcıları son kez uyardı.

Birinci Korintliler mektubunda ön planda olan topluluğu; ikinci mektupta ise ön planda olan elçi ve hizmetiydi. Bu mektupta Elçi Pavlus, yüreğinin sırlarını onların önünde açıyor ve Tanrı'nın ona emanet ettiği hizmetin yüceliğinden söz ediyordu. O hizmet, barıştırma hizmetiydi. Tanrı ve insanlar günah suçundan dolayı ayrılmışlardı ve böylece Tanrı'nın gazabının ve lanetinin hedefi oldular. Uçuruma köprü kurmak için insanların yapabileceği hiçbir şey yoktu. Ancak insanlar için imkânsız olan, Tanrı için mümkündür. Mesih'in kurtuluş işi aracılığıyla aradaki uçurum kapandı; Mesih'in uğruna öldüğü insanların hepsi Tanrı'yla barışmış oldular.

Romalılar Mektubu

Korint'e varan Pavlus, orada üç ay kaldı. Bu süre boyunca Romalılar mektubunu yazdı. Pavlus Roma'yı ziyaret etme niyetindeydi. Roma kilisesini kuran o değildi; öyle ki, onun gelişine hazırlanmaları için Roma'ya gitmeden önce duyurduğu müjdeyi onlara açıkça beyan etmesi son derece önemliydi. Romalılar mektubunda da tam olarak bunu

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

yapmaktadır. Kurtuluşun Mesih aracılığıyla olduğu konusu Romalılar mektubunda, Yeni Antlaşma'daki diğer kitaplardan daha fazla ifade edilmektedir. Galatyalılar mektubunda Pavlus bu konuyu, dini işlere karşı yaşadığı münakaşanın ortasında daha sert biçimde ele almıştı; burada ise daha sakin ve etraflıca açıklamaktadır.

Mektuptaki ilk büyük ayırmda Pavlus, kurtuluş ihtiyacını evrensel olarak ifade eder. Bu ihtiyaç günahahtan dolayı vardır. Herkes günah işledi ve bütün insanlar Tanrı'nın gazabı ve laneti altındadır (Romalılar 1:18—3:20). Ancak Rab İsa Mesih, tüm imanlıların lanetini kendi üzerine alarak çarmıhta onlar uğruna öldü; O, bizim günahlarımız uğruna adil cezayı ödedi ve bize mükemmel doğruluğu bahşetti (3:21—31). Mesih'in bu kurtuluş eylemi ve aracılığıyla kabul ettiğimiz iman, Eski Antlaşma Kutsal Yazılar'ında da ifade edilmişti (4. bölüm). Kurtuluşun sonucu, Tanrı'yla barışmaktır ve O'nun Mesih armağanı aracılığıyla başlattığı işi tamamlayacağına dair güvenceye sahip olmaktır (5:1—11). Böylece herkes Âdem'de, onun günahının suçunu paylaşarak nasıl öldüyse, bütün imanlılar da Mesih'te yaşayacaklardır (12—21. ayetler).

Ancak Pavlus devam eder ve Mesih aracılığıyla gelen özgürlüğün, günah işleme özgürlüğü vermediğini söyler; aksine, bu özgürlük günahın gücünden özgür olmak demektir ve Tanrı'nın gücüyle yönlendirilen yeni yaşam anlamına gelmektedir (6. bölüm). Günah, insanların buyrukları yerine getirmesini engellediğinden dolayı Yasanın yapamadığını, Mesih yapmıştır (7. bölüm). Mesih aracılığıyla imanlılar Tanrı'nın Oğulları oldular; onlar için hiçbir “mahkûmiyet yoktur” ve dünyadaki hiçbir şey onları Mesih'in sevgisinden ayıramayacaktır (8. bölüm).

Pavlus devam eder ve tarihin, Müjdenin yayılması için hep bir yol gösterici olduğunu söyler. Tanrı'nın Yahudilere ve Yahudi olmayanlara karşı olan yaklaşımları, kutsal ve gizemli bir tasarının parçalarıydı (9—11. bölümler). Mektubun son kısmında Pavlus, beyan ettiği görkemli müjdenin günden güne kutsal yaşamla sonuçlandığını göstermektedir (12—

*Ders Otuz Altı: Üçüncü Misyona Yolculuğu: Korintliler ve Romalılar
Mektubu*

16. bölümler).

Sorular

1. Birinci ve İkinci Korintlilerin ve Romalıların yazılmasındaki neden neydi?
2. Bu üç mektubun özetini çıkartınız.

D E R S O T U Z Y E D İ

Pavlus'un İlk Tutukluluğu

Pavlus'un üçüncü misyon yolculuğunda Korint'te geçirdiği üç aylık sürenin sonrasında, Yahudi olmayan kiliselerden topladığı armağanları Yerus alim'deki kiliseye vermek üzere Yerus alim'e gitti.

Pavlus, K uuk Asya'nın kıyısındaki Miletus'a vardığında Efes'ten Efes'teki kilisenin ihtiyaclarını çağırttı ve onlar geldiklerinde bir veda konuşması yaptı. Çok sevdiği insanlardan ayrılınca, dokunaklı anlar yaşandı.

Elçilerin İşleri 21:15—28:31

Kendisini hakkında verilmiş olan tutuklanma peygamberliklerine rağmen Pavlus, cesurca Yerus alim'e gitti. Orada Rabbin kardeşi Yakup ve kilise tarafından sıcak karşıldı (Elçilerin İşleri 21:15–26). Ancak Hristiyan olmayan Yahudiler, onu Tapınağa Yahudi olmayanları getirmekle haksızca itham ettiler (27–40. ayetler). Ona şiddetle saldırdılar ve Pavlus, kendisini –Romalılar tarafından Tapınağın güvenliğini sağlamak amacıyla korudukları– Antonia Kalesine götüren Roma taburunun komutanı tarafından kurtarıldı. Kalenin basamaklarında halka seslendi (22:1–22) ancak önce Grekçe değil, Aramice konuştuğundan dolayı halk onu dinlese de, Ullulara yönelik görevden söz ettiği anda onu parçalamak istediler.

Pavlus Roma vatandaşı olduğu için kamılanmaktan kurtuldu (Elçilerin İşleri 22:23–29) ve ertesini gün yüksek kurula götürülerek (22:30–23:10), Sadukiler ile Ferisiler

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

arasında kargaşa çıkarttı. O gece Pavlus, Mesih'in teselli verici görünümünü gördü (11. ayet).

Yahudilerin Pavlus'a pusu kurarak onu öldürme planları, Pavlus'un kız kardeşinin oğlu tarafından işitildi ve o da bunu komutana bildirdi. Komutan, vali Feliks'in olduğu Sezariye'ye kadar tutukluya eşlik edilmesini buyurdu (Elçilerin İşleri 23:12–35). Feliks tarafından dinlenmek hiçbir mühim sonuç getirmedi (24. ayet) ve Pavlus Sezariye'deki zindanda Feliks'in varisi Festus gelinceye dek iki yıl boyunca tutuklu kaldı. Sonra, Yerusolim'de yargılanmayı engellemek adına Pavlus, bir Roma vatandaşı olarak davasının imparatora devredilmesini istedi (25:1–12). Böylelikle Romalılar tarafından Filistin'in kuzeydoğusuna kral olarak atanan Hirodes II Agrippa tarafından dinlendikten sonra (13. ayet; 26:32), Pavlus tutuklu olarak Roma'ya gönderildi (27:1 - 28:16).

Yolculuğun ayrıntılarını aktaran –gemi yolculuğu hakkındaki en temel kaynak olmanın yanı sıra, tehlike anında Pavlus'un nasıl tutum sergilediğinin mükemmel resmini çizen– Luka da yolculukta ona eşlik etmişti. Gemi Malta adasında kaza geçirmiş ve tutuklu ilk bahara dek Roma'ya götürülememişti. Roma'da bir gardiyana zincirlenmiş biçimde iki yıl boyunca kalmış, ancak kendi kiraladığı evde yaşama ve arkadaşlarını ağırlama izni verilmişti (Elçilerin İşleri 28:16–31).

Roma'daki bu tutukluluk süresince Pavlus dört mektup yazdı — Koloselilere, Filimon'a, Efeslilere ve Filipililere. Koloseliler, Filimon ve Efesliler mektupları, aynı anda yazıldı. Koloseliler ve Efesliler mektupları aynı ulak tarafından, yani Tihikos tarafından iletildi ve ulağa, Filimon'a mektubu ileten Onisimos eşlik etti.

Filimon'a Mektup

Onisimos, efendisi Filimon'dan kaçmış olan bir köleydi. Sonrasında Pavlus aracılığıyla iman etti ve Pavlus şimdi

Ders Otuz Yedi: Pavlus'un İlk Tutukluluğu

de onu eski efendisine geri gönderiyordu. Elçinin yazmış olduğu bu kısacık mektup Hristiyan sevgisinin, efendi ve köle ilişkileri gibi sosyal ilişkilerde nasıl yansıtılabileceğini mükemmel biçimde ifade ediyor. Çok güzel olan başka bir şey de; Filimon'un, aracılığıyla iman ettiği Pavlus ile arasındaki ilişkiydi.

Koloseliler Mektubu

Koloseliler mektubunun gönderildiği Kolose kilisesi, Pavlus değil, ancak onun bir yardımcısı olan Epafras tarafından kurulmuştu. Kiliseye, Mesih'e özel konumu meleklerle de atfeden bir grup tarafından sahte bir öğreti dâhil oldu. Buna cevaben Pavlus mektupta, ezelden ebede var olan ve Baba Tanrı'nın dünyayı aracılığıyla yarattığı İsa'nın ihtişamını öne çıkarmaktadır. Bu yeni bir öğreti değildi; Pavlus'un önceki mektuplarında da bu varsayılmıştı ve bu konuda herhangi bir tartışma yoktu. Ancak Koloseliler mektubunda, sahte spekülasyonlarla kiliseye sızan sahte öğretiden dolayı, Pavlus önceki mektuplarda varsayılan fikirleri tam olarak ortaya çıkardı.

Efesliler Mektubu

Efesliler mektubu, Efes'in merkez olduğu çevre kilise gruplarına hitaben yazılmış döngüsel bir mektuptu. Bu mektuptaki kişisel unsur, Pavlus'un diğer mektuplarından daha azdır; Pavlus, zihninin ilahi yönetiminin büyüklüğü konusunda serbestçe düşünmesine izin veriyordu. Burada Kilise özellikle görünürdedir. Kilise, Mesih'in gelinini ve Tanrı'nın ebedi ve lütüfkâr tasarısının doruk noktasını temsil eder.

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

Filipililer Mektubu

Filipililer mektubu, ilk tutukluluk döneminde kaleme aldığı diğer mektuplardan sonra yazılmıştır. Mektubun acilen yazılmasının nedeni, Filipi kilisesinden Pavlus'u sevince boğan bağışın gelmesiydi. Pavlus'un Filipili imanlılarla bilhassa samimi bir ilişkisi vardı; bu nedenler –diğer kiliselerde bağımsız olarak kendi emeği ile çalışıp kazanç sağlasa da– onlardan bağış kabul etmeye istekliydi. Ancak mektubun konusu yalnızca ve hatta esasen Filipi kilisesinin bağışları değildi. Pavlus, Filipili kardeşleri de Roma'daki durumdan haberdar etmek istemişti. Yakında mahkemesi olacaktı; sonucu ölüm veya serbest kalmak olsa da, buna hazırdı. Fakat şu bir gerçek ki, Filipilileri yeniden görmek istiyordu.

Dahası, Pavlus mektupta, bu dünyaya gelip bizim uğrumuza çarmıhta ölüme razı olan Mesih'in sergilenmiş olduğu büyük sevgi eylemini örnek almaktan söz eder. Mesih'in alçalması diyor Pavlus, yüceltilmeyle neticelendi; Tanrı şimdi İsa'ya tüm isimlerden daha üstün bir isim bahşetti.

Roma'da iki yıl tutuklu kalmasından sonra Pavlus, yaklaşık M.S. 63 yılında serbest bırakıldı. Bu gerçek, Roma'daki iki yıllık sürecin sonunu aktaran Elçilerin İşleri kitabında değil, Pavlus'un pastoral mektuplarında ve Romalı Klement'in yaklaşık M.S. 95 yılında yazmış olduğu mektupta görülür. Klement, Pavlus'un İspanya'ya gittiğini bildirir. Oraya muhtemelen serbest bırakıldıktan sonra gitmişti. Sonra yine doğuya gitti, çünkü Birinci Timoteos ve Titus mektupları doğudayken yazıldı.

Sorular

1. Pavlus'un Korint'ten ayrılmadan önce ve Roma'daki ilk tutukluluğunun sonu arasında gerçekleşmiş olan olayları özetleyiniz.
2. Koloseliler, Filimon, Efesliler ve Filipililer mektuplarının yazılma sebebi neydi?
3. Bu mektupların özetini çıkarınız.

DERS OTUZ SEKİZ

Elçisel Dönemin Bitişi

Pastoral Mektuplar

Önceki derste Pavlus'un Roma'daki ilk tutukluluğundan serbest bırakıldığı ve sonrasında İspanya'ya ve oradan da doğuya gittiği görüldü. Pavlus Birinci Timoteos mektubunu yazdığı zaman, Timoteos'u Efes'te bırakmış ve kendisi oradan Makedonya'ya gitmiş ve şimdi de Timoteos'a kilisedeki işleri nasıl yöneteceğine dair talimatlar veren mektubu kaleme almıştır. Benzer biçimde Titus mektubunu da, Titus'a Girit adasındaki işleri konusunda rehberlik etme amacıyla yazılmıştır.

Doğudaki işinin son bölümünden sonra Pavlus Roma'da yeniden tutuklandı. Roma'da ikinci kez tutuklanması sırasında, Timoteos'u teşvik edip ona öğretmek ve yakında gerçekleşecek olan ölümünden önce ona ve Kiliseye veda etmek amacıyla İkinci Timoteos mektubunu yazdı.

Pastoral mektuplar adı verilen Timoteos'a mektuplar ve Titus'a mektup, önemli noktalarda birbirlerine benzerdirler. Hepsi de doğru öğreti ve Kilise yapısı konusuna odaklıdır. Yaşamının son yıllarında Pavlus, çalışmalarının sürekliliğini sağladı; esinlenme dönemi bitmiş ve artık muhafaza dönemi başlamıştır. Her çağdaki Hristiyanların sürekli yeni müjde almaları Tanrı'nın isteği değildi. Bir çağda gerçek olan, her çağda gerçektir. Bu çok yararlıdır, çünkü pastoral mektuplar tüm kutsallara bahşedilmiş olan imanı koruma amacıyla sağlanmıştır.

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

İkinci Timoteos mektubunu yazdıktan kısa süre sonra Pavlus'un Roma'da başı kesildi. Yeni Antlaşma harici Hristiyan geleneklerin doğruladığı bu olay, İmparator Nero'nun hükümranlılığı döneminde — yani M.S. 68 yılında gerçekleşti. Romalı tarihçi Tacitus'un aktardığına göre, Roma'da M.S. 64 yılındaki yangından sonra Nero, Hristiyanlara zulmetmeye başlamıştı. Ancak o zaman Pavlus muhtemelen şehirden kaçmıştı ve idamı birkaç yıl sonra gerçekleşmişti.

Hemen hemen Pavlus'un öldüğü dönemde Filistin'de korkunç şeyler oldu. Yahudi tarihçi Josephus'a veya birkaç yıl sonraki başka bir kaynağa göre Rabbin kardeşi Yakup, M.S. 62 yılında Yahudiler tarafından öldürüldü. M.S. 66 yılında Yahudiler, Romalılara başkaldırdılar. Savaşta Yerusâlim korkunç biçimde ablukaya alındı. Askeri ablukadan önce Hristiyanlar kentten kaçıp Ürdün'ün doğusundaki Pella'ya gittiler. Yerusâlim M.S. 70 yılında Romalılar tarafından ele geçirildi ve Tapınak yıkıldı.

O andan sonra Filistin'deki Kilise önemini yitirdi; müjdeyi paylaşma görevi büyük çoğunlukla diğer uluslara geçti. Birkaç elçi yıllar boyunca hayatta kaldı ve Kiliseye öğretmek ve Kiliseyi yönlendirmek amacıyla Yeni Antlaşma'nın kitapları, bizzat elçiler tarafından veya onların kontrolündeki insanlar tarafından yazıldı.

İbraniler Mektubu

Tapınağın yıkılmasından önce bile ilk öğrenciler diğer ulusların arasında geniş çapta çalışmalara başlamışlardı. İbraniler mektubu muhtemelen bu erken dönemde yazılmıştır. Yazarın ismi belli değildir ancak kitap kesinlikle elçiseldir — yani ya elçi ya da elçilerin kontrolünde yazılmıştır. Mektubun amacı, Mesih'in kendi kanıyla kefareti sağladığını ve Eski Antlaşma'daki örneklerle ileriye dönük kendisine işaret edilen Baş Kâhin olarak tümüyle yeterli olduğunu bildirmektir.

Ders Otuz Sekiz: Elçisel Dönemin Bitişi

Petrus'un İlk Mektubu

Yeruşalim'in yıkılmasından birkaç yıl önce elçi Petrus Filistin'i terk etti. Misyon yolculuğu sırasında Roma'ya gitti ve muhtemelen Birinci Petrus mektubunu Roma'da yazdı. 1. Petrus 5:13'te geçen "Babil" sözcüğünden de büyük ihtimalle o dönemin "Babil'i" olarak görülen Roma'yı kastetmektedir. Mektup, Küçük Asya'daki Hristiyanlara ithafen, mektubu okuyan Hristiyanları zulmün ortasında teşvik etme amacıyla yazılmıştır. Mektupta beyan edilen müjde, Pavlus tarafından da duyurulan ve Mesih'in kurtuluş işini belirten elçisel dönemin büyük müjdesidir.

Petrus'un İkinci Mektubu; Yahuda'nın Mektubu

Petrus'un ikinci mektubu, elçi tarafından okuyucularını sahte öğretilere karşı uyarmak ve elçilerle Kutsal Yazılar'ın yetkisine sadık kalmalarını teşvik etmek amacıyla yazılmıştır. İsa'nın kardeşlerinden biri olan Yahuda'nın yazmış olduğu mektup, İkinci Petrus mektubu ile benzerlik taşır. Elçi Petrus, güvenilir Hristiyan geleneğine göre Roma'da acı çekerek şehit edilmiştir.

Zebedi'nin oğlu elçi Yuhanna, birinci yüzyılın sonuna kadar yaşadığı Efes'te, Küçük Asya kilisesinin başına geçti. Bu süre zarfında Yeni Antlaşma'nın beş kitabını yazdı.

Yuhanna'nın naklettiği müjde, uzun süredir kullanımda olan diğer üç Müjdeye takviye amacıyla yazılmıştır. Yuhanna'nın Müjdesi, "sevilen öğrencinin" hafızasında birikmiş, Rabbimizin en güzel ve en derin öğretilerini içermektedir ve ayrıca görgü tanıklarının gördükleri gibi Tanrı'nın Görkemi'ni yansıtmaktadır.

Yuhanna'nın Mektupları

Yuhanna'nın İlk Mektubu, Küçük Asya bölgesinde Ki-

KUTSAL KİTAP'IN KISA TARİHİ

liseye sızan yanlışlarla mücadeleyi ve beden almış Tanrı'nın Oğlu'nda temellenmiş ve yeniden doğuşla başlayarak kişiyi Tanrı'nın çocuğu yapan gerçek Hristiyan sevgi yaşamını sunmaktadır.

Yuhanna'nın İkinci Mektubu, kilisedeki bireyleri 1. Yuhanna'da mücadele edilen yanlışlara karşı uyarmak amacıyla yazılmış kısa bir mektuptur.

Üçüncü Mektup, Gayus adındaki bir Hristiyan'a yazılmış ve Diotrefis'in konuksever olmamasına karşın, kendisini ziyaret eden misyonerlere karşı sergilediği misafirperverliğini öven bir mektuptur. Bu kısa mektup, Elçisel Çağın sonundaki topluluk içi yaşamın nasıl olduğuna ışık tutmaktadır.

Vahiy Kitabı

Vahiy kitabı, elçi Yuhanna'nın Efes'in yakınlarında, Küçük Asya sahillerine yakın Patmos adasındaki sürgünü sırasında aldığı vahye dayanmaktadır. Muhtemelen kitabın kendisi de yine aynı adada yazılmıştır. Kitap, Küçük Asya'nın batısındaki yedi kiliseyi uyarmak ve teşvik etmek amacı taşıyan yedi mektup içermektedir. Kitabın tümü, Kilisenin imanını zulüm ve denemelerde, Tanrı'nın özellikle de Rabbimizin dünyanın sonundaki ikinci gelişiyile ilgili planını göstererek kuvvetlendiren mahşeri peygamberliktir. Gelecek olayların ayrıntıları, özellikle de zamanlar ve mevsimler açıklanma amacıyla değil, ancak Kilise tarihinde kendilerini çeşitli şekillerde gösterecek olan iyilik ve kötülük ilkeleri için yazılmıştır. Ne var ki, peygamberlik, Rabbimizin yeniden gelişindeki doğruluğun son egemenliğinde ve kurtarılmış olanların kutsanmasında tam olarak tamamlanacaktır.

Sorular

1. Üç pastoral mektup ne zaman, nerede ve niçin yazılmıştır?
2. Roma'daki ilk tutuklanmasından tahliye edildikten sonra Pavlus'un hayatını özetleyiniz.

Ders Otuz Sekiz: Elçisel Dönemin Bitişi

3. Petrus'un hayatının son dönemi hakkında neler bilinmektedir?
4. Birinci ve İkinci Petrus ve Yahuda mektuplarının yazılma nedenleri nelerdir? Bu mektupların karakteristikleri nelerdir?
5. Yuhanna'nın hayatının son dönemi hakkında neler bilinmektedir?
6. Yuhanna'nın naklettiği müjdenin, Yuhanna'nın mektuplarının ve Vahiy kitabının içeriği, tarihi ve amacı neydi?